

VI. Κείμενα του Σταύρου Κουχτσόγλου

Το «Κάτω η Μάσκα» ασκεί δριμεία κριτική στον Νικολάϊ Μπουχαρίν για τις απόψεις εναντίον των αναρχικών. Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Άμυνα» σε συνέχειες, από τις 17-24 Μαΐου 1920, τεύχη 42 -49 της εφημερίδας:
«ΚΑΤΩ Η ΜΑΣΚΑ!

Η «Άμυνα» όργανον απολύτως ελευθέρας σκέψεως, σεβόμενη ίσα τας γνώμας κάθε ιδεολόγου – και τοιούτως είνε μόνον δίκαιος δεν ακολουθεί δουλικά κανένα δόγμα και κανένα κόμμα -, ευχαρίστως δημοσιεύει την κατωτέρω απάντησιν του κ. Κουχτσόγλου, εις αναληθείας τας οποίας περιέχει μια δημοσιευθείσα μονογραφία του Μπουχαρίν, δικτάτορος, και αυτού, του προλεταριάτου!

I

Γνωρίζουμε ότι στην κατηγορία που βρίσκονται οι σοσιαλισταί απέναντι των αστών, στην ίδια κατηγορία βρισκόμαστε και ημείς οι αναρχικοί απέναντι των σοσιαλιστών. Θα ήτο αληθώς λυπηρόν εάν δεν συνέβαινε αυτό, διότι τότε δεν θα υπήρχε καμμία διαφορά μεταξύ ημών και των σοσιαλιστών και αυτό θα σήμαινε ότι ημείς ευρισκόμεθα εις την αυτήν ηθικήν κατάπτωσιν, εις την οποίαν οι διάφοροι Μπουχαρίνηδες ευρίσκονται. Αλλά υπάρχει, όπως ομολογεί και ο ίδιος, η διαφορά και όχι μάλιστα τόσον μικρά όσο θέλησε να μας την παραστήση στην μονογραφία του με τον μπουφώνικον τίτλον «Ο Αναρχισμός και ο Επιστημονικός Κομμουνισμός».

Δεν σκοπεύω βέβαια εδώ να αναπτύξω λεπτομερώς την μεγάλην απόστασιν που χωρίζει τους αναρχικούς κομμουνιστάς από τους αστούς, είτε δημοκράτες λέγονται, είτε ριζοσπάσται, είτε σοσιαλισταί κομμουνισταί, αλλά να σύρω λίγο την μάσκα των Μπουχαρίνηδων για να δη λιγάκι ο εργάτης την πραγματική τους μούρη.

Ο αναρχισμός δεν ξιπάζεται, αλλ' ούτε απατιέται από τις αλλαγές των τίτλων των. Γνωρίζει καλά ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ του ψεύδους, με ό,τι γαρνιτούρα και αν το ντύσουν, και της αλήθειας, η οποία προτιμά να παρουσιάζεται γυμνή. Όσο δε κι αν προσπαθούν οι διάφοροι επιτήδειοι με τα καλοντυμένα ψεύδη των να την αποκρύπτουν, δεν θα το κατορθώσουν, διότι είνε φυσικός νόμος πάντα μετά το σκότος να έρχεται το φως. Υπήρξε πρώτα το σκότος κ' εδημιουργήθη έπειτα το φως, ο ήλιος...

Αλλ' ας έλθουμε στο προκείμενο, στον αυτοκληθέντα «Επιστημονικόν Κομμουνισμόν», χωρίς να ρωτήσουμε τους Μπουχαρίνηδες πού βασιζόμενοι τον εβάπτισαν επιστημονικόν, αφού είνε ολωσδιόλου ανεπιστημονικός και αφού, χωρίς αυτόν τον τίτλον μας είνε γνωστός από το 1841 με τους Πεκαίρ και Βιντάλ, που μίλησαν πρώτοι γι' αυτόν, πολύ πριν απ' τον Μαρξ.

Η κομμουνιστική λοιπόν κοινωνία, λέγει ο κ. Μπουχαρίν, δεν αναγνωρίζει Κράτος και σ' αυτό συμπίπτει με τους αναρχικούς. Αλλ' η διαφορά λέγει πάλι δεν εκλείπτει, υπάρχει δε μια διαφορετική κατεύθυνσις, στην συγκεντρωτική παραγωγή των μεγάλων επιχειρήσεων (την ωφέλιμη για κάθε πλουτοκράτη ή γραφειοκράτη) που κάνει το ίδιο και εις την αποκεντρωτικήν μικροπαραγωγήν (η οποία θα γείνη μεγάλη όταν όλα τα εκατομμύρια των Μπουχαρίνηδων αφήσουν τα καλαμάρια και πιάσουν την δικέλα). Αλλ' ας ρίξουμε μια ματιά σ' αυτήν την διαφορά.

Ο συγκεντρωτισμός αυτός δεν είνε, λέγει Κράτος, αλλά μια διεύθυνσις των πραγμάτων.

Ημείς λέγομεν ότι δεν είνε άλλο τι, αλλά παρά μια νέα ονομασία του Κράτους με καινούρια σκλαβιά. Μια νέα κατάστασις πραγμάτων ικανοποιούσα τας μικροφιλοδοξίας των Μουχαρίνηδων. Ανατρέξατε όλην την ιστορίαν της

ανθρωπότητας και θα ιδήτε ότι παντού και πάντοτε ο συγκεντρωτισμός είχε ως σκοπόν ή ως αποτέλεσμα την πίεσιν του ατόμου, την παρεμπόδισιν της αναπτύξεως των ικανοτήτων του ανθρώπου και την καταδίκην του λαού εις μίαν διαρκή κατάπτωσιν.

Η Αίγυπτος, η Ασία, τα παράλια της Μεσογείου, η κεντρική Ευρώπη εγένοντο κατά σειράν το θέατρον της ιστορικής των λαών ανεπίξεως, η οποία άρχιζε πάντα από την φύσιν την νομαδικήν, της φατριάς, της γενεάς για να περάσει στην κομμούνα του χωριού, ύστερα στην ελεύθερην πόλιν, και τέλος να πεθάνη στον καπιταλιστικόν συγκεντρωτισμόν.

Ούτως η Αίγυπτος αρχίζει απ' τις αρχύτατες φατρίες, φθάνει στην κομμούνα του χωριού, κατόπη στη περίοδο των ελευθέρων πόλεων, αργότερα στον συγκεντρωτισμόν και μετά μιαν περίοδον ανθηράν για μερικούς στον θάνατον. Τα ίδια στην Λαουρία, την Περσία, την Παλαιστίνη. Τα ίδια εντελώς και στην Ελλάδα από την φατρία στη κομμούνα του χωριού, στις δημοκρατικάς πόλεις, όπου ο πολιτισμός φθάνει στο ύψιστον σημείον, στον συγκεντρωτισμόν και τον θάνατον. Ομοίως η Ρώμη διέρχεται τας ίδιās φάσεις και στον συγκεντρωτισμόν αποθνήσκει.

Κατόπιν αι κελτικά, γερμανικά, σλαβικά και σκανδιναυικά φυλαί. Και εκεί άρχισαν από την φατρία και έφτασαν στην κομμούνα του χωριού. Εσταμάτησαν ύστερα σε αυτό το σημείον μέχρι του, κατόπη φυτρώνουν αι δημοκρατικοί πόλεις που έδωσαν την μεγαλειτέραν ανάπτυξιν στο ανθρώπινον πνεύμα, όπως τα βλέπουμε στα αρχαία μνημεία των, στην πρόοδο των τεχνών, τας ανακαλύψεις των. Αλλ' ήρθε ο συγκεντρωτισμός και επηκολούθησεν ο θάνατος. Δεν μπορώ βεβαίως εδώ να επεκταθώ λεπτομερέστερον αλλά το γενικόν συμπέρασμα που εξάγεται από τα ολίγα αυτά, είναι ότι μόλις ήρχετο ο συγκεντρωτισμός εσκότωνε κάθε πρωτοβουλίαν του ατόμου, δημιουργών αυτόματα και όχι ανθρώπους. Με άλλους λόγους, οπωσδήποτε και αν μας τον παρουσιάσουν τον συγκεντρωτισμό, γνωρίζουμε ότι είναι ο θάνατος της πρωτοβουλίας του ατόμου ή δημιουργία νέας σκλαβιάς, και το τελευταίον χαιρετιστήριο της ελευθερίας. Ακριβώς δε γι' αυτό ξελαρυγγίζομαι και για την πειθαρχία στις αποφάσεις που ξεφουρνίζονται από το Κέντρον. Το οποίον Κέντρον σημαίνει Τυραννία!

Και αυτός ο συγκεντρωτισμός είναι το ιδεώδες του με πρόταξιν πάντοτε την Μεγάλη παραγωγή ή την Μεγάλη βιομηχανία!

Μα όλους κύριε Μπουχαρίν! εμείς δεν θέλουμε τον χωρικό με καθετί να έχει κατεβασμένα μούτρα και κορσέ, αλλ' ούτε την χωρική με 10 πόντους τακούνι και φτερά στο κεφάλι. Τους θέλουμε ντυμένους κατά τους όρους της υγιεινής και χορτάτους. Γνωρίζουμε δε ότι όταν ο άνθρωπος εξασφάλιση την τροφή του, κατόπιν όλα τα άλλα είναι ζητήματα της ασχολίας του. Για να αποκτήση τη κατοικία του δεν θα κτίζη κάθε μέρα σπίτια, αλλά μία φορά στα 20 ή 30 χρόνια· για την τροφή του θα σπείρη και θα θερίση το πολύ 2 μήνας (γιατί αι μηχαναί το κατεβάζουν κι αυτό σε μερικές εβδομάδες), για την ενδυμασία του ούτε λόγος πρέπει να γίνη. Τους δέκα λοιπόν μήνας που του μένουν τι θα κάμη ο άνθρωπος; Θα μένη ξαπλωμένος σαν φακίρης και θα θαυμάζη τον οφθαλό του; Όχι βεβαίως, θα έχουν λοιπόν αρκετώτατον καιρόν οι άνθρωποι, αν το θελήσουν, και με φτερά να στολισθούν και με μονόκλ και με ό,τι πράγμα θα αισθάνωνται για κάθε τι, που θα τους οδηγή τι πρέπει να κάμνουν και η λογική τι πρέπει να μη κάμνουν.

Για να σπείρη ο άνθρωπος δεν έχει ανάγκην από κανένα Διευθυντήν, από κανένα Κέντρον Μπουχαρίνηδων, να διαταχθή· γνωρίζει από την πείρα την εποχή που σπέρνουν. Αλλ' έστω. Οι Μπουχαρίνηδες θέλουν να δημιουργήσουν μία τέτοια κατάστασι, για να μην αναγκασθούν και δουλεύουν κ' εκείνοι. Για να κτίση σπίτι,

αφού αισθάνεται στην ανάγκη ο ίδιος, θα είναι κουταμάρα να περιμένη την διαταγή του Μπουχαρίν. Για ξύλα, ν' ανάψη τη θερμάστρα του, του κάκου θα περιμένη τους θερμαινόμενους στο Κέντρον γραφειοκράτας· πρέπει να φροντίση ο ίδιος. Από ό,τι λάβει ανάγκη για την ζωή του, πρέπει ο ίδιος να φροντίζει, χωρίς να περιμένη διαταγή η διεύθυνση από κανένα μπαγκαμπόντη, για νάνε εξησφαλισμένος εντελώς ότι θ' αποκτήση εκείνο που έλαβε ανάγκη και χωρίς μάλιστα απ' την ανάγκη του αυτή να ωφεληθή και τρίτος παράσιτος Μπουχαρίν.

II

Γνωρίζουμε ότι την γη δεν μας την διαφιλονεικούν άλλα ζώα παρά οι αστοί. Αλλά μόνον όταν έλθη η αληθινή επανάσταση και καταλύση την αστική τυραννία η γη θα μείνη στην κυριαρχία του ανθρώπου που του ανήκει. Κοινή εις όποιον θέλη και μπορεί να την καλλιεργήσει. Επειδή δε όλα τα δια την ζωήν χρήσιμον να προσπορίζονται οι άνθρωποι από την γην, θα την καλλιεργούν πια σαν δική τους πολύ καλλίτερα από τώρα, για να προσπορίζονται όσον μπορούν περισσότερες ωφέλειες απ' αυτήν. Γιατί δεν θα σκέπτονται τότε τι κέρδη θα τους φέρη το είδος που θα σπείρουν (αφού δεν θα υπάρχει ούτε χρήμα, ούτε εμπόριο), αλλά από τι είδος έχουν ανάγκην. Κ' ένα πράγμα που έχει ανάγκη το άτομον δικαιωματικώς θα το παίρνη, διότι του ανήκει. Με άλλους λόγους οι άνθρωποι θ' ακολουθήσουν την φύσι, η οποία μας λέγει: Πάρε το!

Το α γ ο ρ ά σ ε τ ε είναι εφεύρεση των αστών και των Μπουχαρίνηδων οι οποίοι δια του α γ ο ρ ά σ ε τ ε και των συνεπειών του επικυριαρχούν και κρατούν στην σκλαβιά τους λαούς, μεταχειριζόμενοι προς τούτο φράγκα χρυσά, χάρτινα ή αποδείξεις ωρών εργασίας.

Όταν λοιπόν οι άνθρωποι εξασφαλίσουν απ' την κοινή γη την τροφή τους στο μικρό χρονικό διάστημα που είδαμε, και χορτάσουν, θα τους γεννηθούν και άλλες ανάγκες, οι οποίες, με την σειρά τους, θέλουν ικανοποίησι. Μετά τον χορτασμόν γίνονται αισθητές αι άλλες ανάγκες στον άνθρωπον και ζητούν την ικανοποίησίν τους. Είναι δε σ' αυτήν την ζήτησιν των μέσων προς ικανοποίησιν αυτών των αναγκών, που χρωστούμε κι' αυτήν την λίγη πρόοδο που βλέπουμε στην σημερινή κοινωνία.

Όταν λοιπόν αισθανθούν τέτοιες ανάγκες τα άτομα, αντί να τις πνίξουν μέσα τους, όπως κάμνουν

σήμερα (μη δυνάμενοι να κάμουν και διαφορετικά) θ' αντιληφθούν ότι ένα άτομο μεμονωμένο δεν μπορεί να τας ικανοποίηση κι' ότι πρέπει να ενωθή μ' εκείνους, οι οποίοι επίσης τας αισθάνθησαν. Επειδή δε θα είναι εντελώς ελεύθερον το άτομον, θα πράξη σύμφωνα με την ιδιοσυγκρασίαν του και με τας κλίσεις του, εις όσους και εις όποιον όμιλον ομοτέχνων θέλει να ανήκει και κατ' αυτόν τον τρόπον όλως αυτονοήτως θ' αρχίση και η διαίρεσις, η κατανομή της εργασίας και η ποικιλία αυτής, η τόσο ευεργετική στον ανθρώπων, όστις βλέπουμε και εις αυτήν την φύσιν. Κανείς δουλικός κανονισμός ωρών εργασίας δεν θα έχη την θέσι του εις τα ούτως συνδεδεμένα άτομα. Διότι κανένας δεν έχει το δικαίωμα, που ν' απορρέει από καμιά υπερφυσική δύναμι, για να επιβάλλη την θέλησίν του εις άλλο άτομο. Θα υπάρχουν όμιλοι, οι οποίοι θα εργάζονται ακόμη για μιαν ικανοποίησιν, ενώ άλλοι θα την έχουν ήδη τελειώσει και θα μελετούν άλλην που τους γεννήθηκε, και ούτο καθ' εξής. Η εργασία που θα γίνεται για την ικανοποίησι ενός πόθου θα είναι ασχολία, τέρψις, ποτέ κόπωση.

Η κοινωνία, οργανωμένη κατ' αυτόν τον τρόπο, θα λάβη μια ζωή γεμάτη σφρίγος και έντασι στην πρόοδο, την οποίαν θα ωθούν οι ικανοποιήσεις των αναγκών, των παθών, που θα γεννιούνται στα στήθη των ελευθέρων ατόμων που απαρτίζουν, μη

ζητούσα άλλο τι από το άτομον παρά μόνον την θέλησιν της δημιουργίας της ευτυχίας του, ήτις θα είνε και ιδική της.

Ένας όμιλος κακώς οργανωμένος, θα βλέπει έναν άλλον καλλίτερον και θα προσπαθή να τον προσπέραση. Μία άμιλλα ευγενής και εξευγενίζουσα θα γεννηθή και θα αντικαταστήση τον σημερινόν κτηνώδη ανταγωνισμόν. Όλαι αι εργασίαι θα τείνουν προς το γενικόν καλόν της κοινωνίας, διότι μέσα σ' αυτή την κοινωνία θα ιδή ξάστερα το άτομον ότι η ευτυχία του είνε συνδεδεμένη αρρήκτως με την ευτυχίαν του άλλου, της κοινωνίας. Διότι, είτε παπούτσια εργασθή, είτε τσουκάλια, είτε προϊόντα μεταφέρη από το ένα μέρος εις άλλο, είτε τηλεγραφητής είνε ή όπου αλλού γίνη χρήσιμη η εργασία του και αισθητή η ανάγκη της, η εκτέλεσίς της θα τον ικανοποιή, γιατί δεν θα υπάρχει εκμεταλλευτής, το έργον θα ανήκει ολόκληρον εις τον εργάτην και θα το χαίρονται όλοι και όχι μερικοί. Φυσικά ένας Μπουχαρίν, σε μια τέτοια ελευθέρα κοινωνία, θα φαίνεται σαν μύγα στο γάλα. Δεν θα την ανεχθούν, θα την πατάξουν...

Η σημερινή εξ άλλου πρόοδος των μηχανών επιτρέπει να κάμνουμε και τις βαρύτερες δουλειές ανεπαίσθητες. Και για τις αηδέστερες δε απ' αυτές δεν θα έχη λόγον η ύπαρξις Διευθύνσεως πραγμάτων και συγκεντρωτικής εξουσίας. Διότι αν πάρουμε ως παράδειγμα την πιο αηδή, που δεν θέλει κανένας να την κάμη, τον καθαρισμόν των αποπάτων. Μολονότι κ' εδώ υπάρχει ο τρόπος των υπονόμων, που με το χύσιμο λίγο νερού γίνεται η δουλειά, ας πούμε ότι δεν υπάρχει αυτός ο τρόπος και ότι ο απόπατος του Μπουχαρίν ή του Πετσοπούλου ή του Δημητράτου ή άλλου τινός εγέμισε. Τι θα συμβεί; Την αποφοράν αυτοί πρώτοι θα την αισθανθούν - υποτίθεται τουλάχιστον... - κι αυτοί πρώτοι θα ζητήσουν να απαλλαγούν απ' αυτήν. Βεβαίως για την ανάγκη αυτής της απαλλαγής δεν μπορούν να έχουν την απαίτηση να πάγη άλλος να τους απαλλάξη από την ακαθαρσία που δημιούργησαν οι ίδιοι, αλλά, γνωρίζοντες ότι τα μηχανήματα της κομμούνας είνε κοινά και εις την διάθεσιν εκείνου που θα τα λάβη ανάγκην, δεν έχουν παρά να πάρουν την μηχανήν και να απαλλαγούν μόνοι των από την ανυπόφορη αυτή για την μύτη τους κατάστασι.

Αυτό ο Μπουχαρίν μπορεί να το λέγη: κομμουνιστική κοινωνική επανάστασις και όχι κομμάτων επανάστασις, θα γίνη πραγματικότης. Έπειτα έτσι είνε. Οι Μοναρχικοί λέγαν ουτοπία την Δημοκρατία, οι Δημοκράται τον Σοσιαλισμό και οι Σοσιαλισταί σήμερα με την σειρά τους τον Αναρχισμό. Η αλήθεια όμως, χωρίς να επηρεασθή απ' αυτά, τραβά τον δρόμο της, και ίσως να μην είνε πολύ μακρυά η ημέρα που θα ιδούμε τους Μπουχαρίνηδες να σβύνουν από το λεξικό τους, κατ' ανάγκην, την λέξι ουτοπία, όπως έκαμαν οι μοναρχικοί για τους δημοκράτας και οι δημοκράται για τους σοσιαλιστάς.

III

Όσα γράφει ο κ. Μπουχαρίν στη φυλλάδα του τα έμαθε βέβαια από τους αστούς, όταν τα κοπανούσαν εις βάρος αυτού και των ομοίων του. Μας λέγει: «Από όσα είπαμε έως τώρα εννοείται διατί κυρίως αι αναρχικοί ομάδες είνε εκείναι αι οποίαι εκφυλίζονται εις ομάδας δημοτών δια την ιδίαν των τσέπην, διότι η εγκληματικότης πλευρίζει κοντά των. Παντού και πάντοτε θα ευρεθούν βρώμικα στοιχεία, τα οποία θα ζητούν να εκμεταλλευτούν την επανάστασιν δια σκοπούς ιδίου πλουτισμού. Εκεί όμως που η δήμευσις των δημοτών είνε υπό τον έλεγχαν των μεγάλων εργατικών οργανισμών, εκεί είνε και δυσκολώτερον το ψάρευμα εις τα θολά νερά». Ω! Της απιστίας!

Αλλ' οι αναρχικοί κ. Μπουχαρίν, ζητούν ακριβώς μίαν κοινωνίαν χωρίς χρήμα και χωρίς αποδείξεις ωρών εργασίας που κι αυτές μπορούν να κλαπούν απ' τους διάφορους Μπουχαρίνηδες. Θέλουν την κοινωνίαν απηλλαγμένη από κάθε είδους

μονάδα που μπορεί να χρησιμεύσει και στην κλοπήν και στον πλουτισμόν των Μπουχαρίνηδων, οι οποίοι, δια του μέσου αυτού, ζουν πάντοτε εις βάρος άλλων. Σήμερον κλέπτεις και απατάς νους ευπίστους, για να ζήσης το επίλοιπον της ζωής σου ανέτως, ικανοποιών και την μικροφιλοδοξίαν σου. Αλλ' όταν εφαρμοσθή η κοινωνία που ζητούν οι αναρχικοί, ποίον θ' απατήσης να σε απαλλάξη από τις ακαθαρσίες σου και τι θα κλέψεις; Την τροφήν σου, την κατοικίαν σου ή την ενδυμασίαν σου; Ω! Τίποτε απ' όλα αυτά. Και το ξέρεις γιατί δεν είσαι δα τόσον κουτός, όσον θέλεις να μας παραστήσης δια της φυλλάδας σου με τις απελέκητες κουταμάρες! Τυφλωμένος μόνον είσαι από τον κτηνώδη εγωισμόν σου. Να κατέλθης συ μέχρι του χειρώννακτας! Α, Ποτέ! Αχ, αυτοί οι άθλιοι οι αναρχικοί που ανακατεύονται στην επανάστασι και την εκφυλίζουν! Παρ' ολίγον οι Ουκρανοί, υπό την ώθησι του κατηραμένου αναρχικού Μπάτικο Μάχνο, να μας χαλάσουν όλα τα γούστα δια της εφαρμογής των ελευθέρων κοινοτήτων, αν δεν τους αφίναμε χωρίς πολεμοφόδια να νικηθούν από τον Ντενικίν. Ας σκοτωθήκανε και 70.000 απειθαρχητοι Ουκρανοί και ας δοκιμάσαμε και τόσες δυσκολίες, θυσιάζοντας άλλα τόσα πειθαρχικά τομάρια για να διώξουμε τον Ντενικίν. Αρκεί που πετύχαμε και τους καθυποτάξαμε και τους φέραμε δια της βίας μέσα στην αξιοθαύμαστη και σιδηρά πειθαρχία της δικτατορίας μας. Βεβαίως είμεθα σύμφωνοι, όπως οι λαοί διαθέτουν ελευθέρους αυτούς, αλλ' αυτό πρέπει να ισχύη για τους άλλους μόνο, όχι και για μας. Λοιπόν ανάγκη να σπεύσωμε να δυσφημίσουμε τον Αναρχισμό μη μας σκαρώσει κι' άλλο κανένα τέτοιο κάζο! Και ιδού ο κ. Μπουχαρίν, σκοπίμως κουτός, απ' τον κάθε φελάχο κουτότερος.

Και έρχεται να μας πη ότι η μελλοντική κοινωνία δεν θα γεννηθή εκ του μηδενός. Αλλ' ούτε από τις κουταμάρες των Μπουχαρίνηδων - προσθέτωμεν ημείς - μ' όλην την επιμονήν των να μας πείσουν ότι θάβγη απ' αυτές «μέσα από τους κόλπους της παλαιάς κοινωνίας, από τας συνθήκας που εδημιούργησε το γιγαντιαίον μηχάνημα του κεφαλαίου».

Αλλ' αυτά, κ. Μπουχαρίν, είνε λόγια των συνειθισμένων δημαγωγών, οι οποίοι, και στο σημερινόν ακόμη σύστημα, εχρεωκόπησαν! Όχι, σοφέ μου, η μελλοντική κοινωνία δεν θα βγή από τους κόλπους της παλαιάς. Μόνον μια κομματική κοινωνία μπορεί να βγή απ' αυτήν, διατηρούσα τις συμφέρουσες στο κόμμα σαπίλες. Αλλά ως νόθα, θα έλθη η κοινωνική επανάστασις και θα την σάρωση με τους υποστηρικτάς της μαζί. Δια να γίνη δε μία αληθινή κοινωνική επανάστασις, θα πη ότι τα άτομα άλλαξαν τις αντιλήψεις των, τας ιδέας των. Θα πη ότι ο αριθμός των τοιούτων ατόμων ηυξήθη, για να τα επιτρέψη να γκρεμίσουν την παλαιάν κοινωνίαν, από την οποίαν δεν βγήκαν, αλλά απεσπίασθησαν και εσχημάτισαν τον πυρήνα όλως νέου κόσμου, χωρίς να κρατήσουν τίποτε από τις ανοησίες του παλαιού. Ακριβώς δε διότι τις εγνώρισαν τις ανοησίες αυτές, διότι τις εμελέτησαν, διότι επειραματίσθησαν και τις είδαν ότι πράγματι είνε ανοησίες και σαπίλες, γι' αυτό τις πέταξαν και απεσπίασθησαν. Επομένως αυτά τα άτομα δεν αναγνωρίζουν τίποτε από τις πολιτικές, κοινωνικές και οιοσδήποτε άλλες συνθήκες του παλαιού κόσμου.

Ο σκοπός, το ιδανικόν των τοιούτων ατόμων θα είνε η ευτυχία του, ήτις είνε και της κοινωνίας και ήτις θα επέλθη μόνον δια της γενικής ελευθερίας. Αυτή θα επιτρέψη εις τα άτομα ν' αναπτύξουν την πρωτοβουλίαν των και τας πνευματικάς των ικανότητας, σαν άνθρωποι αυτενεργοί και όχι αυτόματα στη διάθεση του κάθε Μπουχαρίν, ή Πετσοπούλου ή Κουριέλ, οι οποίοι, ανίκανοι για το κάθε τι, θα είνε πολύ περισσότερο ανίκανοι και μικροί για να «διευθύνουν ή να διαθέτουν τα πράγματα» κοινωνίας ελευθέρων και συνειδητών ανθρώπων.

Τα άτομα αυτά θα ενωθούν για να φθάσουν την ευτυχία τους, χωρίς κανένα συμβόλαιο, χωρίς καμμίαν διεύθυνσιν τρίτων παρασίτων, πράγματα τα οποία εγνώρισαν στη παληά κοινωνία, και που είδαν ότι εδέσμευαν, την ελευθερίαν και την αυτενεργόν δημιουργικότητά των. Τους ελευθέρους αυτούς ανθρώπους θα τους ενώνη το ιδανικό τους, το οποίον θα είνε και της κοινωνίας των. Θα ξεύρουν ότι για να κάμουν σεβαστή την ελευθερία τους πρέπει και αυτοί να σέβονται την ελευθερία των άλλων, γιατί θα έχουν πεισθή ότι το «Διευθύνειν τα πράγματα» και το «Διαθέτειν ανθρώπους» είνε κατά βάθος εν και το αυτό. Μόνον που μας το παρουσιάζει ο κ. Μπουχαρίν βερνικωμένο με νέες λέξεις. Τι σημαίνει όμως; Και το «Διευθύνειν τα πράγματα» προϋποθέτει διευθυνομένους, μ' άλλα λόγια αυτόματα, και το «Διαθέτειν ανθρώπους» το ίδιο. Άλλαξαν τα όργανα, αλλά ο χαβάς μένει ο ίδιος. Και βέβαια από αυτόματα δεν μπορεί κανείς να περιμένει νέα κοινωνία, διότι δεν είνε δυνατόν αυτό. Αυτό είνε έργον μόνον των ελευθέρων ανθρώπων.

IV

Το να σχηματίση κανείς μίαν ομοιόμορφον οργάνωσιν κάτω από την οποίαν όλοι οι άνθρωποι οφείλουν να κύψουν, περιμένοντας διευθύνσεις και διαταγάς, αυτό είνε ουτοπία, κι' όχι εκείνο που λέμε εμείς. Και είνε ουτοπία διότι είνε αδύνατον να συγκεντρώσετε επ' άπειρον την πρόοδον και την εξέλιξιν των ατόμων, μέσα στα στενά όρια των βλέψεων, των διευθυνόντων παρασίτων. Στη βία σας να ικανοποιήσετε τας μικροφιλοδοξίες σας, λησμονήσατε να λογαριάσετε τις διαφορές των ιδιοσυγκρασιών, των χαρακτήρων, των αντιλήψεων και των πόθων που υπάρχουν μεταξύ των ανθρώπων, και έτσι να τους κρατήσετε όλους μαζί δεμένους στο άρμα του κτηνώδους εγωισμού σας. Διότι εάν λογαριάζατε αυτή, θα δίνατε το πολύ μια κατεύθυνση, μια ώθησι στα πράγματα και θα αφήνατε την επανάστασι ελευθέρα να εξελιχθή, χωρίς να ξεφυτρώσετε σεις στη μέση και να διοχετεύετε τον ορμητικό της χείμαρρο στην διώρυγα της πρόστυχης φιλοδοξίας σας, διευθύνοντες αυτήν σύμφωνα με τας αντιλήψεις του στενού εγκεφάλου σας. Αν αφίνατε τους ανθρώπους ελευθέρους να οργανωθούν, κάθε χαρακτήρ, κάθε ιδιοσυγκρασία, κάθε ικανότης, θα εύρισκε την θέσιν της, και θα εξελίσσετο σύμφωνα με τις αντιλήψεις της, αναπτύσσουσα την πρωτοβουλίαν της, την αυτενέργειάν της, κατά τας ανάγκας που θα παρουσιάζονταν στο δρόμο της. αλλ' αυτό δεν συμφέρει, διότι δεν κολακεύει τον σκελετό των εξ ατταβισμού φιλοδόξων. Εκείνο που κολακεύει αυτές τις μούμιες του παρελθόντος, είνε το σύστημα της συγκεντρωτικής οργανώσεως, το ομοιόμορφον το οποίον έστησαν στο δρόμο της ζωής, με την υστερόδουλη πρόθεση στο κάθε βήμα των τα άτομα να χτυπούν τα μούτρα τους πάνου και να χάνουν άλλοι τους πόθους των και άλλοι τις ελπίδες των, να δημιουργούνται δε κατ' αυτόν τον τρόπον, δυσαρεστημένοι απ' το ένα μέρος και πληρέστατα ικανοποιημένοι απ' το άλλο, με όλως νέα συμφέροντα και κολλημένοι γύρω στην αξιοθαύμαστον συγκεντρωτικήν εξουσίαν, την οποίαν, για να διατηρήσουν, είνε ικανοί να κάμουν το πάν, ως που ν' αναγκάσουν τους λαούς εις νέαν επανάστασιν για ν' απαλλαγούν απ' τους όνυχας και αυτής της κλίκας των νέων απάχηδων.

Δεν είνε σήμερα ο αριθμός των αστών και των ιδιοκτητών που μας κρατεί υπό το βάρος της μαύρης αθλιότητος, αλλά το σύστημα αυτής της μισητής ολιγαρχίας, που έχει ανάγκη από μιαν ιεραρχικήν οργάνωσιν, η οποία σύρη μαζί της ένα πλήθος αχρήστων και παρασιτικών υπηρεσιών και υπαλλήλων, το οποίον επιβαρύνει τρομερά εμάς τους παραγωγούς και δια τους οποίους είμεθα αναγκασμένοι να εργαζώμεθα, να κοπιώμεν, για να τους συγκρατήσουμε μέσα στην παρασιτική και άχρηστη ζωή τους.

Τι μας ενδιαφέρει εμάς τους παραγωγούς, εάν οι αστοί Μπουχαρίνηδες άλλαξαν τα ονόματα και τον τρόπον της στρατολογήσεως αυτών των αχρήστων παρασίτων, αφού το βάρος των θα βρίσκεται πάλι στις πλάτες μας;

Α! Πρέπει να έχει χάσει κανείς και το τελευταίο ίχνος ηθικής από πάνω του για να δέχεται και να εκθειάζη ένα σύστημα τόσο δουλικό σαν τον «επιστημονικών κομμουνισμόν» όπως κολακεύονται να ονομάζουν το ψευτοεργατικόν των σύστημα.

Αλλ' από πού κι' ως πού «επιστημονικός»; Η επιστήμη λέγει όλως διόλου άλλα πράγματα και προάγει εις εντελώς αντίθετα συμπεράσματα από εκείνα που μας παρουσιάζουν αυτοί. Η επιστήμη για την γένεσι πάντων των ενόργανων όντων, μας λέγει ότι υπό την επίδρασιν της θερμότητας και του φωτός πολλά σώματα απλά συνεμίχθησαν και εσχημάτισαν στους βυθούς των ωκεανών συνδέσμους χημικούς πολύπλοκους, οι οποίοι αναλόγως της συγγενείας των οργανώθησαν εις ομίλους. Α! αυτά αι επιρροαί ανέπτυξαν εις αυτά εις κάθε μικρό σύμπλεγμα ή κυψέλη και μίαν διαδοχικήν φυσικοχημικήν αντίδρασιν, την οποίαν ονομάσαμε ζωήν. Υπό την ώθησιν δε αυτών των ζωικών φυσικοχημικών ουσιών αι αρχικαί αυταί κυψέλαι επληθύνθησαν. Επί σειράν εκατομμυρίων αιώνων, υπό την επίδρασιν της βραδείας αλλά συνεχούς αλλαγής του περιβάλλοντος, αυτά τα μικρά όντα, είνε μεμονομένα, είνε συμμιγμένα εις ομίλους, που εξετράπησαν αλληλοδιαδόχως για να δόσουν γένεσιν εις ένα πλήθος άλλων όντων περισσότερο πολύπλοκων. Ένας αριθμός από τα είδη που εσχηματίσθησαν κατ' αυτό τον τρόπον, παραμείνας υπό τας ιδίας σχεδόν συνθήκας, αι οποίαι υπήρχον και κατά τον αρχικόν των σχηματισμόν, διετήρησαν την αρχικήν των κατεύθυνσιν. Αλλά, ως υποκειμένα εις ταχείας αλλαγάς, υπέκυψαν χωρίς να αφήσουν απογόνους. Και τέλος μία τρίτη σειρά, ευνοηθείσα από την βραδύτητα των εξωτερικών ατμοσφαιρικών τροποποιήσεων, εξηκολούησε να εξελίσσεται έως σήμερα.

Αυτά είνε εν ολίγοις τα παραδειγματά της επιστήμης επί της θεωρίας αρχής της ενόργανου ζωής, στηριχθέντα επί μακρών και επισταμένων παρατηρήσεων, ερευνών και πειραμάτων.

Σ' όλ' αυτά βλέπουμε καθαρά τον τρόπο της οργανώσεως αυτής της φύσεως, της οποίας δημιουργήματα είμεθα και όλοι οι κάτοικοι του πλανήτη αυτού. Η φύσις δια να φθάση στην τελειοποίησιν των οργανισμών, δεν μετεχειρίσθη καμμίαν βίαν αλλά τον απλούστερον τρόπον - την σύνθεσιν των μορφών των διαφόρων ουσιών που απαρτίζουν την ύλην, δια της αναμεταξύ των συγγενείας, ένα μόριον έμεινε απέναντι ενός άλλου μορίου εντελώς αδιάφορον, ένα άλλο σε απείρους, και μ' ένα τρίτο ενωμένο. Ενούμενα δε τα μόρια αυτά σχημάτισαν αναλόγως με την κατάστασιν και με τον τρόπον της ενώσεων των, ένα φυτόν, ένα ζώον, ένα ορυκτόν.

Η ακριβής γνώσις των φυσικών νόμων είνε πολύτιμος. Μας δίδει να καταλάβουμε εκ των προτέρων τα αποτελέσματα των πράξεών μας και απέναντι του εαυτού μας και απέναντι των ομοίων μας και εάν από τας πράξεις μας αυτάς θα έχουμε όφελος ή ζημίαν, χαράν ή λύπη. Επομένως οι κοινωνικοί νόμοι που δημιουργούμε, έξω από τους φυσικούς, θα έχουν μοιραίως ως συνέπειαν την σύγχυσιν στην κοινωνίαν, και οιονεί ως τιμωρίαν της παραβιάσεως των φυσικών νόμων, την αθλιότητα, τους αλλεπαλλήλους πολέμους, και τας επαναστάσεις. Είνε ο εκβιασμός από τους ανθρώπους των φυσικών νόμων, που τους εδημιούργησε αυτήν την αξιοθρήνητον κατάστασιν, η δε αρμονία δεν θα μπορέση να αποκατασταθή, παρά μόνον την ημέραν κατά την οποίαν, οι άνθρωποι, αναγνωρίζοντας την παραπλάνησιν των, θα εισέλθουν εις τον φυσικόν δρόμον από τον οποίον παρεξετράπησαν.

V

Εάν οι διάφοροι Μπουχαρίνηδες επρέσβευον τον πραγματικόν «Επιστημονικόν κομμουνισμόν», τον οποίον ακολουθούν οι αναρχικοί και όχι τον μεταφυσικόν της κοσμογονίας του Μωυσέως, τον στηριζόμενον επί της ιεραρχίας και κατά συνέπειαν επί της συγκεντρώσεως, θα επαραδειγματίζοντο εξ αυτής της φύσεως και θα άφιναν ελεύθερα τα άτομα, ίνα, συμφώνως με τους χαρακτήρα των, σύμφωνα με τας ιδιοσυγκρασίας των, σύμφωνα με τας αντιλήψεις των και τας πνευματικάς των συγγενείας, σχηματίζουν τους ομίλους των, οι οποίοι έτσι μόνον θα εξελίσσοντο κατά τον φυσικόν των δρόμον, απρόσκοπτα και προοδευτικά, απαράλλακτα όπως εξελίχθησαν και εξελίσσονται όλα τ' άλλα πράγματα που βλέπουμε επί του πλανήτη μας. Το μόνον δε που θα μπορούσαν να κάμουν θα ήτο να δόσουν απλώς την εμπρέπουσαν ώθησιν εις τα πράγματα, όπως έκαμαν οι Ουκρανοί, δια του Μπάτικο Μάχνο.

«Εις το έργον», λέγει ο κ. Μπουχαρίν, «της καταστροφής του αστικού κράτους, μπορούν οι αναρχικοί να παίξουν ένα ρόλο θετικό. Αλλά είνε ανίκανοι οργανικώς να δημιουργήσουν έναν νέον κόσμον». Μα πώς είνε αδύνατον κύριε εσύ, μια ιδεολογία να φθάση να ειν' καλή δια το γκρέμισμα, αλλ' όχι και δια την ανοικοδόμησιν; Ό,τιδήποτε όπως και ειπώ επ' αυτού του θέματος, δεν θα θελήσετε να εννοήσετε, διότι δεν συμφέρει αυτό ούτε εις εσέ, ούτε εις τους ομοίους σου. Αλλ' αδιάφορον οφείλω να πω διατί στο ένα σου αρέσαμε και στο άλλο όχι.

Βοηθήσαντες και εργασθέντες οι αναρχικοί εις το γκρέμισμα του αστικού καθεστώτος, ευρέθησαν πάλιν προ μιας νέας σπείρας - αμαθών ή επιτηδευομένων τους αμαθείς - οι οποίοι μεταχειρίσθησαν όλα τα σατανικά μέσα, δια να ωθήσουν τις αμόρφωτες μάζες εναντίον των! Όπως δε ένας αμόρφωτος ευκολότερα πιστεύει και αντιλαμβάνεται τα παραμύθια της Χαλιμάς ή τα στοιχειωμένα σπίτια, από τας θεωρίας του Λαβουαζιέ και του Ντάρβιν, έτσι και η μάζα πίστεψε και πιστεύει σας περισσότερο παρά εμάς. Γιατί εμείς λέμε την αλήθεια όπως είνε. Ενώ σεις συσκοτίζετε σκοπίμως τα πράγματα, τα ψευτίζετε, τα φτιασιδώνετε και τυφλώνετε περισσότερο αντί να φωτίσετε τον κόσμον. Πόσα εκατομμύρια π.χ. δεν επλανήθησαν από την δημοσίευσιν αυτού του διεφθαρμένου βιβλιαρίου σας; Και πόσα άλλα, παρόμοια σαν αυτό βιβλία δεν επηκολούθησαν! Και πόσαι διαλέξεις τοιαύται δεν εγένοντο, όχι μόνον από σας αλλά και από εκείνους που παραπλανήσατε!

Πώς ήτο λοιπόν δυνατόν, μέσα εις εν τοιούτον σάλον, που εδημιουργήσατε στις αμόρφωτες μάζες, οι οποίες είχαν ήδη την κακήν μακράν έξιν να διοικούνται από άλλους, να δυνηθούν, οι ολίγοι εχεφρονούντες αναρχικοί, να αναδημιουργήσουν; Η φωνή της αληθείας επνίγετο μέσα στον θόρυβο του αλαλάζοντα πλήθους. Εις την φωνήν εκείνων που σας φωνάζουν ότι είνε αδύνατον οι διάφοροι χαρακτήρες, ιδιοσυγκρασίαις, τάσεις να συγκρατηθούν επ' άπειρον, δια σχέσεων ή δια της βίας, υπό μίαν και τοιαύτην οργάνωσιν της συγκεντρωτικής εξουσίας. Κράτους ή Διευθύνσεως, όπως αγαπάτε να το τιτλοφορήτε, εκάμνητε τον κουφό και εξακολουθείτε ακόμη να κάμνετε το ίδιον, χωρίς να θέλετε να πάρετε μάθημα απ' τον πρώτον τυχόντα χημικόν ο οποίος δια να ένωση δύο σώματα πρέπει προηγουμένως να μελετήση εάν μεταξύ των σωμάτων αυτών υπάρχη συγγένεια τις ή ου διότι η ένωσίς των δεν εξαρτάται από αυτόν αλλά από την συγγένειαν των σωμάτων που θέλει να ένωση. Εάν αυτή δεν υπάρχη ο χημικός θα μείνη μέχρι τέλους εις το σημείον από το οποίον ήρχισε, κανένα βήμα ποτέ μπρος δεν θα κατορθώση να κάμη. Το ίδιον και σεις. Διαφορώτατα πράγματα θέλετε να τα υπαγάγετε υπό ένα και το αυτό ομοιόμορφον σύστημα, χαρακτήρας ανομοίους ζητείτε να τους ένωσητε και να τους κυβερνάτε, χωρίς να μελετήσετε προηγουμένως εάν τα υπό ένωσιν σώματα έχουν

όλα αναμεταξύ των συγγένειαν και αν την έχουν, ποια η ανάγκη της διοικήσεως αυτών ή ενός κέντρου.

VI

Υπάρχει καμμία διοίκησης εις τα δημιουργήματα της φύσεως εκτός της συγγενείας; Η Επιστήμη λέγει όχι! Είνε η πρωτοπλασματική συγγένεια των μορίων που δίνει την γένεσιν και την αυτόματον ώθησιν. Είνε αυτή που δίνει τα αληθή και πραγματικά ένστικτα για την τροφήν, την ένωσιν των φύλων, το κοινωνικόν ένστικτον και όχι οι νόμοι σας και αι διευθύνσεις σας.

Οι νόμοι σας, αι διευθύνσεις σας, εις τας φυσικάς αυτάς ενώσεις δεν παίζουν άλλον ρόλο, παρά της διαλύσεως, της συγχύσεως και, κατά συνέπειαν, των επαναστάσεων. Είνε αυτή η συγγένεια που συγκρατεί και αναπτύσσει ενωμένα εις τους σπόρους τα μόρια των διαφόρων ουσιών της ύλης, αυτή σχηματίζει τους πολύποδας εις ομίλους αποικιών τα χορτοφάγα εις αγέλας, τους ανθρώπους εις ομίλους συμπαθειών, τους ομίλους εις κοινωνίας, τας κοινωνίας εις ανθρωπότητα. Όλα τα πρωτοπλασμικά σώματα της ίδιας φύσεως ωθούνται από μια αμοιβαία συγγένεια και συμπηγνύονται εις ομίλους μιας εκτάσεως μακράς ή μεγάλης, η οποία ποικίλλει συμφώνως με την χημικήν σύνθεσιν των ατόμων, που απαρτίζουν τον όμιλον.

Υπό τας αυτάς συνθήκας εξελίχθη και η ζωή του ανθρώπου, η ηθική, πνευματική, οικονομική - δια της ενώσεως των συγγενικών ομίλων εις κοινωνίαν - ανθρωπότητα. Αυτό δεν θα πη όμως ότι υπάρχει καμμία ανάγκη να σχηματίζωμεν αυτάς τας μεγαλουπόλεις, μέσα στις οποίες τα 80% διάγουν βίον παράσιτον Μπουχαρίνικον. Κάθε άλλο. Οι άνθρωποι μπορούν πολύ καλά να διασπαρούν σ' όλην την επιφάνεια της γης, και να σχηματίσουν τας αυτόνομους κομμούνας των.

Χώρος υπάρχει άφθονος δι' όλους, φυσικά και δια τους Μπουχαρίνηδες, που μπορούν να έλθουν και αυτοί αρωγοί εις την κοινωνίαν και, παραιτούμενοι του επαγγέλματος του παρασίτου, θα επιδοθούν εις ωφελίμους προς την ανθρωπότητα εργασίας ή τουλάχιστον να μη ζουν εις βάρος αυτής. Εκείνο το οποίον θα είνε αναπόφευκτον - και θα το υποδείξη η ανάγκη - είνε ότι πρέπει να υπάρχη στενή σχέσις μεταξύ των διαφόρων ομίλων δια την ανταλλαγήν των προϊόντων της εργασίας των και των ιδεών των. Διότι θα είνε ανάγκη πράγματι ο άνθρωπος ν' ανταλλάξη τας ιδέας του με άλλους, καθώς θα είνε ανάγκη να συνδεθή εις όμιλον για να βάλη εις ενέργειαν το πολύπλοκον μηχανήμα που η εφεύρεσίς του έθεσε στη διάθεσί του να σύνδεση τον όμιλόν του με άλλους τοιούτους, που θα του προμηθεύσουν τας αναγκαίας ύλας προς επεξεργασίαν, και με εκείνους με τους οποίους θα ανταλλάξη τα προϊόντα του. Είνε αι ανάγκαι των που θα τους διευθύνουν και όχι οι Μπουχαρίνηδες.

Το ιδανικόν του ανθρώπου είνε να ελαττώση τον χρόνον που απαιτείται δια την παραγωγήν των αντικειμένων των απαιτήτων δια την ικανοποίησιν των πρώτων υλικών αναγκών του, και ν' αφιερώση αυτόν εις μελέτάς, ψυχαγωγίας, ή αναπαύσεις, ακόμη δε να κάμη την αναγκαίαν εργασίαν αβίαστον, υγιεινήν, ευχάριστον, αντί δυσάρεστον και κοπιώδη. Αυτό το ιδανικό είνε εκείνο που μας οδηγεί εις την αναμεταξύν μας σύνδεσιν, η λογική δε μας πείθει ότι η σύνδεσις αυτή πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τας κλίσεις μας, με τους χαρακτήρας μας και με πλήρη ελευθερίαν δια να εκλείψη αφ' εαυτού κάθε έκτροπον. Όπως δα και σήμερα βλέπομε να γίνεται. Όταν ένας άνθρωπος θέλη να κάμη κάτι, δεν ζητεί να ενωθή με άλλους ομοίους του, οι οποίοι σκέπτονται κ' εκείνοι σαν κι' αυτόν και θέλουν ό,τι κι' αυτός. Άλλωστε η ποικιλία των σκέψεων, των ιδιοσυγκρασιών και των χαρακτήρων, η υπάρχουσα μεταξύ των ανθρώπων, είνε και αι μόναί δυνάμεις, αι οποίαι, όσο και

όπου αφήνοντο ελεύθεροι στην εκδήλωσίν των, έδιδον και την μεγαλειέραν ώθησιν στην πρόοδον και είνε αυτά αι οποίαι, αφινόμεναι, γενικώς δι' όλους απολύτως ελεύθεροι, θα δόσουν την μεγαλειέραν δυνατήν ώθησιν προς την πρόοδον, της οποίας τα αποτελέσματα και οφέλη δεν δυνάμεθα ούτε να φαντασθώμεν.

Αυτόν τον τρόπον της ενώσεως, θέλεις, κ. Μπουχαρίν, να τον ονομάσης, όπως τον ονομάζεις, εθελούσιον δίκτυον συμβάσεων, θέλεις εθελουσίαν συνεννόησιν ή οργάνωσιν, ολίγον μας ενδιαφέρει. Εκείνο που μας ενδιαφέρει είνε ότι εις αυτό και μόνο βλέπουμε εμείς μία φυσική συνέπεια δημιουργούμενη απ' αυτήν την ανάγκην της ζωής, και μίαν τάσιν των ανθρώπων, εκδηλουμένην, έστω και ασυνείδητως σήμερον, προς τους φυσικούς αυτούς νόμους, των οποίων δημιούργημα είνε και αυτός. Μόνον οι εθελουφλούντες ζητούν τον συγκεντρωτισμό και θέλουν να συγκρατήσουν τα άτομα με την μεταφυσική, την γραφειοκρατίαν και την βία εις ένα κράμα και μία σαλάτα η οποία μπορεί να φέρνει όρεξιν αλλά σταματά ως αυτού. Εφ' όσον βασίζεσθε στην μεταφυσική και όχι στη φυσική, στην βία και όχι στην ελευθερία, δεν είνε δυνατόν παρά αργά ή γρήγορα να έχετε εις την εφαρμογήν αποτελέσματα τέτοια που να μην σας επιτρέπουν να εξακολουθήσετε περισσότερο.

VII

«Κομμουνισμός και κομμουνιστική επανάστασις», γράφει ο κ. Μπουχαρίν, «είνε έργον του προλεταριάτου, της παραγωγικώς δρώσης και δια του μηχανισμού της μεγάλης παραγωγής συνωθουμένης επί το αυτό τάξεως. Όλα τα άλλα στρώματα της φτώχιας μπορούν να παίζουν τον ρόλο των πρακτόρων της κομμουνιστικής επαναστάσεως, μόνον και εφ' όσον ακολουθούν το προλεταριάτο». Αλλ' όχι, κ. Μπουχαρίν, η κοινωνική επανάστασις ή μάλλον η επιστημονική κομμουνιστική επανάστασις, δεν είνε έργον μόνον του προλεταριάτου, το οποίον μπορεί να έχει το προνόμιον της πρωτοβουλίας στην ενέργεια μόνον. Η κομμουνιστική επανάστασις οφείλεται κατά πρώτον μεν λόγον εις την πνευματικήν ανάπτυξιν της κοινωνίας, εις την οποίαν συνέβαλλαν όλα αι παρελθούσαι γενεαί, και αυτά ακόμη, αι αντιδραστικάί, κατά δεύτερον δε εις το γεγονός ότι ο σύγχρονος άνθρωπος λόγω του απροχώρητου, εις το οποίον τον κατήντησε αυτή η κατάστασις, κατέληξε εις το συμπέρασμα ότι μόνον μία κοινωνία, η οποία θα εστηρίζετο επί της ελευθερίας του ατόμου, θα του εξησφάλιζε όρους επιτρέποντας την ανάπτυξιν ολοκλήρου της δραστηριότητός του. Αλλ' ιδού ότι επεμβαίνετε σεις και δεν αφήνετε να αφυπνισθή ευρέως η ατομική συνείδησις, διότι δεν σας συμφέρει οι άνθρωποι ν' ανακτήσουν την πρωτοβουλίαν και αυτενέργειάν των και μη γίνωνται πλέον έρμια του κάθε μπαγκαμπόντι που τους σέρνει σήμερα δια της βίας ή δια της ευγλωτίας του. Τι να πω δε δια τα φτωχά στρώματα που αναφέρεις; Είνε επάγγελμα η φτώχια, την οποίαν με τόσην περιφρόνησιν αναφέρεις;

«Οι αναρχικοί», λέγει ο κ. Μπουχαρίν, «με το να αρνούνται την δικτατορίαν του προλεταριάτου, παραιτούνται του κυριότερου όπλου δια τον αγώνα». Αλλά ποιος μας εγγυάται ότι, αφού συνειθίσετε τα άτομα στην πειθαρχίαν αυτής της νέας καταστάσεως, της σκλαβιάς που δημιουργεί κάθε δικτατορία, θα θελήσετε να την καταργήσετε, και αν αυτό τότε θα εξαρτάται από τον δικτάτορα μόνον ή και από την κλίκα των υποδικτατόρων που δημιούργησε αυτή; Και δεν είνε ασφαλέστερον και ακινδυνωδέστερον όπλον δια τα άτομα, που θέλουν την χειραφέτησίν των το τρομερόν όπλον της πρωτοβουλίας των; Η δικτατορία και η πειθαρχία, μας λέγουν, προβάλλοντές μας ως σκιάχτρο τους αστούς, είνε τα μόνα όπλα, με τα οποία μπορούμε να παλαίψουμε τον οργανωμένο κόσμο των αστών. Εμπρός στους

τρομερούς στρατούς που διαθέτουν αι σημερινοί Κυβερνήσεις των, πώς θ' ανταπεξέλθουμε εάν δεν τους αντιτάξουμε και μείς τας ίδιας οργανωμένας δυνάμεις; Δια να πολεμήσουν τας δυνάμεις αυτάς, εάν θέλουν να δώσουν μάχας ηρωικάς, μιμούμενοι τους ιππώτας του μεσαίωνα, είνε βέβαιον τότε, ότι πρέπει να συμμορφωθούν με την τακτικήν των αστών και με την ιεραρχίαν των. Η Κομμούνα των Παρισίων του '71 μας είνε ένα τοιούτο παράδειγμα. Πρέπει όμως να γνωρίζετε ότι αυτό το όπλο είνε επικίνδυνον και γι' αυτούς τους ιδίους επαναστάτας, και μη λησμονήτε ότι, δεν είνε δυνατόν να γίνη μία επανάστασις, εάν αι ιδέαι αυτής δεν μεταδοθούν λίγο πολύ σ' όλους τους ανθρώπους που θα την κάμουν, κατά τοιούτον τρόπον, ώστε όπου και αν βρίσκεσαι ν' ακούς επανάστασιν. Θα βρίσκεται ούτως ειπείν στον αέρα όπου θα βρίσκονται και θα την αναπνέουν και αυτοί οι στρατοί που θα έλθουν να την καταπνίξουν. Η κατάστασις αυτή θα παραλύση το πνεύμα εκείνο που τους κάμει νευρόσπαστα στα χέρια των αρχηγών των. Και δια να διαλύσουν τότε οι επαναστάται τας οργανώσεις των, δεν χρειάζεται να μεταχειρισθούν στρατηγικάς ικανότητας και ηρωισμούς, αλλά πράξις, αι οποίαι να διαταράξουν την παθητικήν των υπακοήν, ανοίγουςαι τα μάτια των στρατιωτών, εις μίαν νέαν κατάστασιν πραγμάτων

VIII

Πάντοτε, όταν οι λαοί ηθέλησαν να αντισταθούν εις ένα κατακτητή, εάν εζήτησαν να συγκεντρώσουν τας δυνάμεις των έπραξαν τούτο, διότι ετυφλώνοντο από την πλάνην του μιλιταρισμού, εις του οποίου την αποτελεσματικότητα επίστευον. Νικώμεναι όμως αι συγκεντρωτικάί δυνάμεις των μια φορά, δεν ελευθερόνοντο πλέον, παρά δια μικροπολέμου λυσιώδους και συνεχούς.

Στρατιωτικώς η Ισπανία ενικήθη από τον Ναπολέοντα. Αι στρατιαί της κατεστράφησαν, η Κυβερνησίς της εσκορπίσθη, ο τόπος της κατεκτήθη και παντού ο εχθρός ήτο κύριος της καταστάσεως. Οι Ισπανοί όμως, ο λαός, εμίσει τον κατακτητήν και δεν άφισε την πάλην του. Κάθε σπίτι εγένε και ένα φρούριον, κάθε πέτρα, κάθε βάτος και μια ενέδρα για τον κατακτητή. Κάθε χωρικός και ένας στρατιώτης, ο οποίος υπομονητικά επερίμενε το θύμα του, δια να χαθή μετά την πράξιν του, γενόμενος ασύλληπτος, ως προστατευόμενος από την ανοχήν όλων και έτοιμος να ξαναρχίση πάλι μόλις του παρουσιάζετο η περίστασις. Ο μεμονωμένος στρατιώτης ήτο βέβαιος ότι κάποια σφαίρα θα του ήρχετο από κανένα δένδρο ή από καμμίαν γωνιά κανενός σπιτιού ή καμμίαν μαχαιριά θα εδέχετο την ώρα που δεν ήλπιζε.

Μπαίνοντας σ' ένα χωριό κανέναν λόχος ή τάγμα, εγνώριζεν ότι δεν θα εύρη ούτε νερό, ούτε τροφή. Παντού μοναξιά και ερημιά μπροστά στο δρόμον του κατακτητή, ενώ πίσω του και πέρα εσχηματίζοντο κύματα καταδιωκτών αοράτων. Και αυτά όλα χωρίς να γίνη αισθητή καμμίαν ανάγκην κεντρικής τινός δυνάμεως για να δίνη συμβουλάς, διευθύνσεις ή διαταγάς. Η πρωτοβουλία του λαού υπερήρκει. Ο Ναπολέων εθραύσθη. Οι νικηταί μετά δύο έτη έφυγον νικημένοι.

Το ίδιο εγένε και εις το Μεξικόν όταν ο Μπαντίγκ πήγε να θέση εις εφαρμογήν το «μεγάλο βασιλικό πνεύμα». Μετά λυσιώδεις μάχας εγένετο κυρίαρχος της καταστάσεως, κατακυριεύσας όλας τας πύλεις δια των αγρίων εφόδων του. Αλλά αι λαϊκαί αφιμαχίαι, οι αόρατοι πολεμισταί, ηνάγκασαν τον κατακτητή να αφήση την λείαν του και να φύγη κακήν κακώς.

Αλλά προς τι να καταφεύγουμε στο παρελθόν; Μήπως και οι Ουκρανοί δεν έκαμαν και σήμερον το ίδιο στους Γερμανούς, εξαναγκάσαντες αυτούς να αποσυρθούν αμαχητεί, παραδόσαντες εκουσίως το πλείστον μέρος των στρατιωτών και τον οπλισμόν τους προς αυτούς; Και μετά την προδοσίαν των Μπολσεβίκων δεν έκαμαν

και πάλιν την κατάστασιν του Ντενικίν ανυπόφορον, ώστε, και άνευ της μάχης των Μπολσεβίκων, εάν δεν του έστελλαν και νέας δυνάμεις - για να τας απολέση κι' αυτάς - θα άφινε το κατηραμένο, γι' αυτόν, έδαφος της Ουκρανίας;

Όλα αυτά αποδεικνύουν περιπράνως ότι η αληθής δύναμις έγκειται εις την θέλησιν των ατόμων, εις την ενέργειάν των και εις την πρωτοβουλίαν των, εφαρμοζομένων όταν επιστή η ώρα, με επιμονήν και συνέχειαν, χωρίς να αναμένωνται από κανένα διαταγαί και διευθύνσεις. Τας δικτατορίας τας μεταχειρίζονται μόνον εκείνοι, οι οποίοι θέλουν να κυριαρχήσουν επί των ομοίων των, και κατά συνέπειαν αισθάνονται τον φόβον από την αφύπνισιν της πρωτοβουλίας αυτών.

Η εξέγερσις ενός ολοκλήρου λαού είνε πάντοτε μία αυτόματος κίνησις, μία έκρηξις. Χωρίς αρχηγούς, χωρίς διαταγάς, με μόνη την ώθησιν των περιστάσεων, που έγιναν αισθηταί, για να εκτελέση πράξεις, των οποίων η ανάγκη επιβάλλεται. Μετά την νίκην ξεφυτρώνουν οι αρχηγοί - μετά τους Κερένσκυ, οι Λένιν - και περιορίζουν εις ένα σημείον, μιας περιορισμένης σκέψεως, την επανάστασιν, σύμφωνα με τα καπρίτσια των, τα συμφέροντά των ή τας ατομικάς πεποιθήσεις των.

Για μας η κοινωνική επανάστασις δεν μπορεί να συνίσταται σε μια αλλαγή των κυβερνώντων, αλλά σε μια πλήρη μεταβολή της κοινωνικής καταστάσεως. Εις την κατάργησιν όλων ανεξαιρέτως των τρεχουσών σημερινών πολιτικών και οικονομικών αξιών, δια να αφεθή η γη και τα μέσα της παραγωγής εις την διάθεσιν κάθε ανθρώπου.

Δεν είνε ο σκοπός μας να βάλουμε μια Εξουσία της εκλογής μας απάνω στο κεφάλι μας και να κάνουμε γυμνάσια πειθαρχίας. Εμείς θέλουμε να χειραφετηθούμε και επομένως να καταστρέψουμε κάθε εξουσία που θα προσπαθήση να αντικαταστήση την παλαιάν. Η πάλη εννοούμε να είνε παντού, όπου θα υπάρχη γη για απελευθέρωσι, εκμετάλλευσις για να εμποδισθή ένα σημείον σκλαβιάς, πολιτικής ή οικονομικής φύσεως για να κατασυντριβή. Και μια τέτοια κοινωνική επανάστασις δεν γίνεται με διαταγάς ή συμβουλάς από καμμιά κεντρική εξουσία, αλλά δια της γενικής ενεργείας αυτών των ατόμων, οπουδήποτε και εάν ευρεθούν επιθυμούντα την χειραφέτησιν των, θέτοντα την πρωτοβουλίαν των εις έργον.

Και γι' αυτό λέγω ότι περισσότερο φόβον έχει μια επανάστασίς μας να εκφυλισθή από την οδόν Ευριπίδου, παρά να αποτύχη από την οδόν Σταδίου. Σκεφθήτε και θα δήτε ότι είνε όπως τα λέγω.

Ακολουθεί άρθρο του Σταύρου Κουχτσόγλου με τίτλο «Ποιος είνε ο κλέφτης και ποιος ο νοικοκύρης», το οποίο δημοσιεύτηκε στο τεύχος 72 της εφημερίδας «Άμυνα» (Τρίτη, 16 Ιουνίου 1920). Στο άρθρο αυτό ο Σ. Κουχτσόγλου ασκεί έντονη κριτική στην πολιτική και τις απόψεις του Αβραάμ Μπεναρόγια σχετικά με τη Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας (ΓΣΕΕ):

«Ποιος είνε ο κλέφτης και ποιος ο νοικοκύρης

Όστε λοιπόν ο κ. Μπεναρόγιας δέχεται κι' αυτός το ξεκαθάρισμα. Ως εργάτης είμαι συμφωνότατος μαζί του, και πλειοδοτώ μάλιστα. Πρέπει χωρίς άλλο, όχι μόνον οι οργανώσεις να κάμουν το εσωτερικό αυτό ανακουφιστικό μπάνιο, αλλά και η Συνομοσπονδία, που αυτή προ πάντων, έχει απόλυτον ανάγκη ενός τοιούτου. Διότι τι ωφελεί αν το κάμουν μόνον αι οργανώσεις, η δε Συνομοσπονδία μείνη πάλιν αυτή το μίασμα της εις τας οργανώσεις;

Αλλ' από τα γραφόμενά του φαίνεται ότι κι' αυτός δεν είνε άλλο τι παρά ένα από τα πολλά μιάσματα που τριγυρνούν την δύστυχη Συνομοσπονδία και από τα οποία έχει

άμεσον ανάγκην απαλλαγής. Διότι κατά βάθος δεν βλέπει εργάτην, αλλά ψήφον, δεν σκέπτεται οργανώσεις, αλλά βουλευτιλίκι.

Τολμά μάλιστα να γράφη: «Φωνάζη ο κλέφτης, για να φύγη ο νοικοκύρης». Σωστά. Αλλ' ας δούμε ποιος είναι ο κλέφτης και ποιος ο νοικοκύρης.

Γνωρίζουμε ότι δυο είδη κλεφτών υπάρχουν. Οι κλέπτοντες φανερά, αυθαίρετα, και οι κλέπτοντες υπούλως. Από τους πρώτους, επειδή φαίνονται, είναι εύκολο να προφυλαχθή κανείς, αλλ' από τους δευτέρους, που κρατούν όλα τα προσχήματα των αστικών νόμων, τους «νομίμους» κλέπτας, απ' αυτούς είναι κάπως δύσκολο. Και όμως, αυτούς ακριβώς πρέπει να ξεκαθαρίσουμε, αν θέλωμε να σώσουμε την κοινωνία απ' την αθλιότητα.

«Ο Μαχαίρας, ο Δελαζάνος και ο Χατζημιχάλης», φωνάζει, «επούλησαν τους εργάτας». Αυτό θα πη ότι έχει απτάς αποδείξεις της πράξεώς των. Άρα έκαμαν κλοπήν φανεράν; Και αν είναι έτσι, οι κατερχόμενοι εις το Συνέδριον αντιπρόσωποι, δεν έχουν παρά να το λάβουν υπ' όψιν τους, και (επειδή δεν έχει αυτός και η παρέα του το κουράγιο να παρουσιασθή σ' αυτό), αφού το εξετάσουν και το βρουν βάσιμο, να τους ξεκαθαρίσουν.

Αλλά αυτός ο ίδιος, που καταγγέλλει τους άλλους, αφού πλέκει το εγκώμιον των εργατών «που ξύπνησαν (γνωρίζοντας μέσα του τι μαύρο ξύπνημα έκαμαν) και γίνονται σοσιαλισταί, για να μπορέσουν κάτω από την κόκκινη παντιέρα να γκρεμίσουν το κοινωνικό σύστημα», καταλήγει εις το: «Να γιατί οι εργάται παρεδέχθησαν πως είναι ανάγκη να γείνη και στη πολιτική μορφή της η πάλη των τάξεων. Γι' αυτό γυρεύουν πια (όχι χωρίς την ουρά σας) την σύνδεσιν των επαγγελματικών σωματείων των, με το κόμμα εκείνο, που αποβλέπει στην κατάλυσι του αστικού καθεστώτος, δηλαδή την άνοδο στην αρχή Μπεναρόγια και Σιας».

Εδώ ευρισκόμεθα προ ενός «νομίμου» εμπόρου... Προ ενός επιχειρηματίου, που κατώρθωνε να ξυπνήση ή να κοιμίση τους εργάτας, κατά τον τρόπον που επεδίωκεν αυτός, βέβαιος ων πλέον ότι θα μπόρεση και αυτός να κάμη μια «νόμιμον» κλοπή, αφού δεν μπορεί να κατορθώση την αυθαίρετον... Ο καυγός για το πάπλωμα!...

Διότι αν μας ξυπνούσε διαφορετικά, δηλαδή πραγματικά, τότε αλλοίμονον στα συμφεροντάκια του, γιατί θα κάμναμε την εξής σκέψι. Εάν δεν μας δέρνη στο δρόμο η Κυβέρνησις, όπως έκαμνε άλλοτε, είναι διότι την ημέρα που θα θέληση να το κάμη αυτό, ο λαός σύσσωμος θα εξεγερθή και θα λυντσάρη τους εκτελεστάς. Εάν ο αριστοκράτης δεν ανοίγει πια στο πέρασμά του τον δρόμο κτυπώντας δεξιά και αριστερά καμτσικιές όπως άλλοτε, είναι γιατί οι δούλοι του που θα εκτελούσαν τις διαταγές του, τρέχοντας μπροστά στην άμαξά του, θα κομματιαστούν εκεί στον τόπο, με το πρώτο που θα θελήσουν να κτυπήσουν.

Εάν υπάρχη σχετική τις ισότης μεταξύ παραφέντου και εργάτου στους δρόμους ή στα δημόσια μέρη, είναι διότι ο εργάτης απέκτησε ένα αίσθημα προσωπικής αξιοπρέπειας, η οποία δεν του επιτρέπει να υποφέρει την προσβολήν του παραφέντου, και όχι διότι τα δικαιώματά του αυτά εγράφησαν στον κώδικα. Αν μας ξυπνούσε πραγματικά, θα μαθαίναμε ότι δεν είναι πλέον στους συνταγματικούς ή σοσιαλιστικούς νόμους που πρέπει να ζητούμε αυτά τα δικαιώματά μας. Δεν είναι μέσα σε ένα νόμον - σε ένα κομμάτι χαρτί, που μπορεί στο παραμικρό καπρίτσιο να το σχίση κανένας - που πρέπει να ζητήσουμε να προφυλάξουμε τα φυσικά μας δικαιώματα. Είναι μόνον όταν θα γίνουμε δύναμις ικανή να επιβολή τας θελήσεις της, που θα μπορέσουμε να κάμουμε σεβαστά τα δικάια μας.

Θέλουμε να έχουμε την ελευθερίαν του λόγου; Θέλουμε το δικαίωμα του συνέρχεσθαι; Δεν είναι από τη Βουλή, από τους Μπεναρόγηδες, που πρέπει να περιμένουμε την άδεια, δεν είναι από τον νόμον που πρέπει να το ζητιανεύσουμε

αυτό. Ας γίνουμε μία δύναμις, αφυπνίζοντας την πρωτοβουλία των ατόμων, την αυτενέργειαν, διδάσκοντας αυτούς να μη αναμένουν τίποτε και να μη βασίζονται σε κανέναν επιχειρηματίαν Μπεναρόγια, αλλά στην ατομική τους δράσι μόνον, και τότε θα σχηματίσουμε δραστηρίας οργανώσεις, ικανάς να δείξουν τα δόντια τους, όταν θα θελήση κανένας να περιορίση τας ελευθερίας μας. Μόνον τότε θα είμεθα βέβαιοι ότι κανένας δεν θα τολμήση να εγγίση τα δικαιώματά μας, διότι όλοι οι εκμεταλλεόμενοι θα σηκωθούμε – στον δρόμο, στα εργοστάσια, στους κάμπους – να τα υπερασπισθούμε. Αλλά τότε μόνον θα τα αποκτήσουμε, όταν θα παύσουμε να τα ζητιανεύουμε δυο ή τρεις ντουζίνες χρόνια από τους Μπεναρόγηδες, από την Βουλήν. Αι ελευθερίαί δεν δίδονται από τας Βουλάς, αλλά παίρνονται. Αι Βουλαί δεν κάμνουν παρά να κωδικοποιούν τας ανάγκας που δεν μπορούν να αποφύγουν...

Αλλ' αν ξυπνούσαμε πραγματικά, και κάμναμε αυτές της σκέψεις, θα μας έπιανε φρίκη, γιατί θα βλέπαμε τότε τη πραγματική μορφή του Μπεναρόγια και των συν αυτώ. Και τότε δεν θα τρομάζαμε από εκείνους που νομίζουν την κοινωνική επανάστασι «πράσινα άλογα», όπως γράφει, αλλά από εκείνους που την νομίζουν βουλευτιλίκι δηλ. ανταλλαγή ρουσφετιών, και οι οποίοι, έχοντες ως καινούρια μάσκα της νέας των εκμεταλλεύσεως τον σοσιαλισμόν, εξασκούν, ως πραγματική εμπορική επιχείρησι, την πάλην των τάξεων, θωπεύοντες εμάς τους εργάτας, αποκλειστικώς, από αγάπη προς τα τομάρια μας, για να μπορέσουν κατ' αυτόν τον τρόπον ευκολώτατα να τα παραδώσουν στο βυρσοδεψείον, που λέγεται Βουλή.

Κατά συνέπειαν το πραγματικό ζύπνημά μας δεν συμφέρει στους διαφόρους Μπεναρόγηδες, γιατί τότε θα φανή φανερά πια ποιος είνε ο κλέφτης και ποιος ο νοικοκύρης. Γι' αυτό φαίνεται ξελαρυγγίζονται να μη λάβουν μέρος σ' αυτό το συνέδριο, που δεν μυρίζει βουλευτιλίκι, αποφεύγοντες ούτω και τας επικρίσεις της υπάρχουσής σήμερα αντιπολιτεύσεως, και όντες βέβαιοι ότι κατόπιν στο συνέδριο του κόμματος θα χειροκροτηθούν, και σαν καλοί σύντροφοι, αλληλοσυγχωρούμενοι, δια τα τυχόν λάθη, θα διασαλπίσουν την πλήρη επιτυχίαν των και την προσχώρησιν των και πέραν της 3ης Διεθνούς!

Το άρθρο που ακολουθεί με τίτλο «Το Πρόγραμμα των εν παρενθέσει κομμουνιστών» δημοσιεύτηκε στα τεύχη 195 και 196 της εφημερίδας «Άμυνα» (Κυριακή, 18 και Δευτέρα, 19 Οκτωβρίου 1920) και ασκεί κριτική σε διάφορα σημεία του τότε Προγράμματος του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδας (ΣΕΚΕ, αργότερα ΚΚΕ):

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΕΝ ΠΑΡΕΝΘΕΣΕΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ

Στο 9ον άρθρον του προγράμματός των οι σοσιαλκομμουνισταί ζητούν άμεσον και οριστικήν κατοχήν των αγρών από τους αγρότας άνευ αποζημιώσεως, κατάσχεσιν των εκτάκτων κερδών των τσιφλικούχων και γαιοκτημόνων που απεκτήθησαν κατά την διάρκειαν του πολέμου, δια τον εφοδιασμόν των γεωργών με μηχανήματα, κατασκευήν υδραυλικών έργων και κατάργησιν των παλαιών χρεών που έχουν σε τοκογλύφους, μοναστήρια και το Κράτος.

Το άρθρον αυτό τεθέν ειδικώς προς παραπλάνησιν των αγροτών, θα το εξετάσωμεν εν περιλήψει, επιφυλασσόμενον να επανέλθωμεν εν εκτάσει επ' αυτού, μετά συνοπτικόν έλεγχον των 10 εντολών των καλογήρων.

Το κύριον αυτό ζήτημα οι συνδικαλισταί το αφήνουν συνήθως τελευταίο στα συνέδριά τους, ως δευτερεύον τάχα, διότι αντιλαμβάνονται ότι αν διασαφηνίσουν τας επ' αυτού απόψεις των δεν θα ημπορέσουν να σύρουν τον χωρικόν προς την ονειρευομένην επανάστασιν της εργατοκατηλείας των.

Με τας αορίστους φράσεις των «κατοχή των αργών» και «εθνικοποίησις της γης» κλπ.. καλύπτουν τους απωτέρους σκοπούς των, προφασιζόμενοι ότι οι χωρικοί δεν μπορούν να εννοήσουν τας σοφάς ιδέας των, και οργανούνται αυτοί ως σωτήρες του λαού, εις εκτελεστικάς επιτροπάς, τοπικά τμήματα, επαρχιακά, ομοσπονδιακά, εθνικά δια να λάβουν μέρος εις όλην την πολιτικήν ζωήν όπου μπορεί να κερδηθή καμμιά έδρα, κάμνοντες τον σοσιαλιστήν, εάν η αντίληψις του κοινού τον δέχεται ή συζητούντες για τα συμφέροντα του κανδηλανάπτου εάν ιδούν ότι το κοινόν δεν φθάνει πέραν αυτού... Ελπίζουν ούτω ότι θα βάλλουν πόδι στην πολιτικήν και θα αντικαταστήσουν την παλαιάν οργάνωσιν θεσπίζοντες νέους νόμους, κάτω από τους οποίους οφείλουν να υποταχθούν όλα. Και αυτό το ονομάζουν κοινωνικήν επανάστασιν.

Η κατάκτησις της γης, των μηχανών και όλου του κοινωνικού πλούτου δεν γίνεται δια διαταγμάτων, ως είπομεν εξετάζοντες τα προηγούμενα άρθρα τους (περιττόν δε να επανέλθωμεν) και το να αλλάξωμεν αφεντάδες δεν είνε ικανοποίησις που να αξίζη μίαν επανάστασιν.

Εκείνοι οι οποίοι θα κάμουν την επανάστασιν δεν έχουν να περιμένουν τίποτε από κανένα Κράτος. Είνε από τους εαυτούς των που θα βγη η χειραφέτησίς των. Οφείλουν λοιπόν αυτοί να γνωρίζουν πώς θα ενεργήσουν και η τοιαύτη ενέργειά των δεν έχει καμμίαν ανάγκην επικυρώσεως από κανένα Κράτος. Μη έχοντες καμμίαν μικροφιλοδοξίαν μας να εκπληρώσωμεν, καμμίαν εκμετάλλευσιν εις βάρος του λαού να κάμωμεν και μη προσβληθέντες εκ του προστύχου πάθους της αρχομανίας των καλογήρων, ομιλούμεν συγκεκριμένως προς τους αγρότας και τους λέγομεν.

Αγρόται. Μη πλανάσθε όπως οι συνάδελφοί σας της Ρωσσίας από τις μεγάλες φράσεις των σοσιαλιστών οι οποίοι ζητούν να σας σύρουν σε νέα σκλαβιά. Μάθετε ότι άλλοτε η γη ανήκε στις κοινότητες, αι οποίαι απηρτίζοντο απ' αυτούς τους γεωργούς που καλλιεργούσαν τη γη με τα χέρια τους. Αλλά με κάθε είδους απάτην, δόλον, βίαν, αρπαγήν, απέτυχαν να σας την αφαιρέσουν. Όλαι αυτάι αι γαίαι που ανήκουν σήμερα εις εν κύριον ή εις το Κράτος ή εις τα μοναστήρια, ήσαν άλλοτε της κοινότητος, ιδικαί σας. Σήμερον αισθάνεσθε την ανάγκην να ζήσετε σεις και αι οικογένειάι σας. Ανάγκη λοιπόν να οργανωθήτε κατά κοινότητος και να πάρετε πίσω τους αγρούς σας, δια να τους θέσετε εις την διάθεσιν εκείνων οι οποίοι θέλουν να τα καλλιεργήσουν οι ίδιοι. Αι υποθήκαι είνε άδικοι. Με το να σας εδάνεισαν χρήμα, δεν έχει κανένας το δικαίωμα να σας αποξενώση της γης σας η οποία, άνευ της εργασίας σας, δεν έχει καμμίαν αξίαν. Η Διεθνής των Χωρικών οφείλει να καύση τους τίτλους των υποθηκών και να κατάργηση μια για πάντα το επαχθές σύστημα... Οι φόροι που σας κατατσακίζουν καταβροχθίζονται από συμμορίας υπαλλήλων, όχι μόνον αχρήστων, αλλά και εντελώς επιζημίων. Καταργήσατέ τους, λοιπόν. Ανακηρύξατε την χειραφέτησίν σας και δηλώσατε ότι γνωρίζετε να κάμνετε τις δουλειές σας μόνοι σας, πολύ καλύτερα από τους γαντοφορεμένους κυρίους.

Σας χρειάζεται ένας δρόμος; οι κάτοικοι των πέριξ κοινοτήτων, οι οργανώσεις των, ας συνεννοηθούν αναμεταξύ τους και θα τον κάμουν καλύτερον, παρά ο υπουργός των Δημοσίων Έργων. Σιδηρόδρομος; Αι οργανώσεις των ενδιαφερομένων κοινοτήτων μιας ολοκλήρου επαρχίας θα τον κάμουν καλύτερον από τους εργολάβους, οι οποίοι ενδιαφέρονται περισσότερο δια τα εκατομμύρια που θα επισσωρεύσουν παρά δια τον δρόμον. Σχολεία; Θα τα κάμετε πολύ καλύτερα δια των οργανώσεών σας, παρά

δια μέσου του υπουργού της Παιδείας. Το Κράτος είτε αστικόν, είτε σοσιαλιστικόν, δεν έχει τίποτε να κάμη σ' αυτά. Θα τα κάμετε σεις πολύ καλύτερα απ' αυτούς, διατηρούντες την πλήρη αυτονομίαν σας.

Θέλετε να υπερασπισθήτε από ξένους επιδρομείς; Μάθετε να υπερασπίζεσθε σεις οι ίδιοι, μη εμπιστευόμενοι εις κανένα ποτέ αρχηγόν, ο οποίος, βεβαιότατα, θα σας προδόση. Γνωρίσετε ότι ποτέ στρατός δεν μπόρεσε να σταματήση έναν επιδρομέα, και μόνον όταν ο λαός, ο χωρικός είδε ότι το συμφέρον του ήτο να κρατήση την ανεξαρτησίαν του, εξεφάνισε τας τρομερωτέρας και γενναιοτέρας στρατιάς.

Σας χρειάζονται εργαλεία, μηχαναί; Συνεννοηθήτε με τους εργάτας των πόλεων οι οποίοι θα σας στείλουν δι' ανταλλαγής των προϊόντων σας, χωρίς κανένα διάμεσον Κράτος ή παραφέντη, οι οποίοι εξάπαντος θα κλέψουν και από τον εργάτην που κάμνει το εργαλείον και από τον χωρικόν που το αγοράζει. Κρημνίσετε το Κράτος, αλλά χωρίς να το αντικαταστήσετε. Κάμετε δικήν σας επανάστασιν. Καταλάβετε την γην δια των οργανώσεών σας, και δηλώσατε αυτήν κοινήν, εργαζόμενοι κοινώς. Καταργήσετε τας τοκογλυφίας και κάθε ίχνος εκμεταλλεύσεως και δουλείας, κηρύττοντες την απόλυτον ανεξαρτησίαν σας, όπως θα κάμουν και οι εργάται των πόλεων. Οργανωθήτε συνδεόμενοι δι' ελευθέρων ομοσπονδιών κατά κοινότηας κατ' επαρχίας, αλλά προσέξατε μη περιπλέξετε την επανάστασιν σας με ανθρωπάρια, τα οποία επεμβαίνοντα, θα σας παρουσιασθούν ως αγροτοσωτήρες, δια να σας σύρουν σε νέα σκλαβιά. Κάμετε την δουλειά σας σεις οι ίδιοι, δια των οργανώσεών σας, χωρίς να περιμένετε τίποτε από κανένα. Αυτή είνε η μόνη αλήθεια, η καθαρή αλήθεια.

Εις το 10ον άρθρον υπόσχονται την γενικήν αμνηστειάν δι' όλους τους πολιτικούς και στρατιωτικούς καταδίκους ή υποδίκους.

Σύμφωνοι. Όλοι αυτοί πρέπει να αμνηστευθούν. Τόσον οι πολιτικοί, όσον και οι στρατιωτικοί. Δεν είνε έγκλημα να έχη κανείς άλλην γνώμην από την του Πάπα· όπως δεν είνε κακούργημα διότι ένας άνθρωπος δεν υπήκουσε στας διαταγάς των εξ επαγγέλματος ανθρωποκτόνων, δια να υπάγη να σκοτώση αδελφούς του. Αλλά μίαν απορίαν δεν μας λύουν οι καλόγηροι.

Διατί στην Ιταλίαν που έχουν στο κοινοβούλιον 165 βουλευτάς δεν κατόρθωσαν να επιτύχουν την αμνηστειάν τόσων χιλιάδων πολιτικών και στρατιωτικών καταδίκων και υποδίκων; Διατί στην Γαλλίαν, που δεν έχουν ολιγότερους, δεν κατόρθωσαν επίσης την αμνηστειάν περισσοτέρων χιλιάδων πολιτικών και στρατιωτικών καταδίκων; Εμπορούν να μας το εξηγήσουν αυτό ή δεν το γνωρίζουν;

Όχι. Όλοι οι τσαρλατάνοι, όλοι οι απατεώνες του λαού το γνωρίζουν. Υποσχόμενοι αυτό, είνε αδύνατον, να μη γνωρίζουν και οι καλόγηροί μας, ότι ψεύδονται. Η απάτη προς ψηφοφορίαν τούς αναγκάζει να ψεύδονται σήμερα, όπως αύριον εν το κοινοβουλίω, η απάτη προς το συμφέρον, θα τους αναγκάζη να προδίδουν. Όλοι ειξεύρουν, ότι από το κοινοβούλιον δεν μπορεί ποτέ να βγή δικαιοσύνη, ελευθερία πραγματική δια τον λαόν. Γνωρίζουν ότι κάθε πραγματικόν δίκαιον του λαού, είνε εναντίον των συμφερόντων του κοινοβουλίου, και εν τούτοις, θέλουν να εισέλθουν, όχι βεβαίως δια να καταπολεμήσουν τα συμφέροντα του κοινοβουλίου, διότι τότε θα τα καταπολεμούσαν απ' έξω αλλά δια να δημιουργήσουν εν αυτώ και δική τους μερίδα... κολλώμενοι σαν τσιμούργια στο κοινωνικό σκελετό για να βυζάξουν κι' αυτοί με την σειρά τους...

Δια να πραγματοποιηθή η αμνηστειά, πρέπει να εγερθή ο λαός και να την επιβάλη. Τότε μόνον οι άρχοντες, την ανάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενοι, θα ευδοκήσουν να βγάλουν κανένα ουκάζιον αμνηστειάς, εάν εν τω μεταξύ δεν επέμβουν πάλιν οι

σοσιαλισταί και τα θαλασσωσουν. Δι' αυτό πρέπει ο λαός να θέση στερεάς βάσεις στις οργανώσεις του, δια να απομακρύνη την επέμβαση κάθε βαγαπόντη, ο οποίος θα ελάμβανε την τόλμη να σταματήσει ή να μετριάσει, δια ναρκωτικών μέσων, τας κινήσεις του. Η οργάνωσίς του πρέπει να είνε ελευθέρα και να στέκη μακράν από κάθε πολιτικήν σαπίλαν, κλείουσα ούτω την δίοδον εις τους διαφόρους αρριβίστας, είτε ριζοσπάσται λέγονται, είτε σοσιαλισταί, από του να αναμιγνύονται στις υποθέσεις της, βεβαία ότι, αναμιγνυόμενοι, θα την προδώσουν.

Όλη η πολιτική σοσιαλιστική ιστορία, από της εμφάνισεως του Μαρξ και εντεύθεν, αυτό μαρτυρεί. Παντού και πάντοτε ο εργάτης επροδόθη απ' αυτούς.

Και εις αυτό ακόμη, το εφαρμοσθέν σοσιαλιστικόν σύστημα εν Ρωσσία, την προδοσίαν του εργάτου βλέπουμε. Δηλαδή εργάται στενάζουν εις τας φυλακάς δια τα πολιτικά των φρονήματα, και χιλιάδες στρατιώται φυλακίζονται ή τυφεκίζονται, δια τον απλούστερον λόγον, ότι αρνούνται να λερώσουν τα χέρια τους μέσα σε ανθρώπινον αίμα. Αι λέξεις μόνον ήλλαξαν, αλλ' η μονάδα, η ουσία έμεινε η αυτή.

Έρμαιον των αρχηγών (αστών ή σοσιαλιστών) ο εργάτης και ο αγρότης δεν θα ελευθερωθή ειμή μόνον την ημέραν που θα κρημνίση αυτούς, αναλαμβάνων δια των ελευθέρων οργανώσεών του και δια της αναμεταξύ των οργανώσεων ελευθέρας συνεννοήσεως, τα ηνία της κοινωνικής ζωής, ρυθμίζων την παραγωγήν κατά τον επωφελέστερον τρόπον και την κατανάλωσιν κατά τας ανάγκας που θα παρουσιασθούν, και καταργών ούτω και τας φυλακάς και τας ανθρωποκτονίας, διότι δεν θα υπάρχει πλέον τότε πολιτική αιτία δια να δημιουργή πολιτικούς κατάδικους αλλ' ούτε οικονομική αιτία δια να δημιουργή ανθρωποκτονίας.

Όπως αι φυλακαί θα γίνουν τότε περιποί, έτσι και οι στρατοί, διότι ο λαός θα είνε βέβαιος ότι ουδείς ξένος επιδρομέυς θα τολμήση να πολεμήση τας οργανώσεις του, και εάν δοκιμάση κανένας, θα αφήση τας στρατιάς του εντός των οργανώσεων και θα είνε ευτυχής εάν δυνηθή να απόδραση εκ των χειρών των ιδίων του στρατιωτών.

Εις το 8ου άρθρον ζητούν την επίταξιν των μεγάλων οικιών και κτιρίων για να εξασφαλίσουν φθηνή κατοικία για τον εργαζόμενον λαόν, να κλείσουν τα ανθυγιεινά σπίτια και να ανοικοδομήσουν αμέσως τα κατεστραμμένα χωριά και πόλεις.

Σαν να βρισκόμαστε στον караγκιόζη. Αλλά τέλος, μολονότι αυτό το άρθρον μπορούν να το χρησιμοποιήσουν μόνον δια την είσοδον σε καμμίαν νευρολογικήν κλινικήν ουχ' ήττον ας υποθέσουμε ότι το φέρουν στην Βουλήν και ας εξετάσουμε τι μπορεί να βγή απ' αυτήν.

Η Βουλή ως γνωρίζουμε είνε μια μεγάλη αίθουσα όπου μαζεύονται οι συνάδελφοι βουλευταί. Μεταξύ αυτών των ανθρώπων που επιφορτίζονται να διορθώσουν τις στραβές υποθέσεις του λαού, μια φιλία συν τω χρόνω αποκαθίσταται. Αυτή η φιλία δεν είνε ούτε εκ συμπαθείας ούτε εξ εμπιστοσύνης αλλά συναδελφότης ή μάλλον κάτι διάμεσον μεταξύ αυτής και της συννεοχής.

Δια να γίνωνται καλά οι δουλείς, έλεγε ο Μοντεσκιαί πρέπει να είνε αι δυνάμεις της Βουλής χωρισταί. Και στην αρχή είνε χωρισταί - αλλά σιγά-σιγά γειτονεύουν και συναντώνται όχι μόνον μέσα στη Βουλή αλλά και στους προθαλάμους, στους διαδρόμους, στα Υπουργεία, στις αιθούσας των δημοσίων ταμείων, στα θέατρα, στα καφενεία. Αδελφικοί σχέσεις γεννιούνται πλέον αναμεταξύ των. Αι δυνάμεις δεν ανακατεύονται, συνδέονται πλέον. Συνδέονται από συμπάθειαν από συνήθειαν ή από τη γειτονιά που έχουν μέσα στη Βουλή, σπανίως δε από αρχάς. Μαλώνουν από το βήμα να κατηγορηθούν αναμεταξύ τους, χωρίς όμως να διακοπούν αι σχέσεις των, μαρτυρούντες ούτω ότι δι' αυτούς δεν είνε η πολιτική γνώμη των που λογαριάζεται αλλά ο τρόπος πώς να συγκρατηθούν... Από οποιονδήποτε ορίζοντα και αν ξεκίνησαν στο ίδιο μέρος κατέληξαν... αυτό τους ενδιαφέρει και αν είνε ο

ένας φαντάρος ο άλλος του ιππικού και ο άλλος πυροβολητής είνε προ παντός και οι τρείς στρατιώται - και αν είνε ο ένας συντηρητικός ο άλλος ριζοσπάστης και ο άλλος σοσιαλιστής πρώτ' απ' όλα είνε βουλευταί. Βεβαίως ο καθένας μπορεί να διατηρή την προτίμησίν του δια το όπλον του ή δια το κόμμα του αλλά δεν έπεται εκ τούτου ότι θα μεταχειρισθή και ως εχθρόν τον συνάδελφον ενός άλλου όπλου, τον έχοντα εναντίον γνώμην. Έπειτα υπάρχει πολύ μικροτέρα διαφορά μεταξύ δύο βουλευτών ενός συντηρητικού και ενός επαναστάτου, παρά μεταξύ δύο επαναστατών του ενός βουλευτού και του άλλου όχι.

Το βουλευτιλίκι είνε ένα επάγγελμα, το οποίον έχει τους τρόπους του, τας μεθόδους του και αν δεν θέλη πολλές πολιτικές αρετάς, θέλει όμως εκείνος που το μετέρχεται, να φαίνεται ότι κάτι κάμνει και να αρέσκη. Άλλως τε ασπάζεται κανείς αυτό το επάγγελμα όπως θα ησπάζετο και ένα άλλο, ή διότι του ήρεσε, ή διότι δεν βρίσκει άλλο πιο τεμπέλικο και προσοδοφόρο. Μεταξύ όμως ενός υπαλλήλου που φοβάται να μη χάση την θέσι του και ενός βουλευτού δεν υπάρχει καμμιά διαφορά. Ο υπάλληλος ξεσκονίζει και περιποιείται τον προιστάμενόν του, υποκρινόμενος ότι ενδιαφέρεται τόσο πολύ γι' αυτόν· ο βουλευτής, ως πιο κατεργάρης, τάζει τον ουρανό με τ' άστρα στο χάχα του τον ψηφοφόρο. Όταν πλησιάζουν οι εκλογές όλες οι δουλειές σιάζουν. Σπίτια επιτάσσονται, ο Νείλος κατεβαίνει στη Θεσσαλία διασχίζων την Μεσόγειον! Και και... Όταν ένας βουλευτής τύχη να βρεθή σε κίνδυνον δεν θα κάμη μόνον την σκέψιν: «αυτό που θα κάμω είνε μια υποχώρησις των αρχών μου» αλλά και την σκέψιν: «τι θα κάμω αν χάσω την θέσιν μου;» Γιατί του είνε δύσκολον να ξεκολληθή απ' εκεί που βρήκε να... βυζαίνη.

Η βουλή στη καλή της ή κακή της χρονιά, θάχη 700-800 σχέδια και προτάσεις νόμων· προσθέσατε άλλες τόσες τροποποιήσεις· κρατήστε λογαριασμόν μερικίων εκατοντάδων επερωτήσεων - ενώσετε και κάμποσες χιλιάδες φακέλους αναφορών και θα λάβετε μίαν μικράν ιδέαν της Βαβυλωνίας αυτής.

Θα ερωτήσετε, πότε βρίσκει καιρό και τα συζητεί αυτά; Δύο ή τρείς ώρες 3-4 φορές την εβδομάδα στις περιόδους της. Στην αρχή μαζεύονται συνομιλούντες και θορυβούντες οι βουλευταί. Κατόπι, σηκώνεται ο πρόεδρος και απαγγέλλει με μια σταθερή φωνή τον τίτλο του σχεδίου ενός νόμου, εν μέσω της γενικής αδιαφορίας. Αρχίζει να αναγιγνώσκη και στο τέλος κάθε παραγράφου ερωτά: «έχει κανείς αντίρρησιν;» Κανείς. Ψηφίζονται λοιπόν έτσι εκατοντάδες νόμων και κανένας δεν ξέρει τι είνε και τι γίνονται. Ίοιαν δε πρότασιν να εξετάσουν πρώτα μέσα σ' αυτήν την θάλασσαν των προτάσεων; Και αν θελήσουν να φανούν ευνοϊκοί σ' ένα επάγγελμα ή σε μια επαρχία δεν θα σηκωθούν άλλα επαγγέλματα ή επαρχία να ζητούν και εκείνες ένα νόμον; Χωρίς άλλο. Τότε δεν είνε που αρχινά το παζάρευμα. Ψήφισε για τους δερματοπώλας μου να ψηφίσω για τους υποδηματοποιούς σου ή ψήφισε για τους σιδηροδρομικούς μου να ψηφίσω για τους πνευματοπώλας σου... Τέλος οι κ.κ. βουλευταί συμφωνούν για τα συμφέροντά τους συναμεταξύ τους και μόνον αι υποθέσεις του λαού μένουν εκκρεμείς.

Μέσ' στη βουλή είνε 300 βουλευταί· για να ψηφισθή ένας νόμος πρέπει τουλάχιστον να ικανοποιή τους μισούς. Κι' απ' αυτούς πάλι ο καθένας ως προς τας λεπτομερείας, την εφαρμογή κτλ. θα έχει - δεν γίνεται - ιδικήν του γνώμην. Έτσι δε από τροποποιήσιν σε τροποποιήσιν καταλήγουν εις ένα νόμον, που δεν έχει καμμιά ομοιότητα με τον προταθέντα αρχικώς. Όλοι οι μεταρρυθμιστικοί νόμοι αυτό παθαίνουν.

Ας υποθέσουμεν ότι οι καλόγηροι ζητούν την επίταξι των μεγάλων οικιών και κτιρίων. Άλλος προσθέτει «και των ξενοδοχείων». Τρίτος ζητεί και τα θέατρα. Και τα ρεστωράν προσθέτει άλλος και έτσι από τροποποιήσι, αφίνουν τους καλογήρους

προς επίταξιν μόνον το κτίριον του Δρομοκαϊτείου. Κλείστε, λέγουν τα ανθυγιεινά σπίτια οι καλόγηροι. Όλα του Ψυρρή προσθέτει άλλος. Και το Βατραχονήσι λέγει τρίτος. Και των Ασωμάτων λέγει άλλος. Και από τροποποίησι σε τροποποίησι κλειούν μόνον τους καλογήρους στο επιταχθέν μεγάλο κτίριο...

Και ένα αντι-εκλογικό άρθρο-μανιφέστο του Σταύρου Κουχτσόγλου με τον τίτλο «Δεν ψηφίζω», που δημοσιεύτηκε στο τεύχος 210 της «Αμυνας», τη Δευτέρα, 2 Νοεμβρίου 1920:

«ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Παρήλθεν ήδη αιώνας αφ' ότου οι αστοί εφεύρον το μέσον της ψήφου, δια να καταπνίγουν δι' αυτού τους πόθους του λαού, και να τον κρατούν στην αθλιότητα, τούτου, επί τόσα έτη να κάμουν να πιστέψη ότι αυτός - ο πεινασμένος, ο κουρελιάρης, ο άθλιος - είναι ο Κυρίαρχος, αυτοί δε οι υπηρέται του. Και επί 120 έτη τώρα πίστευα κ' εγώ ο εργάτης - βιομήχανος ή αγρότης - το ψεύδος των αυτό ως αλήθειαν, την κοροιδίαν τους αυτήν ως σοβαρότητα. Και ετυραννήθην παντοιοτρόπως, και εβασανίσθην επί γενεάς γενεών δια να φέρω «τους καλύτερους» εις τα πράγματα, όπως με υπηρετήσουν, και οι εκλεκτοί μου αυτοί υπηρέται, ερχόμενοι στα πράγματα, πρώτον μέλημα είχαν πάντοτε πως να με βυθίσουν περισσότερο μέσα στο βούρκο της αθλιότητας, απολαμβάνοντες εκ της δυστυχίας μου και ζώντες εκ του θανάτου μου.

Αρκεί πλέον ως εδώ. Παύω πλέον του να έχω τον τίτλον του Κυριάρχου με υπηρέτας. Δεν θέλω κανενός την υπηρεσίαν, διότι απεφάσισα να υπηρετήσω ο ίδιος τον εαυτόν μου. Δι' ο αποφασίζω και λέγω.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι ενόησα πλέον ότι όλοι - Μοναρχικοί, Συνταγματικοί, Δημοκράται, Σοσιαλισταί κλπ - είναι ψεύτες, και ότι όλοι αυτοί, θέλοντες να εργασθούν, προσφέρονται προθύμως να με υπηρετήσουν δήθεν, πράγματι δε να απολαύσουν αυτοί εκ των στερήσεών μου και να ζήσουν ευτυχείς αυτοί καθ' όλην των την ζωήν εις βάρος μου, αναγκάζοντες εμένα να εργάζομαι δια να διατάσσουν αυτοί και να καρπούνται αυτοί.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι δεν θέλω πλέον να εκλέγω με τα χέρια μου τους τυράννους μου, επικυρώνων ούτω κάθε τετραετίαν δια της εφευρέσεώς των - της ψήφου το επαχθές αυτό κοινωνικόν Συμβόλαιον, το οποίον με συγκρατεί μέσα στην απόγνωσιν, στον μαρασμόν και στον θάνατον.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι δεν θέλω πλέον να τρέχω κάθε 4ετίαν, σα σκύλος να εκλέξω δια της κάλπης, εγώ ο ίδιος τους τυράννους που θα λάβουν ενεργόν μέρος εις την λειτουργίαν του συστήματος αυτού, δια να κατασυντρίψουν τους αδυνάτους εάν ζητήσουν λίγο ψωμί στην πείνα τους, πληρώνων, εγώ, αυτούς δια το αποτρόπαιόν των έργων με χρήμα, με προνόμια, με τιμάς.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι έπαυσα να περιμένω πλέον την σωτηρίαν μου από το θαύμα της ψήφου μου. Πέρασε η εποχή των θαυμάτων, των μάγων, των αγίων, των πνευματιστών, της ψήφου. Σπάζω το κομβολόγιον αυτό των θαυμάτων και αναλαμβάνω την πρωτοβουλίαν μου, οργανούμενος οικονομικώς και μακράν από την πολιτικήν σαπίλαν των επιτηδείων, ως ενοήσας πλέον ότι η χειραφέτησίς μου θα συντελεσθή τότε μόνον και θα επιδοθώ ο ίδιος πλέον - δια της οργανώσεώς μου - εις την αποκατάστασιν της θέσεώς μου.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι θέλω την εξαφάνισιν πλέον του αισχρού τούτου εμπορίου, όπου οι άνθρωποι αναγκάζονται να πουλούν τα χέρια τους, την ικανότητά τους, τας γνώσεις των, τα κρέατά τους, τας θυγατέρας των, τους υιούς των, τας οικογενείας των, τας φιλίας των, και να τους εκμεταλλεύονται οι τραπεζίται, οι έμποροι, οι βιομήχανοι, οι μεσίται, η θρησκεία, η γραφειοκρατία, το κράτος, και να εκμεταλλεύεται ο ιατρός τον άρρωστο, ο παπάς τον πεθαμμένο και να τρέχουν όλοι σα στραβοί στον κατήφορο του εξευτελισμού των, προσέχοντες μόνον στο χρήμα, στην φιλοδοξία και στην απόλαυσι του κτηνώδους των εγωισμού.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι θέλω την εξαφάνισιν πλέον αυτού του αγοράζοντος και πωλούντος την χαμοζωήν του, συρφετού που απαρτίζει την σημερινήν Κοινωνίαν, και την αναδημιουργίαν μιας νέας και ελευθέρας κοινωνίας δια των οργανώσεών μου, εντός των οποίων και μόνον το άτομον θα εύρη πλήρη την ελευθερία και την αξιοπρέπειάν του.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι εκατάλαβα πλέον ότι αυτοί που παίρνουν μια ετικέτα Ελευθεροφρόνων, Φιλελευθέρων, Σοσιαλιστών κλπ. και κολλούν σαν ψείρες απάνου στην ψώρα μου με την υπόσχεσιν ότι θα την θεραπεύσουν, δεν κάμνουν τίποτε άλλο παρά να αυξάνουν την φαγούρα της, ανοίγοντες βαθύτερα τις πληγές της, να με κρατούν σε μια ελεεινοτάτη κατάστασι από την οποίαν δεν θα απαλλαχθώ παρά μόνον την ημέραν που θα τις πετάξω για πάντα από πάνω μου και θα περιορισθώ προς θεραπείαν μου εις το σανατόριον της οργανώσεώς μου.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι είδα πλέον ότι δι' αυτού του μέσου διέρχομαι όλην μου την ζωήν στον πισινό του βοδιού μου οργώνοντας την γη, με ένα τίτλο Κυριάρχου, ενώ αυτοί που με παρουσιάζονται ως Εθνικόφρονες, Φιλελεύθεροι, Σοσιαλισταί κλπ. δια να με υπηρετήσουν δήθεν, απολαμβάνουν όλας τας φυσικάς καλλονάς, ακούουν μουσική αυτοί, την στιγμήν που εγώ ακούω... του βωδιού μου, λούζονται με μυρωδικά αυτοί, την στιγμήν που καθαρίζω εγώ κοπριές, κραιπαλούν αυτοί, την στιγμήν που εγώ μισοπεθαμμένος, βρέχω το ξεροκόμματό μου για να το φάγω.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι ξύπνησα πλέον απ' τον λήθαργον στον οποίον μ' εβύθισαν όλοι αυτοί οι τσαρλατάνοι και είδα ότι η φύσις επροίκισε και εμένα όπως κι' αυτούς με μυαλό για να το αναπτύξω όσο μπορώ· με μάτια δια να βλέπω ό,τι ωραίο μ' αρέσει· με αυτιά δια να ακούω όσους ήχους με ευχαριστούν· με όσφρησιν δια να μυρίζω ό,τι ευωδιά προτιμώ· με γέυσι δια να δοκιμάζω ό,τι ουσία με γουστάρει· με δόντια, στόμαχον δια να μασσώ και να στέλνω στον στόμαχόν μου όσην ανάγκην έχει τροφής· με πόδια δια να τα διευθύνω και να περπατώ όσο θέλω και με χέρια δια να εργάζωμαι σύμφωνα με την ανάγκην που θα μου παρουσιάζεται προς ικανοποίησιν των ανωτέρω ορέξεών μου.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι όλα αυτά τα όργανα με τα οποία με επροίκισε η φύσις, δια του μέσου αυτού της ψήφου, μου τα καθυπέταξαν οι κατεργαρέοι, και καμμιά κίνησις πλέον δεν μου μένει ελευθέρα. Όλαι μου οι ανάγκαι των ματιών μου, του μυαλού μου, των αυτιών μου, της μύτης μου, των δοντιών μου, του στομάχου μου, των ποδιών μου και των χεριών μου, εξαρτώνται από το «Αποφασίζομεν και διατάσσομεν» των Εθνικοφρόνων, των Φιλελευθέρων, των Σοσιαλιστών και λοιπών βαγαπόντηδων, οι οποίοι προσφέρονται ως υπηρέται δήθεν εμού του Κυριάρχου και με κοροϊδεύουν.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι είνε επάναγκες πλέον να βάλω δια των οργανώσεών μου κάθε κατεργάρη στη θέσι του καταργώ το «Αποφασίζομεν και διατάσσομεν» είτε από τον Γούναρην προφέρεται, είτε από τον Βενιζέλον, είτε από τον Μπριάν, είτε από τον Λένιν. Να «αποφασίζετε και να διατάσσετε» τα τομάρια σας μόνον του λοιπού, διότι ο φυσικός και αληθής νόμος αυτό λέγει· κάθε άτομον «να αποφασίζη και να διατάσση» τον εαυτόν του μόνον σύμφωνα με τας ανάγκας του, καθώς και κάθε οργάνωσις σύμφωνα με τας ανάγκας των μελών αυτής.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι η ιστορία με εδίδαξε ότι η Πειθαρχία και η Υπακοή εις το «αποφασίζομεν και διατάσσομεν» των άλλων, εμπειρικλείουν μέσα των όλην την κακομοιριά μου, την στέρησιν και τον θάνατον όχι μόνον τον ειδικόν μου αλλά και της συζύγου μου και των τέκνων μου, κ' εκείνων που γεννήθηκαν κ' εκείνων που θα έχουν το ατύχημα να γεννηθούν, κατερηνώνουσαι ούτω ολόκληρους οικογενείας και ολόκληρα έθνη, προς απόλαυσιν μερικών φιλοδοξών ανόητων, βαρβάρων αρχομανών, κτηνανθρώπων.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι αντελήφθην καλώς πλέον ότι ένας φυσικός νόμος υπάρχει το Πειθαρχείν και Υπακούειν προς ικανοποίησιν των αναγκών του οργανισμού μου, αι οποίαι ανάγκαι θα γίνουν βεβαίως αισθητοί και από τα λοιπά μέλη της οργανώσεώς μου και θα εκπληρωθούν δι' αυτής και μόνης.

ΔΕΝ ΨΗΦΙΖΩ

Διότι θέλω να ζήσω ελεύθερος πλέον και την ελευθερία μου αυτήν είνε αδύνατον να μου την δώσουν οι οποιοιδήποτε επιτήδειοι καιροσκόποι δια του «αποφασίζομεν και διατάσσομεν» δι' αυτό «αποφασίζω και διατάσσω» κ' εγώ τον εαυτό μου, ίνα οργανούμενος μακράν από κάθε φαυλότητα, επιβάλω προς αυτούς την ελευθερίαν, δια των οργανώσεών μου. Έχω δε την πεποίθησιν, ότι, εάν, ούτω σκεπτόμενος, κάθε εργάτης λάβη την ιδίαν απόφασιν με μένα, εντός ολίγου χρονικού διαστήματος θα δοκιμάσουμε τα καλά αποτελέσματα των ελευθέρων και απηλλαγμένων από κάθε πολιτικήν σαπίλαν οργανώσεών μας».

»(1) Το άρθρο του συνεργάτου μας ελήφθη χθες το πρωί μολονότι ταχυδρομημένο απ' το Βόλο στις 28 π.μ. Χθες επίσης, και μάλιστα αργότερα, λάβαμε από τον ίδιο και άλλο γράμμα παλαιότερον ακόμα της 23ης π.μ. Εν τούτοις λέγεται ότι έχουμε συγκοινωνία... Εν πάση περιπτώσει οι αναγνώσται μας θα πεισθούν, είμεθα βέβαιοι, ότι μ' όλο το «δεν ψηφίζω» αντί του «δεν εψήφισα», το άρθρο του φίλου δεν χάνει την επικαιρότητα του».

Ακολουθεί η αναδημοσίευση της μπροσούρας του Σταύρου Κουχτσόγλου με τίτλο «Κάτω η Μάσκα», που εκδόθηκε για πρώτη φορά από τον Όμιλο Αναρχικών Καΐρου το 1912 και επανακυκλοφόρησε στη σειρά του περιοδικού «Πεζοδρόμιο» με τον αριθμό 13 των εκδόσεων «Διεθνής Βιβλιοθήκη», το Φεβρουάριο του 1984 στην Αθήνα. Διατηρείται η ορθογραφία αλλά όχι και το πολυτονικό σύστημα. Επίσης, η παράθεση των σημειώσεων γίνεται με δική μας αρίθμηση.

«Κάτω η Μάσκα»

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ Α. ΣΤΙΝΑ

Ο Σταύρος Κουχτσόγλου ήταν στην προ, κατά και μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο εποχή, ο μόνος στην Ελλάδα ολοκληρωμένος και αυθεντικός αναρχικός.

Στους έλληνες εργάτες έγινε γνωστός από τη συμμετοχή του σαν αντιπρόσωπος των τσιγαράδων στο Α' και Β' Συνέδριο της ΓΣΕΕ, όταν από κοινού με τον Σπέρα και τον Φανουράκη προσπάθησαν να προφυλάξουν το συνδικαλιστικό κίνημα από τον κίνδυνο να εξαρτηθεί αυτό από το ΣΕΚΕ, του οποίου ή εξέλιξη στο σημερινό αντεπαναστατικό γραφειοκρατικό συγκρότημα που φέρει τον τίτλο ΚΚΕ τους ήταν από τότε γνωστή. Αλλά ο Σταύρος Κουχτσόγλου έχει και μια άλλη ιστορία που λίγοι την ξέρουν. Ήταν οργανωμένος αναρχικός και είχε δεσμούς και επαφές με αναρχικές οργανώσεις πολλών χωρών. Είχε γνωρίσει προσωπικά τον Μαλατέστα, όπως και άλλους αγωνιστές αναρχικούς. Είχε αναπτύξει πρακτική δραστηριότητα κυρίως στην Αίγυπτο και στην Τουρκία, και είχε πάρει ενεργό μέρος σε πολλές βίαιες απαλλοτριωτικές επιθέσεις εναντίον Τραπεζών στην Αλεξάνδρεια και στην Πόλη.

Είχε μια σοβαρή θεωρητική μόρφωση και με πολλή ευχέρεια χρησιμοποιούσε στην γραφή και προφορική προπαγάνδα του αποσπάσματα από έργα του Κροπότκιν, Μπακούνιν, Ρεκλούς, Μαλατέστα και άλλων αναρχικών συγγραφέων. Εκτός από το «Κάτω η Μάσκα» που δημοσιεύεται εδώ είχε γράψει και μια κριτική στον Μπουχάριν και μια μελέτη πραγματικά προφητική για το μέλλον της Κομμουνιστικής Διεθνούς. Επίσης είχε γράψει και επαναστατικά ποιήματα.

Ο πιο στενός φίλος του στην Ελλάδα ήταν παρά τη διαφορά της ηλικίας ο Ανδρέας Κεραμόπουλος, μέλος της Ομάδας «Εργατικό Μέτωπο» πριν κατά και μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και την κατοχή. Είχε πολλά κοινά χαρακτηριστικά και στις ιδέες και στην πρακτική δράση και στην τόλμη με τον Κουχτσόγλου. Αυτός ήταν και δικός μου στενός φίλος και συμμαχητής και απ' αυτόν γνώρισα για λίγο στα γεράματά του τον Σταύρο και έμαθα για την ζωή και την δράση του.

Σ' αυτόν ο Κουχτσόγλου εμπιστευτήκε, όταν μπήκε στο Γηροκομείο την πολύ πλούσια βιβλιοθήκη του και πολλά χειρόγραφα. Ο Ανδρέας επειδή συμμετείχε ενεργά στο κίνημα και αντιμετώπιζε τον κίνδυνο της σύλληψης και της έρευνας στο σπίτι του έδωσε στον αδελφό του Θανάση να φυλάξει τη βιβλιοθήκη. Ο Θανάσης πέθανε στην κατοχή και η βιβλιοθήκη που έπρεπε να την έχει ή γυναίκα του, μια ελβετίδα ή γαλλίδα χάθηκε μαζί μ' αυτήν.

Ο Σταύρος Κουχτσόγλου πέθανε στο Γηροκομείο. Τον θάνατο τον αντιμετώπισε ψυχραιμος και άφοβος σαν επαναστάτης και άθεος. Στον παπά που παρά τις διαμαρτυρίες του επέμενε φορτικά να τον μεταλάβει, στο τέλος του λέει: «παπά μου, φύγε, γιατί θα φτύσω μέσα». Αυτές ήταν και οι τελευταίες του λέξεις.

Οκτώβριος 1983

Α. ΣΤΙΝΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥ Γ. ΣΑΡΑΦΙΔΗ

Ο συγγραφέας του παρόντος βιβλίου είναι γνωστός εις τον Αιγυπτιακόν Ελληνισμόν. Είναι ένας από τους σπουδαιότερους αντιπροσώπους των νέων ιδεών μεταξύ των εργατικών τάξεων. Άνθρωπος αληθής.

Βεβαίως δι' ημάς τους Έλληνας είναι πολύ τολμηραί ακόμη αι ιδέαι αι οποίαι εκφράζονται εις το παρόν βιβλίον. Ούτε ο Κονεμένος, ούτε ο Λασκαράτος, ούτε ο Ροΐδης έγραψαν με τόσον ριζοσπαστισμόν, όπως ο Σταύρος Κουχτσόγλους.

Ο Σταύρος Κουχτσόγλους είναι ένας εργάτης Ευρωπαίος. Έχει συνείδησιν όλων των κοινωνικών ζητημάτων τα οποία απασχολούν την εποχήν μας.

Το έργο του και κατά τούτο έχει μεγάλην αξίαν. Διότι ενώ από το πρωί έως το βράδυ εργάζεται ως βιοπαλαιστής, από το βράδυ έως το πρωί εργάζεται μελετών, ερευνών και συγγραφών υπέρ της ευτυχίας της ανθρωπότητας.

Ο τίτλος του παρόντος βιβλίου «Κάτω ή Μάσκα» είναι αρκετά επιδεικτικός του τι θέλει να ειπή ο συγγραφέας. Αμειλίκτως κτυπά το ψεύδος και την υποκρισίαν, ως τας μόνως κληρονομίας του παρελθόντος, τας οποίας εφυλάξαμεν με ευλάβειαν. Κτυπά την ιδιοκτησίαν, την εκμετάλλευσιν και αυτόν ακόμη τον Σοσιαλισμόν και κηρύσσεται υπέρ του ιδεώδους της Αναρχίας, όπως ο μέγας γεωγράφος και κοινωνιολόγος Ελισσαίος Ρεκλούς. Δεν επιθυμούμεν να κρίνωμεν το έργο. Αυτό είναι ανώτερον όχι μόνον των δυνάμεών μας, αλλά και του πολιτισμού μας ακόμη. Αφού αγαπώμεν τόσον παραφόρως την ελευθερίαν και αφού παραδεχόμεθα την ελευθερίαν ως ένα σύνολον ελευθεριών, διατί να μη αφίσωμεν τους αναγνώστας του παρόντος βιβλίου να το κρίνουν ελευθέρως και μόνοι των;

Οπωσδήποτε δεν αποκρύπτωμεν ότι η εμφάνισις του παρόντος βιβλίου σημειώνει ένα μέγα γεγονός δια την ιστορίαν της Ελλάδος.

Ο ιατρός

Γ. ΣΑΡΑΦΙΔΗΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΚΟΥΧΤΣΟΓΛΟΥΣ

Ένεκα της διαστροφής, της γενομένης εκ σκοπού, εναντίον του Αναρχισμού εκ της εξουσιαζούσης τάξεως και εξ άλλων εχόντων συμφέρον προς τούτο, μύριοι όσαι κατηγορίαι και ονομασίαι υβριστικά αποδίδονται προς ημάς.

Στερούμενος ο λαός κρίσεως, λογικής, και θελήσεως ιδικής του, βαδίζει κατά συνέπειαν με τας ορέξεις και τας θελήσεις των Αρχόντων του, αποφεύγων ούτως όχι μόνον τους Αναρχικούς ως δολοφόνους, κακούργους και λοιπάς ονομασίας που μας δίδουν, αλλ' ούτε καν ζητή να μάθη τι είναι Αναρχισμός προκατειλημμένος όπως είναι από τους έχοντας συμφέρον προς τας ψευδείς αυτάς διαδόσεις. Και μ' όλα ταύτα ο Αναρχισμός παρουσιάζεται σήμερον ως ένα μέρος ολοκληρωτικόν μιας νέας φιλοσοφίας και δι' αυτό ο αναρχικός ευρίσκεται πάντοτε εις συνάφειαν με τους μεγαλειέτους μελετητάς.

Όσον ο εγκέφαλος του ανθρώπου ελευθερούται από τας ιδέας που του ενετύπωσε η μειονοψηφία των βασιλέων, παπάδων, δικαστών κ.λ.π. δια να τον κρατήσουν στην εξουσία τους - και των πληρωμένων σοφών - τόσο και μια νέα κοινωνική αντίληψις ξεφυτρώνει, εις την οποίαν δεν μνήσκει πλέον θέσις σ' αυτήν την εξουσιαστικήν μειονοψηφίαν. Αυτή η κοινωνία περιλαμβάνει όλον τον συσσωρευθέντα πλούτον, από την εργασίαν των παρελθόντων γενεών, και τον θέτει προς κοινήν ωφέλειαν υλών, χωρίς να δημιουργήσει πλέον καμμίαν εξουσίαν. Αυτή η κοινωνία του Αναρχισμού, είναι ήτις περιλαμβάνει απείρους ποικιλίας ικανοτήτων, ιδιοσυγκρασιών, και ατομικών ενεργειών, μη αποκλείων κανένα.

Καλεί την πάλην και τον διαγωνισμόν, διότι γνωρίζει ότι αι εποχαί των ελευθέρων διαγωνισμών, χωρίς το βάρος εξουσίας τινός να βαρύνει την ζυγαριάν από το ένα μέρος, υπήρξαν αι περισσότερον αναπτύξασαι την ανθρώπινον ιδιοφυίαν.

Αναγνωρίζων ότι τα μέλη του έχουν ίσα δικαιώματα εις όλους τους συσσωρευθέντας θησαυρούς του παρελθόντος, δεν αναγνωρίζει πλέον την διαίρεσιν εις εκμεταλλευτάς και εκμεταλλεούμενους, εις κυβερνήτας και κυβερνομένους, εις εξουσιαστάς και εξουσιαζομένους, εις άρχοντας και αρχομένους. Ζητεί να αποκαταστήση μίαν δυνατήν αρμονίαν στους κόλπους του χωρίς να υποτάξει τα μέλη του εις καμμίαν εξουσίαν, κα-

λών τους ανθρώπους εις ελευθέραν ανάπτυξιν, εις ελεύθερον πρωτοβουλίαν, εις ελεύθερον συνεταιρισμόν.

Ζητεί την πλήρη ανάπτυξιν του ατόμου, συνδεδεμένην με την υψηλότεραν ανάπτυξιν της θεληματικής συνεταιρήσεως υπ' όλας τας επόψεις, εις όλους τους δυνατούς βαθμούς και δια κάθε φανταστικόν σκοπόν.

Σκοπός του λοιπόν είναι η πλήρης ελευθερία του ατόμου, μέσα του: η επανάστασις και η διάδοσις της αληθείας διότι μόνον δι' αυτής θα μπορέσει να καταρρίψει το μέχρι τούδε επικυριαρχήσαν ψεύδος, γνωρίζων άλλως τε ότι μόνον υπό την αίγλην της αληθείας ειμπορούν να δημιουργηθούν χαρακτήρες, και κατά συνέπειαν και άνθρωποι ελεύθεροι και ειλικρινείς.

Γι' αυτό φρονούμεν ότι, η διάδοσις των Αναρχικών ιδεών, δια σειράς εκδιδομένων φυλλαδίων, ως και η ελευθέρα εξέτασις και η λογική κρίσις παντός πράγματος ευρισκομένου γύρω μας, όχι μόνον θα βοηθήσουν εις την κατάρριψιν των ψευδών διαδόσεων και του ψεύδους, αλλά και εις την ανάπτυξιν και εις την ολοκληρωτικήν αντίληψιν του Αναρχικού ιδανικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Βλέπεις τον ήλιον πού δύνει εκεί κάτω; Καλά, όπως είναι βέβαιον ότι αύριον θ' ανατείλει, έτσι είναι βέβαιον ότι και ή αλήθεια θα λάμψη μιαν ημέραν.

Shiller

Γνωρίζωμεν ότι, η Μωσαϊκή Ιστορία της δημιουργίας του κόσμου, είνε παραδεκτή ακόμη από πολλούς λαούς οι οποίοι εδέχθησαν τον Εβραϊο-χριστιανικόν πολιτισμόν. Αυτή η έκτακτος επιτυχία ωφείλετε, αφ' ενός εις την ενδόμυχον ενότητα των χριστιανικών και Εβραϊκών δογμάτων και αφ' ετέρου εις την απλήν και φυσικήν διάθεσιν των ιδεών αι οποίαι εκτίθενται εις αύτη και αι οποίαι συμβιβάζονται συγκεχυμένως πως και με τας μυθολογικάς κοσμογονίας των Αρχαίων.

Κατ' αυτήν ο θεός εσχημάτισε πρώτα την γην και τους αστέρας, κατόπιν εχώρησε το φως και το σκότος, έπειτα τα νερά και την ξηράν, αργότερα τα φυτά, πγιο αργότερα τα ζώα, και όλο τελευταία τον άνθρωπον, και την εβδόμην ανεπαύθη.

Ιδού αμέσως, με λίγα λόγια, έγινε όχι μόνον αυτός ο κόσμος εδώ, ο πλανήτης μας, αλλ' όλο το Σύμπαν!

Τώρα, εάν είμεθα μοιρολάτραι, ειμπορούμε να πιστεύσωμε σ' αυτήν την δημιουργία και να αρκεσθούμε σ' αυτήν την απλούστατη υπόθεσι, επαναπαυόμενοι και ημείς σε πγιο λίγο χρονικό διάστημα από τον Δημιουργό.

Εάν όμως θελήσωμε να μη αρκεσθούμε σ' αυτήν την αλλόκοτον και άνευ εξηγήσεων πιστοποίησιν, εάν θελήσωμεν να τινάξωμεν για μνια στιγμή το: Πίστευε και μη ερεύνα: και δεν πιστεύσωμεν και ερευνήσωμεν, επικαλούμενοι την λογικήν μας και την επιστήμην, τότε θα ανακαλύψωμεν όλως νέαν δημιουργίαν, ουχί μυθολογικήν και βασιζομένην επί Εβραϊκών σοφιστειών, αλλ' επί αποδείξεων και επί της λογικής.

Το πρώτον τότε βλέμμα που πρέπει να ρίψωμε θα είναι, να παρατηρήσωμε γύρω μας, για να ιδούμε εάν αυτά τα πράγματα που βλέπουμε και νομίζουμε ως στερεά και αμετάβλητα: ως αι πέτραι, τα σίδερα κ.τ.λ., εάν πράγματι είναι τοιαύτα, θα εύρωμε ότι, οτιδήποτε σώμα και εάν λάβωμε και το υψώσωμεν ως ένα σημείον της θερμοκρασίας του, θα εξατμισθή. Εάν επισκοπήσωμεν τότε και την γην μας εις το εσωτερικόν, θα ιδούμε ότι, όσον καταβαίνωμεν προς το κέντρον της, τόσον ή θερμοκρασία της ανυψούται. Εάν κατέλθωμεν εις ένα βάθος 6,000 ποδών θα

εύρωμεν θερμοκρασίαν 1,500° αρκετήν για να κρατήση όλα τα υπάρχοντα στερεά μέταλλα εις την επιφάνειαν λιομένα.

Έπειτα τα ηφαιστεια, τα θερμά νερά τα οποία βγαίνουν στην επιφάνειαν, τα μεταλλικά νερά τα οποία βγαίνουν διαλελυμένα από τας σχισμάδας του φλοιού κ.τ.λ., όλα αυτά μας πείθουν ότι η γη στο κέντρο της, και σήμερα ακόμη, κρατεί όλα τα μέταλλα λιωμένα. Κάμνοντες αυτήν την σκέψιν, βαδίζωμε ένα βήμα προς τα εμπρός, υποθέτοντες ότι η γη άλλοτε ήτο όλη κατ' αυτόν τον τρόπον: μνία μεγάλη σταγών λιομένου μετάλλου στο άπειρον. Κατόπιν η πεπυρακτωμένη επιφάνεια αυτής κατήλθε, ολίγον κατ' ολίγον, από την ακτινοβολίαν της μεγάλης θερμότητος που σκορπούσε μέσα στις διαστάσεις του θόλου, σχετικώς παγωμένου, και εσχημάτισε ένα λεπτόν φλοιόν, ο οποίος εκάλυψε όλην την επιφάνειαν της γης. Αλλά πάλιν από την σχετικήν ανάπτυξιν της ψυχράνσεως, ο εσωτερικός πυρήν, συνεπυκνούτο και συσφίγγετο περισσότερο, εξ αιτίας δε αυτού προήλθε μία σμίκρυνσις της γήινης διαμέτρου, την κίνησιν της οποίας μη εμπορών να ακολουθήση ο λεπτός φλοιός, εσχίζετο και εστερεοποιείτο. Από τας σχισμάδας δε αυτάς ανέβρυσον πάλιν αι ύλαι του πεπυρακτωμένου πυρήνος και εστερεοποιούντο κατά την σειράν των, σχηματιζόμενοι ούτως μερικάί προεξοχαί και βάθη: τα πρώτα καθίσματα των ορέων και τα πρώτα στοιχεία των πεδιάδων.

Κατελθούσα, μνία φορά, η θερμοκρασία ως ένα βαθμόν, ένα νέον φαινόμενον παρήχθη: το νερόν. Έως τότε ευρίσκετο εις ατμώδη κατάστασιν εις την ατμόσφαιραν, και έπρεπε να κατέλθη σημαντικώς η θερμοκρασία για να μπορέση να πέραση εις την ρευστήν κατάστασιν. Τότε μία νέα εργασία εγένετο στην επιφάνεια της γης. Πίπτων υπό το σχήμα εξακολουθητικής βροχής το νερόν, διέλυε, εξισόνον τας προεξοχάς του φλοιού: η λάσπη συρομένη εγέμιζε τα βάθη και κατασταλάζουσα εις στρώματα ίδρυε τας πεδιάδας.

Επειδή δεν έχω την αξίωσιν να ακολουθήσω λεπτομερώς την όλην φάσιν της δημιουργίας του κόσμου, αλλά την πρόθεσιν να δόσω εις τον αναγνώστην μίαν νύξιν μόνον αυτής, και να του κεντήσω να ζητήση να μάθη την όλην αλήθειαν, εξαποστέλλων αυτόν δια περισσοτέρας λεπτομέρειας και ακριβή διασάφησιν εις το σύγγραμμα του Heackel (*La creation du monde* fr. 3) ως του H. Guede (*La geologie* με 151 εικόνας 2 φρ.), του Dr. Fauvelle (*La physico-chimie* 2.40) θα αρκασθώ αναφέρων μίαν περικοπήν της κοσμογενίας του Kant όπως δόσω μίαν μικράν ιδέαν για την αρχικήν αεριούχον κατάστασιν των πλανητών.

Κατά την κοσμογονίαν του Kant, εις μίαν πολύ μεμακρυσμένην εποχήν, το σύμπαν ήτο εις εξητμισμένην κατάστασιν, ένα χάος αεριούχον. Αι ύλαι, αι οποίαι τώρα ευρίσκονται εις διαφόρους βαθμούς στερεότητος, είτε επί της γης, είτε στα άλλα άστρα, αι στερεαί, μισο-στερεαί, ρευσταί, ελαστικοί ή αεριούχαι, αι οποίαι από τότε μετεβλήθησαν, ήσαν στας αρχάς συγκεχυμένοι εις μίαν ομογενή μάζαν, πληρούντες το σύμπαν, και συγκροτούμενοι εις μίαν κατάστασιν εις το έπακρον λεπτοφυή δια μιας θερμοκρασίας υπερβολικώς υψημένης. Τα εκατομμύρια των συμπλεγμάτων των άστρων τα οποία ευρίσκονται εις ηλιακά συστήματα, δεν υπήρχον ακόμη. Εγεννήθησαν από μίαν γενικήν περιστροφικήν κίνησιν, εις την διάρκειαν της οποίας, αριθμοί τινές εκ της μάζας πγιο στερεοί της υπολοίπου αεριούχου ύλης, ενήργησαν και συμπυκνώθησαν περί εαυτούς ως κέντρα έλξεως. Τοιουτοτρόπως το χαώδες αρχικόν σύνεφον ή κοσμικόν αεριούχον, διεμοιράσθη εις ένα αριθμόν σφαιρικών νεφελών, εμψυχουμένων δια μιας περιστροφικής κινήσεως και συμπυκνουμένων επί μάλλον και μάλλον. Το ηλιακόν μας σύστημα υπήρξε ένα από τα μεγάλα αυτά νεφελώματα, του οποίου τα μέρει ετάχθησαν και ισοζυγίσθησαν πέριξ του κοινού

κέντρου. Αυτή ή νεφέλη έλαβε, όπως και όλα αι άλλα, δυνάμει της περιστροφικής της κινήσεως, το σχήμα μιας σφαίρας πιεσμένης.

Ενώ η κεντρομόλος δύναμις είλκυε πάντοτε προς το ακίνητον κέντρον, τα παρασυρόμενα μόρια μέσα στην περιστροφικήν κίνησιν και συμπυκνούτο η νεφέλη επί πλέον, η κεντρόφυξ δύναμις, το εναντίον, επροσπάθει να απομακρύνει τα περιφερικά μόρια και να τα διασπείρει μακράν. Ήτο στην ισημερινήν ζώνην, αυτής της πιεσμένης στους πώλους σφαίρας, που η κεντρόφυξ δύναμις είχε περισσοτέραν ισχύν, και μόλις, δυνάμει της αυξανούσης συμπυκνώσεως, ηδυνήθη να υπερτερήσει αυτήν, της κεντρομόλου δυνάμεως δακτύλιοι νεφελώδεις εχωρίσθησαν από την περιστρεφόμενων σφαίραν, εις αυτό το μέρος του ισημερινού. Αυτοί οι νεφελώδεις δακτύλιοι εσημείουν την τροχίαν των μελλόντων πλανητών. Ολίγον κατ' ολίγον, η νεφελώδης μάζα των δακτυλίων συμπυκνώθη εις πλανήτας, στρεφόμενους περί εαυτών στον άξονα των, ισοζυγίζόμενοι πάντοτε πέριξ του κεντρικού σώματος. Νέοι νεφελώδεις δακτύλιοι απεσπάρσθησαν πάλιν, κατά τον ίδιον τρόπον εκ της πλανητικής μάζας, μόλις η κεντρόφυξ δύναμις αυτών, υπερτέρησε εκ νέου επί της κεντρομόλου δυνάμεως, και αυτοί οι δακτύλιοι εστρέφοντο πέριξ των πλανητών, όπως και αυτοί εστρέφοντο πέριξ του ήλιου. Τοιουτοτρόπως εσχηματίσθησαν αι σελήναι: μία μόνον δια την Γην, τέσσαρες δια τον Δία, και εξ δια τον Ουρανόν. Σήμερον ακόμη, ο δακτύλιος του Κρόνου, μας παρουσιάζει μίαν σελήνην εις αυτήν την αρχικήν εξελικτικήν φάσιν. Καθ' όσον το κατέβασμα της θερμοκρασίας ηύξανε, αυτά τα φαινόμενα τα τόσο απλά της συμπυκνώσεως και της διασποράς, επαναλαμβάνοντο συχνότερα, και τοιουτοτρόπως εγεννήθησαν τα διάφορα ηλιακά συστήματα, οι πλανήται και οι δορυφόροι ή σελήναι, οι μεν ισοζυγίζόμενοι πέριξ του κεντρικού ήλιου των, οι δε στρεφόμενοι πέριξ των πλανητών των.

Ολίγον κατ' ολίγον, από την πρόοδον της ψυχράνσεως και της συμπυκνώσεως τα εμψυχωμένα δια μιας περιστροφικής κινήσεως επέρασαν από την αεριούχον κατάστασιν εις σώμα πηγμένον. Από την ιδίαν αίτιον πάλιν της αυξανούσης συμπυκνώσεως, μία μεγάλη ποσότης θερμότητος εξαποθηκεύθη, και όλα αυτά τα σώματα συρόμενα από την ισοζύγισιν, ήλιοι, πλανήται, σελήναι, έγιναν σφαίραι πεπυρακτωμένα, όμοιαι με μεγάλας σταγόνας λιομένου μετάλλου, ακτινοβολούντα εκ της θερμότητος και του φωτός.

Εξ αιτίας της βαθμιαίας ελαττώσεως της θερμότητος, οφειλομένης εις την ακτινοβολίαν, η πηγμένη μάζα συμπυκνώθη ακόμη και εσχηματίσθη επί της επιφανείας της πεπυρακτωμένης σφαίρας ένα στρώμα στερεόν. Δι' όλα αυτά τα φαινόμενα, η Γη, η κοινή μήτηρ, δεν διαφέρει από τα άλλα επουράνια σώματα. Αυτή εν συντομία είνε ή γνώμη του Kant περί της δημιουργίας. Δεν υπήρχε ακόμη οφθαλμός ανθρώπου, όπως θαυμάση αυτήν την πάλην των στοιχείων της φύσεως και όπως περιγράψει λεπτομερώς την αγρίαν πάλην, των τεινόντων προς την αποκατάστασιν της αρμονίας, και των στερεούντων αυτήν δια της Αντιδράσεως;..

Όταν λοιπόν, αυτό το στερεόν σώμα περιελούσθη δια του νερού, όταν ο φλοιός της γης ο έως τότε άγονος εκαλύφθη δια του ρευστού νερού, όταν εις την καταβίβασιν της θερμοκρασίας συνέτεινον και αι εξακολουθητικοί βρόχοι, τότε εφάνη, εις μίαν δεδομένην περίστασιν, εις το βάθος των ωκεανών και η πρώτη απλούστατη ζωή, η φθάσασα δια της εξελίξεως, και δια μέσου εκατομμυρίων ετών, εις το σημερινόν σημείον, των τελειότερων φυτών αφ' ενός, και του ανθρώπου αφ' ετέρου.

Παραλείπων την όλην εξέλιξιν από της πρώτης απλής ζωής, μέχρι της πολυπλόκου μηχανικής σημερινής, την οποίαν εν λεπτομέρεια ειμφορείτε να εύρετε εις το έξοχον σύγγραμμα του Haeckel (*La creation naturelle des etres organises* fr 3.20) θα σας απασχολήσω εις μίαν παράγραφαν μόνον αυτού.

Κύριοι, η συγκριτική ανατομία και εμβρυολογία των σπονδυλωτών είναι θησαυρός από τον οποίο μπορούμε να αντλήσουμε πολλές γνώσεις, δια να είμεθα εις θέσιν να χαράξωμε με μεγάλας γραμμάς την γενεαλογίαν του ανθρώπου. Το εκάμαμεν εις τα προηγούμενα μαθήματα. Φυλαχθήτε εν τούτοις να καταλήξετε αποφασιστικώς, ότι είναι δυνατόν από τώρα, να ασπασθήτε εις όλας τας λεπτομερείας την ανθρωπίνην φιλογένειαν, προωρισμένην του λοιπού να χρησιμεύση ως βάσις εις την ανθρωπολογίαν και εις όλας τας άλλας επιστήμας. Είνε εις τας πλέον ακριβείς εξερευνήσεις, πλέον λεπτομερείς, του μέλλοντος που επιφυλάσσετε η αποτελείωσις της τόσοσ σπουδαίας επιστήμης, της οποίας ημείς, δεν κάμνωμεν παρά να δεικνύωμεν τα πρώτα ίχνη. Αύται αι σκέψεις εφαρμόζονται ακριβώς στην ειδικήν άποψιν της ανθρωπίνου φιλογενείας, επί της οποίας θέλωμεν, τελειόνοντες, να ρίψωμεν ένα ταχύ βλέμμα: εννοώ να ωμιλήσω δι' εκείνο που σχετίζεται με την εποχήν και με την ήπειρον, που εγεννήθη το ανθρώπινον γένος, και με τα είδη και τας ανθρωπίνας φυλάς.

Όσον δια την διάρκειαν του χρόνου, ο οποίος εχρειάζετο δια την μεταμόρφωσιν των πγιο ανθρωποειδών εις πιθηκοειδείς ανθρώπους, εννοείτε οίκοθεν, ότι δεν είναι δυνατή η ακριβής προσδιόρησις εις χρόνους και εις αιώνας ακόμη. Ό,τι δικαιούμεθα να βεβαιώσωμεν, δια τους προηγουμένους εκτεθέντος λόγους, είναι ότι ο άνθρωπος κατάγεται από τα με ύστερον (άκλοθον) μαστοφόρα.

Αλλ' όπως τα εναπομείναντα ορυκτά (απολιθωμένα) υστερώδη, δεν ευρίσκονται παρά στην κοινολιθικήν γην, είναι αδύνατον ίνα ο άνθρωπος προέλθη από μαϊμούδες τελειότερες αρχήτερα της εποχής αυτής. Το πιθανότερον είναι ότι αυτό το συμβάν, το τόσοσ σπουδαίον εις την ιστορίαν της δημιουργίας, παρήχθη εις το τέλος της τετάρτης εποχής της τρίτης περιόδου, ίσως και από την εποχήν της δευτέρας, είναι δυνατόν επίσης να χρονολογείται και από την κατακλυσμαίαν εποχήν μόνον. Εκείνο όμως το οποίο είναι έξω πάσης αμφιβολίας, είναι ότι ο άνθρωπος, ο προικισμένος με όλους τους ανθρωπίνας χαρακτήρας, έζη ήδη εις το μέσον της Ευρώπης, διαρκούσης αυτής της περιόδου, και ότι ήτο σύγχρονος πολλών μεγάλων μαστοφόρων σβυσθέντων ήδη: του κατακλυσμαίου ελέφαντος ή μαμούθου, του ρινοκέρου, του γιγαντιαίου τράγου, της άρκτου του άντρου, της τίγριδος του άντρου, κ.τ.λ. Τας γνώσεις τας οποίας οφείλομεν στην γεωλογίαν και εις την σύγχρονον αρχαιολογίαν, επί των απολιθομένων αυτών ανθρώπων και των συγχρόνων των ζώων, είναι τα πγιο υψηλά ενδιαφέροντα, αλλά δια να τα εκθέσωμεν λεπτομερώς, πρέπει να εξέλθω εκ του πλαισίου των μαθημάτων. Θα αρκεσθώ λοιπόν να σας σημειώσω την σπουδαιότητα αυτών των γνώσεων, εξαποστέλλων υμάς δια τας λεπτομέρειας εις τας πολυαρίθμους συγχρόνους δημοσιεύσεις επί του πρώτου ανθρώπου, ιδίως εις τα έξοχα έργα του Charles Lyell (*L'anciennete de l'homme prouve par la geologie*) του Carl Vogt (*De la place de l'Homme dans la nature*) κ.τ.λ. Αι πολυάριθμοι αναζητήσεις και με τόσοσ ενδιαφέρον διεξαχθείσαι εις το διαρρεύσαν τελευταίως χρονικόν διάστημα, επί της αρχικής ιστορίας του ανθρωπίνου γένους, θέτουν εκτός αμφιβολίας ένα κύριον πράγμα, και προ πολλού ήδη πιθανόν και εξ άλλων αιτιών, ότι η ύπαρξις του ανθρώπου ανέρχεται βεβαίως πολύ άνω των είκοσι χιλιάδων ετών. Αλλά περισσότερα από εκατό χιλιάδας έτη, ίσως και πολλάς εκατοντάδας χιλιάδων ετών διέρρευσαν από την αρχήν του ανθρώπου, και είναι αστείον να βλέπη τις ακόμη τα ημερολόγιά μας να προσδιορίζουν εις 5,825 χρόνους την χρονολογίαν της δημιουργίας, κατά τον Καλβίκιον!

Αλλά και να υψώσετε την ύπαρξιν του ανθρώπου επί της γης εις 20.000 έτη, εις 100 χιλιάδας, εις ένα κάποιον αριθμόν εκατοντάδων χιλιάδων ετών, δεν θα είναι παρά ένα απείρως ελάχιστον χρονικόν διάστημα, λαμβάνοντες υπ' όψιν, την αμέτρητον

διάρκειαν που απαιτήθη για την βαθμιαία εξέλιξιν της μακράς προγονικής σειράς του ανθρώπου. Αυτό το συμπέρασμα εξάγεται από την αδύνατον πυκνότητα των κατακλισμιαίων στρωμάτων της γης, συγκρινόμενων με τα στρώματα της τετάρτης εποχής, και την αδυναμίαν αυτών, των τελευταίων, σχετικώς με τα πγιο αρχαία στρώματα. Αλλά, εξ άλλου, η απείρως μακρά σειρά των ζωολογικών τύπων τα οποία ανεπτύχθησαν βραδέως, ολίγον κατ' ολίγον, από το πγιο απλούν – μονήρες - έως το αμφίοξον, και από αυτό έως τα σαλάχη (είδος ιχθύων) και από αυτά έως τα πρώτα μαστοφόρα, και από αυτά πάλιν έως εις τον άνθρωπον, απαιτείται για την εξέλιξιν, ένα χρονικόν διάστημα περιλαμβάνον πολλά εκατομμύρια χρόνων (1) (σελ. 508. *La creacion naturelle...*).

Το ότι ο άνθρωπος υπήρξε άνω των 20 χιλιάδων ετών, αυτό αποδεικνύεται και εκ πολλών άλλων αποδείξεων. Ο Διόδωρος και ο Cicero απέδιδον την υπερβολικήν βεβαίως χρονολογίαν εις τους Χαλδαίους 473 χιλιάδες έτη. Ο Καλλισθένης έστειλε αστρονομικά παρατηρήσεις προς τον Αριστοτέλη ανερχόμενος εις 31 χιλ. έτη. Ο Pline και ο Geminus την προσδιορίζουν εις 39.180 έτη. Οπωσδήποτε όμως και αν έχει, αποδεικνύεται ότι οι Χαλδαίοι υπήρξαν πολλές χιλιάδας έτη προ της γενεαλογίας της ιεράς βίβλου. Και πριν να σκεφθή ο καλός θεός να ζυμώση τον Αδάμ και να προβή εις την εγχείρησιν της πλευράς αυτού, για να βγάλη μνια κοτολέτα για να πιάση μαγιά και για την Εύα, οι Χαλδαίοι ήσαν ζυμωμένοι εκ της φύσεως αυτομάτως! Είναι αυτοί οι οποίοι εφεύρον κατά τον Ηρόδοτον τον γνώμονα (2) και την κλεψύδραν (3). Διαίρεσαν την ημέραν εις 12 μέρη και το ημερονύκτιον εις 24 ώρας. Αυτοί προείπον τας εκλείψεις του ηλίου και της σελήνης και προσδιώρισαν την περίοδον του Saros την οποίαν σήμερα ονομάζωμεν περίοδον του Halley. Ο άραφ αστρονόμος Αλμπατένι αποδίδει εις τους Χαλδαίους την όρισιν του έτους εις 365 ημέρας 6 ώρας και 11 λεπτά. Όλα αυτά δια να τα παρατηρήσουν, να τα μελετήσουν, και να τα προσδιορίσουν, ελλείψει και των σημερινών μέσων, απητείτο βεβαίως μία εξακολουθητική σειρά γεννεών διαδοχικής αναπτύξεως, δια να φθάση να σχηματίση μίαν αντίληψιν εμπριθούς παρατηρήσεως εις τα φυσικά φαινόμενα, πριν της οποίας θα διήνυσε, εν απολύτω αμάθεια πολλές χιλιάδας έτη.

Ας προχωρήσωμεν τώρα πολύ οπίσω από τας 50 ή 100 ή 200 χιλιάδας έτη, και ας έλθωμεν εις την ανθρωποειδή μαϊμού. Πώς ο άνθρωπος ο πγιο πιθηκοειδής βγήκε από την πγιο ανθρωποειδή; Αυτό το οφείλει εις δύο συνηθείας της μαϊμούς, προ πάντων εις την όρθιον στάσιν και εις την έναρθρον γλώσσαν. Η όρθη στάσις μετέβαλε, μετεμόρφωσε, τα άκρα του σώματος, ως και η συνηθεια της γλώσσης τον λάρυγγα. Αυτή δε η μεταμόρφωσις επέδρασε μεγάλως και επί του εγκεφάλου και κατά συνέπειαν και επί των πνευματικών ικανοτήτων αι οποίοι είναι συναφείς. Από τας τρεις αυτάς εξελικτικές κινήσεις του ανθρωπίνου οργανισμού, η πρώτη όλων είναι η τελεία μεταμόρφωσις και η τελειοποίησις όλων των μελών του σώματος, αποτέλεσμα της όρθιας στάσεως (4). Αύται αι μεταμορφώσεις εγένοντο πολύ πριν αποκτήση την έναρθρον γλώσσαν. Ένα μεγάλο χρονικό διάστημα υπήρξε ένα είδος ανθρώπου, προικισμένο με όλα τα χαρακτηριστικά, αλλά στερουμένου του λόγου, και τον οποίον ο Haeckel ονομάζει άλλαλον ή άνθρωπον μαϊμού (πιθηκάνθρωπον) (5).

Συν τη εξελίξη και μετά παρέλευσιν πολλών γεννεών, όταν τελειοποιηθέντος και του λάρυγγος απέκτησε την λαλιάν (6), ο πρώτος άνθρωπος ο οποίος επρόφερε ένα μονοσύλλαβον φθόγγον, ένα «μπου» και ο άλλος ηννόησε ότι με αυτό το «μπου» εζήτηι νερόν, αυτή ήτο η αρχή της γλώσσης και ο χωρισμός του ανθρώπου από τα άλλα ζώα. Δια να αναπτυχθή όμως αύτη, και να λάβη έκαστον αντικείμενον την ονομασίαν του, δια να σχηματίση, οπωσδήποτε μίαν έκφρασιν αρκετά καθαράν ο άνθρωπος, παρήλθαν πολλά χιλιάδες έτη, και πολλοί γεννεαί η μία διεδέχετο την

άλλην χωρίς σημαντικήν τίνα πρόοδον. Επειδή δε η μεταμόρφωσις της ανθρωποειδούς μαϊμούς εις άνθρωπον εγένετο εις διάφορα μέρη και κατ' επανάληψιν, εσηματίσθησαν, ως εκ τούτου, και διάφορα γλωσσικά ιδιώματα ως λέγει και ο διάσημος γλωσσολόγος Schleicher «από την αρχήν η γλώσσα διέφερε εις την φωνητικήν, κατά την ιδέαν και την φαντασίαν η οποία ενεργούσε να εξωτερικευθή, δια μέσου των ήχων, και κατά τον βαθμόν της τελειότητος της φυλής που προσχεδίαζε την γλώσσαν». Επίσης ο Friedrich Muller και άλλοι γλωσσολόγοι, δέχωνται ότι κάθε τύπος γλώσσης και κάθε αρχική γλώσσα, έχουν μίαν αυτόματον αρχήν και ανεξάρτητον. «Τίποτε δεν εξηυγένησε και μετεμόρφωσε τας ικανότητας και τον εγκέφαλον του ανθρώπου τόσον, όσον η απόκτησις της γλώσσης. Η πληρεστέρα διαφορά του εγκεφάλου, η τελειοποίησις του και αι πγιο ευγενείς λειτουργίαι του, δηλ. αι πνευματικοί ικανότητες, εβάδισαν ζευγαρωταί, επηρεαζόμενοι αμοιβαίως εκ της εκδηλωτικής ομιλίας. Haeckel: La creation naturele)...Οι άγριοι λαοί, ως οι Bochimans, οι Όπτεντότοι, οι Αυστραλοί και λοιποί, οι οποίοι καθυστέρησαν της λοιπής ανθρωπότητος κατά την πνευματικήν ανάπτυξιν του εγκεφάλου (7), καθυστέρησαν και κατά την γλώσσαν, αριθμούντες μόλις μερικάς λέξεις και έχοντες μίαν ατελεστάτην έκφρασιν. Τέλος από πολλά πράγματα αποδεικνύεται ότι η πνευματική ανάπτυξις εβάδισε, βαδίζει και θα βαδίσει ζευγαρωτή με την γλώσσαν. Αναπτυσσόμενος ένας λαός πνευματικώς, αναπτύσσει και την γλώσσαν του, αναπτύσσων αυτήν, αναπτύσσει και τας πνευματικός του ικανότητας. Οπισθοδρομών χάνει και την γλώσσαν του, προχωρών την μετατρέπει επί το υψηλότερον, το ευκρινέστερον (8).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Όταν λοιπόν οι άνθρωποι ήρχισαν να βγαίνουν από τη ζωώδη κατάστασί τους, μη έχοντες ακόμη καμμίαν ιδέαν από βασιλείς, πρωθυπουργούς, πάπας, πατριάρχας, αριστοκράτας και λοιπούς παρασίτους, ωδηγούντο απλούστατα από τας φυσικός ανάγκας των. Ανάγκη ήτο να ενώσουν τας δυνάμεις των για να εξομαλύνουν ένα φυσικό εμπόδιο, αναγκαία η αλληλοβοήθεια για να πγιάσουν ένα κυνήγι, που θα έφευγε τη μεμονωμένη τους προσπάθεια η επείγουσα η ένωσις των για να νικήσουν ένα δυνατό εχθρό, μίαν αγέλην θηρίων κτλ. οποιαδήποτε όμως και αν υπήρξε η αρχική αιτία του συνεταιρισμού των ανθρώπων ή του προγόνου του ακόμη, αυτή εγένετο μόνον για να καλλιερευση την θέσιν του, και όχι να δέσμευση την ατομικήν του ελευθερίαν. Ήτο ένας συνεταιρισμός των φυσικών των προτερημάτων, για να μπορέσουν ηνωμένοι να φθάσουν τον σκοπόν που ήθελαν. Αυτός ο πρώτος συνεταιρισμός, ο οποίος θα έγινε μόλις ήρχισε να φαίνεται η συναίσθησις εις τον άνθρωπον, εγένετο χωρίς καμμία σκέψη, χωρίς κανέν συμβόλαιον, από την πίεσιν των φυσικών αναγκών, και από τας περιστάσεις, έκαστος φυλάττων την ελευθερίαν της ενεργείας του. Αυτός ο συνεταιρισμός των θα εβαστούσε τόσον, όσον και ο σκοπός που ήθελαν να φθάσουν, τελειόνοντες τον σκοπόν των, διελύοντο έκαστος στα ίδια, στη σπηλιά του, στην ελευθερίαν του.

Πολύ αργότερα θα έγινε, και δια βαθμιαίας πάλιν εξελίξεως, που μερικοί όμιλοι ενωθέντες προς σκοπόν τίνα, εξηκολούθησαν να μένουν ενωμένοι και μετά τον σκοπόν των. Μέσα σ' αυτούς τους όμιλους μερικοί ευρεθέντες πγιο πανούργοι, ή πγιο ισχυροί, ή από άλλας περιστάσεις ευνοηθέντες, έκαμαν κανέν πλεονέκτημα, κανέν ανδραγάθημα, το οποίον συνησθάνθησαν και έπεισαν και τους άλλους να το γνωρίσουν ως ιδιαίτερόν των προτέρημα, και αυτοί το έδέχθησαν. Αλλά δεν ήργησε αυτό το πλεονέκτημα να γίνη δικαίωμα, από εκείνους που το οικειοποιήθησαν,

επεκτείνοντες αυτά και συμπαρασύροντες και αλλά, και ούτω καθεξής. Μελετώντες τους αρχικούς λαούς (9), μας αφήνουν πολλά ίχνη της εξελίξεώς των, δεικνύοντες ότι από την εποχήν του ομίλου μερικών ατόμων, χωρίς την παραμικράν σκιάν της αναμεταξύ των διαφοράς, περάσαμεν βαθμιαίως εις την εξουσίαν του Αρχηγού για να καταλήξωμεν στις σημερινάς πολυπλόκους οργανώσεις. Από εδώ λοιπόν άρχεται να φαίνεται ο πρώτος αρχηγός και μ' αυτόν μαζί και οι πρώτοι αλληλοφαγωμοί. Εκείνοι που απέκτησαν αυτά τα δικαιώματα είδον ότι η πανουργία και η ισχύς είναι καλά μέσα για να απατούν τους ανόητους και να καταπνίγουν τους ισχυρογνώμονας, τα εμεταχειρίσθησαν και μας τα εκληρονόμησαν διαδοχικώς. Όσον προχωρούσε πλέον ο άνθρωπος τόσο επλέκετο μέσα στα δίκτυα των πανούργων; Κι αυτοί πάλιν μ' όσην ευκολίαν έβλεπον ότι εκτελούντο αι διαταγαί των, τόσο ηύξανον τας απαιτήσεις των. Μη ημπορούντες ημείς να ακολουθήσωμεν εκτενώς την εξέλιξιν αυτήν, δύνασθε να την εύρετε εις το περισπούδαστον έργον του Dr. Letourneau (L' evolution de l' esclavage dans les divers races humains fr. 9). Εν τω μεταξύ εγεννάτο όλως ασυναισθήτως και άλλος αρχηγός, ο μέλλον σύμμαχος του πρώτου: ο κλήρος. Εις την αρχήν τα φυσικά φαινόμενα ήσαν δια τους προγόνους μας μυστηριώδη. Η φύσις δεν είχε παραδώσει ακόμη κανέν μυστικόν της, και ο άνθρωπος επί αιώνας εσύρετο από τους ανέμους μη ειμπορών να οδηγηθή μόνος του.

Εν τούτοις ήλθε η εποχή όπου η ανάγκη να ζητήση να μάθη εγένετο αισθητή. Απαράλλακτα όπως ένα παιδί που ευρίσκεται μεν στην αμάθειαν, βασανίζεται όμως από την περιέργειαν να μάθη, και είναι ευκολοπίστευτον και καταγοητευμένο για θαύματα, κλίνον να δημιουργήση με κάθε τρόπον ως η ταραχώδης φαντασία του εργασθή, όντα υπεράνθρωπα, έστω και σαν την ίδια δική του μορφή, ούτως και η ανθρωπότης διήρχετο την παιδικήν της ηλικίαν.

Άλλως τε ήτο δυνατόν ο άνθρωπος να μείνη άοπλος απέναντι των φυσικών δυνάμεων, των στοιχείων, και των διαφόρων εχθρών που συμμάχησαν εναντίον της υπάρξεώς του; Εμηχανεύθη λοιπόν να εύρη την αναγκαίαν εξήγησιν. Η αμάθειά του μη επιτρέπουσα αυτόν να δώση μίαν ακριβή εξήγησιν των φυσικών φαινομένων, οδηγήθη μοιραίως να εισάξη στην φαντασίαν του δημιουργούς υπερφυσικούς δώσας εις αυτούς όλην την δύναμιν. Περιστοιχούμενος από θορύβους, χρώματα, σχήματα και διαφόρους άλλας εντυπώσεις, η φαντασία του έφτασε να δεχθή βαθμιαίως χίλιες ανοησίες, εις τας οποίας προσεφέρθη ο ίδιος θύμα, ως υποχρεωμένος να είναι ευπειθής προς αυτάς.

Στον αέρα που βόιζε, στην θύελλα που βροντούσε, στον κεραυνόν που έπληττε, στον ήλιον που τον έφεγγε, στην νύκτα που τον σκοτίνιαζε, στην βροχήν που έπιπτε, στον σεισμόν που τον τρόμαζε κ.τ.λ.: ο προγονός μας έβλεπε θεούς, φίλους και εχθρούς. Ο πρώτος θεός λοιπόν υπήρξε η προσωποποίησης των φυσικών φαινομένων. Επειδή δε τα άτομα απέθνησκον, και η μία γεννεά διαδέχετο την άλλην, ενώ ο αέρας εξηκολούθη να μυκάται, η θύελλα να βροντά, ο κεραυνός να εκρύγνητε, ο ήλιος να φέγγει κ.τ.λ., διανοήθησαν ότι, τα υπέρτατα αυτά όντα, έζων ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, ίσως πάντοτε και κατά συνέπειαν αθάνατα.

Στον ήλιον που ωρίμαζε τους καρπούς, και εβλάστανον οι κάμποι, και έφεγγε την σπηλιά του, έβλεπε τον ευεργέτην, τον Καλόν. Ενώ στο κρύο που εμάραινε τους κάμπους, στην νύκτα που έβλεπε φαντάσματα και αιμοβόρα νηστικά να περιτριγυρίζουν την σπηλιά του, ενεσάρκωνε τον εχθρόν, το Κακόν, και κατ' αυτόν τον τρόπον εφεύρε το Καλόν πνεύμα και το Κακόν, τους φίλους και τους εχθρούς θεούς (10).

Από αυτήν την αρχήν η ιδέα της θρησκείας συναντάται με την ιδέαν της υπεροχής, ενσαρκομένης στους πγιο δυνατούς.

Από την εμφάνισιν λοιπόν των πρώτων πανούργων αρχηγών, αι φυλαί πλέον ευρίσκοντο εις αέναον πόλεμον. Αλλ' οι ανδρείοι αυτοί πολεμισταί, οι αρχηγοί, εννόησαν γρήγορα ότι η δύναμις των δεν θα βαστάξη επί πολύ, πλέον των 30 ή 35 ετών, και ότι άλλοι πγιο νέοι, πγιο δυνατοί, θα τους διαδεχθούν, και δια να διατηρήσουν την υπεροχήν της εξουσίας των, εδέχθησαν μετά προθυμίας να θεσπίσουν την βοήθειαν της ηθικής εξουσίας, της νέας αυτής δυνάμεως, του εξελιχθέντος σημερινού. Κράτους.(11) Και ο συνασπισμός των αυτός ήτο μοιραίος. Ήρχετο μόνος, και εφάνη καθαρά από την μορφήν των στρατευμάτων του θεού.

Βλέπουμε στην ιστορίαν μνια φουκτιά μαχητάς φανατικούς, να μεταβάλλουν εις κόνιν ολόκληρον στρατείαν, κατακυριευμένην από φόβον, διότι το μαντεϊόν προείπεν εναντίον των. Και οι θεοί της ξηράς και της θαλάσσης επληθύνοντο, ο ναύτης εφεύρε δικούς του θεούς της τρικυμίας, ο γεωργός δικούς του για την γεωργίαν και ούτω καθεξής, και εντός ολίγου συνεπληρώθη ολόκληρος στρατιά θεών και ημιθέων αλληλοσυγκρουομένων. Αλλ' εκ της πληθώρας αυτής ήρχισε να γεννάται δυσπιστία, και η ανάγκη το να μάθη εξακολουθούσε να κατατρώγει το ανθρώπινον πνεύμα, έως ότου εγεννήθησαν άνθρωποι οι οποίοι εσκέφθησαν ότι, η παντοδυναμία δεν ήτο δυνατόν να διαιρεθή, και ότι δεν μπορεί να γίνη καμμία συμπλοκή, κανένας ανταγωνισμός μεταξύ των παντοδυνάμων, και ο μονοθεϊσμός ξεφύτρωσε από αυτάς τας παρατηρήσεις. Ο χριστιανισμός εφάνη.

Στην αρχήν ως επαναστατικός υπέρ των πτωχών και εναντίον των πλουσίων, κατεδιώχθη απηνώς απ' όλους τους ισχυρούς και χιλιάδες άνθρωποι εύρον τον θάνατον, για την υποστήριξιν της νέας αυτής αντιλήψεως, του νέου αυτού μύθου. Αλλά τότε άλλοι επενέβησαν οι οποίοι είτε διέφθειραν την διδασκαλίαν του Χριστού όπως διατείνονται μερικοί, είτε την επεξήγησαν επί το ενδομυχώτερον ή το καταληπτότερον αυτό μας είναι αδιάφορον, την έκαναν όμως προσιτήν και εις τους ισχυρούς, οι οποίοι διείδον ότι δεν έχουν να χάσουν τίποτε από αυτήν αλλά να κερδίσουν μάλλον, και ο Κωνσταντίνος ιδών εις αυτήν έναν δολοφόνον της ανθρωπίνης αξιοπρεπείας, έναν ζυμωτήν καλόν της υποταγής, και ναρκωτικόν του θυμού και της επαναστάσεως δια να στερεώση την δύναμίν του, το Κράτος του, έτεινε προς αυτήν την χείρα. Από τότε έλαβε μεγάλην επέκτασιν και ταχείαν ανάπτυξιν.

Αυτή εκυρίευσε πλέον τους Μεγάλους, εσυμβούλευσε τους Μονάρχας, και τα πγιο υψηλά πρόσωπα έκυψαν προ αυτού. Από καταδιωκόμενος εγένετο αγριώτερος καταδιώκτης. Χιλιάδες πάλιν οπαδοί των νικηθέντων θεών, επλήρωσαν δια του αίματός των τον νικητήν θεόν. Μέχρι το 774 βλέπομε τον Charlemagne Αυτοκράτορα των φράγγων εμπνεόμενον από τας αυτάς ιδέας του Κωνσταντίνου ότι μόνον δια της χριστιανικής θρησκείας δι' ενός και του αυτού δόγματος, θα μπορέση να καθυποτάξη λαούς και να στερεώσει το Κράτος του, και τας επανηλλημένας αιματηράς και απανθρώπους εκστρατείας του εναντίον των ειδωλολατρών Σαξώνων, Βαυαρών, Τσέχων, Ούγγρων και λοιπών, τους οποίους ηνάγκασε δια του πυρός και του σιδήρου να δεχθούν τον χριστιανισμόν και την διδασκαλίαν του και να βαπτισθούν (12).

Όταν πλέον η Ευρώπη εκχριστιανίσθη και ο μαύρος πέπλος των αντιπροσώπων του Χριστού εξηπλώθη εις αυτήν, όταν η ολεθρία διδασκαλία του χριστιανισμού διεισέδυσσε στα πλήθη, τότε και οι ωμότητες έφθασαν εις το κατακόρυφον. Από την αρχήν αυτού οι Βυζαντινοί ωργίαζαν και εκραιπάλουν, βουτυγμένοι μέσα στας ασελγείς και βδελυρός απολαύσεις των, εχρειάσθη όμως, κατόπιν πάλιν, όλη αυτών η επιρροή, όλος αυτών ο δεσποτισμός, για να ώθηση τους συναδέλφους των της Δύσεως, τα ανθρωπόμορφα εκείνα τέρατα, εις τας ανηκούστους εκείνας ωμότητας

προ των οποίων φρίττει κάθε άνθρωπος και προ των οποίων κάμουν ότι φρικιούν, στο άκουσμα των, και οι σημερινοί τύραννοι!

Αι ανθηραί κοινότητες αι οποίοι ήκμαζον, αι κοινότητες της μεσημβρινής Ευρώπης, αι οποίαι έζων ευτυχείς άνευ κατασκόπων, άνευ νόμου, άνευ φυλακών ή άλλου τινός αναγκαστικού δεσμού, δια της αμοιβαίας αλληλεγγύης μόνον, θεωρούσαι ένα οιονδήποτε συμβάν ως κοινήν συμφοράν, τιμωρούσαι τους τυχόν παρεκτραπέντας δι ενός προστίμου ή δι' εξορίας, υπέκυπταν υπό την ισχύν και την επίδρασιν του Χριστιανισμού. Τα πλήθη ωθούντο δια της διδασκαλίας στην ταπεινοφροσύνην, στην υπακοήν, στην υποδουλωσύνην, στο παράλογον σέβας και στην απάρνησιν των καλών του ματαίου τούτου κόσμου! Αφού η ζωή είνε ένα μικρό πέρασμα εις την κοιλάδα αυτήν του κλαυθμώνος, τι τους ενδιέφεραν πλέον τα γήινα και η γη; ένα μόνον τους ενδιέφερε: η σωτηρία της ψυχής των! η απόκτησις της βασιλείας των ουρανών! Η πρόοδος πλέον εσταμάτησε, η σκέψις αλυσσοδέθη! Η αμφιβολία ήτο αμάρτημα, εξιλεούμενον μόνον δια των βασανιστηρίων.

Κι ωθούντο τα, πλήθη εις προσευχάς, εις νηστείας, εις στερήσεις, εις κακουχίας. Άλλοι εκοιμούντο αλυσσοδεμένοι, άλλοι έδερν, την εξηυτελισμένην ύλην, το σώμα των, άλλοι έπιπτον και έμενον πρηνείς μη σηκώνοντες διόλου την κεφαλήν τους κ.τ.λ. και όλοι αυτοί ουδέν άλλο εξήτουν, ειμή την άφεσιν των φανταστικών αμαρτιών των!

Τους ευγενείς άθλους των αρχαίων θεών και ημιθέων, τους διεδέχθη ο απηγορευμένος καρπός με το φείδι, η ψώρα του Ιώβ, η πυρκαϊά των Σοδόμων με την στήλη του άλατος της συζύγου του αγαπητού Λωτ, το χώσιμο του Ιωνά στην κοιλίαν του κήτους, ο Σαμψών με την μασέλα του γαϊδάρου, το σταμάτισμα του ηλίου από τον δρόμον του για να αποτελειώση το ευγενές έργον του ο Ι. Ναυής, τα βατράχια στην Αίγυπτο, και άλλα που εν σοφία εποίησε κατορθώματα!..

Τα πνεύματα ευρίσκοντο υπό την γοητείαν, αι θελήσεις υπό τον ζυγόν και η ανθρωπότης λατρεύουσα έτρεμε..., ο θεός εθριάμβευε, και οι ιερείς με τους άρχοντας ήρπαζον.

Την φιλοσοφικήν διδασκαλίαν της κλασικής Ελλάδος την διεδέχθησαν τα συναξάρια, οι αγαθάγγελοι, τα τροπάρια και λοιποί ανοησΐαι, αι οποίαι ενάρκωσαν τους λαούς. Κι όταν αυτοί έκλεισαν τους οφθαλμούς των και προσήλωσαν το πνεύμα των προς τον Κύριον αιτούντες τον επουράνιον παράδεισον, οι αντιπρόσωποί του με τους άρχοντας, εύρον κατάλληλον την περίστασιν, και αφήρπασαν τον επίγειον. Όλαι αι γαΐαι αι ανήκουσαι εις τας κοινότητας περιήλθαν στην κατοχήν των, εν ονόματι του Κυρίου, απaráλλακτα όπως και οι κάτοχοι αυτών. Όταν παρήλθε ολίγον ο φανατισμός των και συνήλθαν, ευρέθησαν πραγματικώς δεμένοι με χειροτέρας και στερεοτέρας αλύσσους από εκείνος που μετεχειρίσθησαν προς τιμωρίαν του σώματός των. Όταν ηθέλησαν να έβγουν στους αγρούς εύρον ιδιοκτΐτας άλλους και νόμον αυστηρώς τιμωρούντα τον θέλοντα να σφετερισθή ξένην γην. Όταν ηθέλησαν να κυνηγίσουν, εύρον νόμον απαγορεύοντα το κυνήγιον, διότι τα πτηνά και λοιπά ζώα εθρέφοντο από τους αγρούς των Κυρίων και της Εκκλησίας.

Και αυτή η κατάσταση διήρκεσεν επί πολύ, έως ότου εξερράγη ή μεγάλη Γαλλική επανάστασις (τω 1789) και ναι μεν κατέρριψε ο λαός το φεουδαρχικόν (13) βάρβαρον σύστημα, αλλά μη έχων ακόμη καθαράν αντίληψιν των θελήσεων του, ως ευρισκόμενος εις διαφόρους βασάνους και εξηυτελισμούς εις το πρώην σύστημα, εθέλχθη και ηπατήθη από τας χρυσάς υποσχέσεις της ισότητος, της αδελφότητος, και της δικαιοσύνης των αστών, και άφισε το όπλον του ενώ έπρεπε να το χρησιμοποιήση ακόμη. Πραγματικώς πώς ήτο δυνατόν, ένας άνθρωπος ο οποίος ποτέ δεν εγνώρισε την ελευθερίαν και ο οποίος ανετράφη στην υποτέλειαν μ' όλας

τας βασάνους της και τους εξευτελισμούς της, και τας αδικίας της, να μη απατηθή όταν τω είπον: είσαι πλέον ίσος με τον παραφέντη σου απέναντι του νόμου;

Σήμερον βλέπωμεν ποια είναι η ισότης, η αδελφότης, και η δικαιοσύνη των αστών. Σήμερον γνωρίζομεν ότι, τους φονιάδες φεουδάρχας τους διεδέχθησαν οι δολοφόνοι αστοί, αλλά τότε ήτο δύσκολον εις εκείνους να το δίδουν αυτό. Γι' αυτό οφείλομεν ημείς να μάθωμεν καλώς ποία μας βλάπτουν και ποία θέλουμε, ίνα στη μέλλουσα κοινωνική επανάστασι, μπορέσουμε να διακρίνομε τους φίλους από τους κόλακας, για να μη παρασυρθούμε πάλι από καμμίαν συμμορίαν επιτηδείων. Είναι αυτοί, οι άξιοι διάδοχοι των φεουδαρχών που άρχουν σήμερον. Είναι αυτοί, οι πιστοί κληρονόμοι εκείνων. Είναι αυτοί προ των οποίων παρουσιαζόμενοι σήμερον μας πετούν κατά πρόσωπον, μ' όλον το διακριτικόν αυτών θράσος: ποίοι είσθε; τι δικαιώματα έχετε; τι θέλετε;

Υποκριταί! δεν μας γνωρίζετε ποίοι είμεθα; τόσο η κόπωση, η στέρσις, η αθλιότης παρήλλαξε την φυσιογνωμίαν μας, ώστε να σας είναι δύσκολος η αναγνώρισις; Αλλά, τότε, να σας το υπενθυμήσωμεν ημείς ποίοι! Είμεθα οι εξελιχθέντες όπως και σεις πιθηκάνθρωποι. Είμεθα οι διεκδικηταί των φυσικών μας δικαιωμάτων, που μας αρπάξατε με το μαϊμουδίστικόν σας τρόπο... Είμεθα οι απόγονοι εκείνων τους οποίους, αφού θέσατε να προσευχηθούν, τους αρπάξατε την γην που τους ανήκε! Είμεθα οι απόγονοι εκείνων τους οποίους, αφού εναρκώσατε, ωθήσατε να κατακτήσουν τον επουράνιον παράδεισον, ενώ σεις αρπάξατε τον επίγειον. Είμεθα οι απόγονοι εκείνων τους οποίους αποκτηνώσατε προς ευκολωτέραν εκμετάλλευσιν αυτών. Είμεθα οι απόγονοι εκείνων τους οποίους εφυλακίσατε, εφονεύσατε, εκαύσατε, εβασανίσατε, απαγχονίσατε, για να δημεύσετε την περιουσίαν των. Είμεθα οι απόγονοι εκείνων οι οποίοι, αντιληφθέντες την πλεκτάνην σας, επανεστάτησαν και εσφάγησαν, ετυφεκίσθησαν, εκρεουργήθησαν από σας. Είμεθα εκείνοι οι οποίοι ερχόμεθα να σας ζητήσωμεν τον λογαριασμόν όλου του χυθέντος αίματος, όλης της διαπραχθείσης αδικίας.

Τι δικαιώματα έχωμε! Αλλά τι δικαιώματα έχετε σεις περισσότερα στην φύσιν, εκτός εκείνων που εκλέψατε από ημάς; Η φύσις δεν μας έδωσε το δικαίωμα να αναπνέωμεν όσον αέρα θέλωμεν και να καλλιεργώμεν όσην γην μας αρκεί να ζήσωμεν; τον αέρα δεν μπορέσατε να τον κλέψετε, αλλά πού είναι η γη μας; με τι δικαίωμα την εκάματε ιδιοκτησίαν σας; πγίος σας έδωκε το δικαίωμα να μας αφαιρέσετε τα μέσα της ζωής και να νομοθετείτε εις βάρος μας; πότε η φύσις σας παρεχώρησε αυτά τα προνόμια, και πού βασίζονται τα αναμεταξύ σας συμβόλαια; εν τίνι δικαιώματι τα κρατείτε ακόμη; Πανούργοι! ρίψατε κάτω την μάσκα, και ας έλθωμεν εν συντομία στο τι θέλωμε.

Θέλωμε ίνα η γη, η οποία δεν είναι έργον κανενός, ως απέδειξε περιτράνως η επιστήμη, και η οποία εγένετο όλως αυτομάτως όπως και τα άλλα σώματα του Σύμπαντος, η γη λέγω, αι πέτραι, τα σίδερα, και λοιπά μέταλλα τα οποία ημείς γεννηθέντες τα εύρωμεν να υπάρχουν, αυτά δικαιωματικώς πρέπει να ανήκουν εις όλους, να είναι κοινά, και όχι να τα αρπάξετε δια του δόλου και της βίας από τους αμαθείς προγόνους μας και να εξακολουθείτε να τα κρατείτε προς βάρος και δυστυχίαν ολοκλήρου της ανθρωπότητος.

Σεις οι οποίοι ξελαρυγγίζεσθε για να μας πείσετε ότι καταγόμενα από ένα και το αυτό ζεύγος, των πρωτοπλάστων (;), μπορείτε να μας απαριθμήσετε τα δικαιώματά σας, ποία και πώς τα ελάβατε, ώστε σεις να απολαμβάνετε όλων των φυσικών καλλονών, ημείς δε να στερούμεθα πάντων κατασκοτωνόμενοι για την απόλαυσίν σας; Ή επειδή έτυχε να τα αρπάξετε, πρέπει τώρα να στεκόμεθα με χέργια σταυρωμένα μπροστά σας δια να μας μεταχειρίζεσθε ως φορτηγά ζώα; Όχι βεβαίως, διότι θα είναι

παραλογικότης εάν κάμωμε αυτό, αφού εύρωμεν πλέον την συνείδησίν μας. Θέλωμεν αλληλοφωτιζόμενοι ημείς, χωρίς ν' αναμίξωμε κανένα από την τάξιν σας, να ελευθερώσωμε την γη από τα χέργια σας και να την θέσωμε στην κοινήν χρήσιν της ανθρωπότητος.

Θέλουμε την ελευθερίαν μας από τα καταναγκαστικά έργα που μας καταδικάσατε, μέσα στις βρωμερός φυλακάς σας, που ονομάσατε εργοστάσια, θέλωμε την πλήρη χειραφέτησίν μας και την βεβαιότητα της αύριον δηλ. την βεβαιότητα ότι θα έχη να φάγη στην πείνα του, ο άνθρωπος, να ενδυθή και να κατοικήση. Δια να αποκτήσωμε αυτά που θέλωμε να δώσωμε εις όλους τους εργάτας να εννοήσουν, τόσον τους βιομηχάνους (* Σημ. του εκδ.: Ο συγγραφέας αναφέρεται στους εργάτες που δουλεύουν στη βιομηχανία) όσον και τους γεωργούς, ότι εάν ημείς θέλωμε μπορούμε να σας ανατρέψωμε εντός μιας στιγμής, διότι εάν δεν σας συνδράμωμε ημείς προς συγκράτησιν του συστήματός σας, σεις είσθε ανίκανοι να κάνετε την παραμικράν έστω κίνησιν, είτε προς συντήρησίν σας, είτε εναντίον μας.

Θέλωμε να δώσωμε στον λαόν να καταλάβη ότι, οι διάφοροι πολιτικοί μιας χώρας με οιονδήποτε τίτλον και εάν πολιτεύονται, είνε εχθροί πάντοτε του λαού, και δεν μπορούν επ' ούδενί λόγω να ανήκουν εις τας παραγωγικάς τάξεις μας. Θέλουμε να δείξουμε στους εργάτας τον ρόλον κάθε Κράτους. Ο ρόλος του είναι να υπερασπίζει τους προνομιούχους πλουτοκράτας εναντίον των πτωχών και των εργατών. Αυτό μπορούν να το ιδούν όλοι στην καθημερινή πάλη της ζωής.

Θέλωμε να δώσωμε, τόσον στον βιομήχανο όσον και στο γεωργό, να εννοήση ότι τα δικαιώματά του δεν πρέπει σε κανένα να τα αναθέττει προς συζήτησιν, ούτε εις βουλήν ούτε εις γερουσίαν ούτε αλλού, αλλά αφού τα ιδή καθαρά δια της ιδικής του συνειδήσεως να τα πάρη. Το δικαίωμά του δεν πρέπει να το επαιτή ο άνθρωπος, ούτε από βουλευτήν καλοτιπλοφορεμένον ούτε από άλλον τινά.

Θέλωμε να καταρρίψωμεν όλας τας προλήψεις και δυσειδαιμονίας όλα τα μέχρι τούδε ήθη και έθιμα. Θέλωμε να πετάξωμεν από τον άνθρωπον όλας τας ασχημίας του παρελθόντος. Θέλωμεν ο άνθρωπος να λάβη την εμπρέπουσαν αυτού αξιοπρέπειαν. Να καταρρίψωμε κάθε πειθαρχίαν, κάθε τυφλήν υπακοήν, κάθε γελοίον σέβας. Να εκριζώσωμεν κάθε φόβον... Να καταδείξωμε ότι ένας άνθρωπος αξίζει έναν άλλον, αδιάφορον εάν η μέχρι τούδε βλακεία των ανθρώπων τον ένα τον νανούρισε μέσα σε χρυσή κούνια και τον άλλον σε τσουβαλένια ανεμόκουνια.

Όπως κάμνων τις την συγκριτικήν ανατομίαν των σκελετών μας διακρίνει από τους άλλους σκελετούς των μαστοφόρων, ουραγκοτάγκων, γορίλλων κ.τ.λ., και μας κατατάσση εις την τάξιν των ανθρώπων, τα ίδια να μας κατατάσση και εάν κάμη την συγκριτικήν ανατομίαν της ζωής. Θέλωμεν όπως διαφέρομεν στον σκελετόν να διαφέρωμεν και στην ζωήν, και όχι στον μεν σκελετόν να μας κατατάσσουν στην τάξιν των ανθρώπων, στην δε ζωήν... στα φορτηγά ζώα.

Ποίος σας έδωσε το δικαίωμα να κυριαρχήσητε εφ' ημών; η αμάθειά μας; να την σβύσετε πλέον από το λεξικόν σας αυτήν ..την λέξιν και να σωφρονισθήτε... Θέλωμε να καταρρίψωμε τας φιλανθρωπίας σας, τας υποκρισίας σας, τας προστασίας σας. Θέλωμε ολόκληρα τα δικαιώματά μας, ολόκληρον την δικαιοσύνην, ολοκληρωτικήν χειραφέτησιν. Θέλωμεν την αλήθειαν, την ειλικρίνειαν, και την αγάπην των ομοίων μας. Δεν θέλωμε να εκμυζούν το αίμα μας ανάξια ανθρωπάρια και δια των σκελετών μας να ιδρύουν φιλανθρωπικά καταστήματα και ναούς για τα είδωλά σας. Δεν θέλωμε στάκτη στα μάτια, μας αρκούν αι πληγαί...Δεν μπορούμε πλέον, στερούμενοι ημείς των πάντων, να εργαζώμεθα για ολοκλήρους στρατιάς παπάδων, δικαστών, γραμματέων, δικηγόρων, κλητήρων, κατασκόπων, αστυνόμων κ.λ.π., ένα σωρό παράσιτους τους οποίους έχει ανάγκην το σύστημά σας να κράτη, και τους

οποίους είμεθα ηναγκασμένοι, δια του αίματός μας και του ιδρώτος μας, να συντηρώμεν στην πολυτέλεια, στην απόλαυσι, στην κραιπάλη...

Φθάνει όσον έζησε ο παπάς σας με τα φυσήματά του και με τας ευλογίας του, τώρα να εργασθή και να φανή και εκείνος χρήσιμος στην κοινωνία, ή τουλάχιστον να μη γίνεται φόρτωμα σε μας και στην αμαθή γυναίκα μας. Δεν ελπίζουμε τίποτα από τα φυσήματά του και από τας ευλογίας του. Γνωρίζωμεν ότι εάν δεν καλλιεργήσωμε με τας χείρας μας την γην, αυτή μένει πολύ σκληρά στους υιούς της, και ο παπάς εις μάτην θα φυσά και θα ευλογή, πρέπει να την βιάσωμε δια να μας δώση τους καρπούς του κόλπου της.

Πού μπορούν αυτοί να μας βοηθήσουν; να πιστεύσωμεν ότι αι προσευχαί των, τα σταυροκοπήματά των, και τα φυσήματά των, μπορούν να φέρουν την βροχήν, ή να εμποδίσουν την φυλλοξήραν, ή να εκδιώξουν τους αρουραίους; Εις τι μας χρησιμεύει ο θεός σας; Πότε μας εδάνεισε την βοήθειά του για να στρέψωμε πίσω ένα χείμαρον ή άλλο τι; Ποίον είνε το μέρος του εις την κατασκευήν των σιδηροδρόμων, των ατμοπλοίων, των τηλεγράφων; Μήπως στην καθημερινή μας ζωή δοκιμάσαμε ποτέ την ανάγκην της υπάρξεως ενός θεού; Ζώμεν άνευ εκείνου... και κανένας δεν θα τον ονειροπωλούσε εάν δεν ευρίσκεσθε σεις, οι οποίοι έχοντες συμφέρον, ακαταπαύστως μας τον υπενθυμίζετε, και ως φοβούμενοι μη ανακαλύψωμε το ψεύδος σας, φροντίζετε πάντοτε να μας βεβαιείτε την ύπαρξίν του.

Ο θεός είνε το κακόν. Διότι θεός, είναι η τυραννία υφ' όλα τα σχήματα, είναι η ιδιοκτησία μ' όλα τα επακόλουθα, είναι ο εκθειασμός της αθλιότητος, της δυστυχίας, των πόνων. Είναι ή άρνησις του δικαιώματος της ευημερίας, της ευτυχίας, της απολαύσεως. Είναι το μίasma της φυσικής μας αναπνοής, του έρωτος, της γεννήσεως. Και μνια ιδέα η οποία προξενεί πόνους, μίση, αδικίας, δεν μπορεί παρά να είναι ολέθρια.

Μάλιστα ο θεός είναι αναγκαίος δια την αποκατάστασιν του Κράτους και της Ιεραρχίας. Εις την ιδέαν της υπάρξεώς του βασίζεται όλη ή αντικανονική κοινωνία σας.

Ή ιδέα του θεού είναι το θεμέλιον της Επικρατήσεώς σας την οποίαν μη ειμπορούντες να δικαιολογήσετε αλλέως, την αναφέρετε ως περιβολήν επουρανίαν.

Δια τον βασιλέα, πρόεδρον, στρατάρχην, κάτοχον κ.τ.λ. είναι ανάγκη η ιδέα της υπάρξεως ενός θεού, διότι εξ αυτής μόνης κρατείτε το φαινομενικόν σας δικαίωμα.

Εφεύρετε τον Κύριον δια να μπορέσετε να παρουσιασθήτε ως αντιπρόσωποί του και να κατατυραννίσετε τα πλήθη επ' ονόματί του.

Την βίαν επευφημίσατε ως θεόν, και όλαι αι ενέργειαί σας συγκεντρώθησαν δια την υπεράσπισιν αυτού του ψεύδους, το οποίον εχρησιμοποίησατε προς ωφέλειάν σας.

Ή ιδέα του θεού είναι αναγκαία δια τους τυράννους, δια τους κατακτητάς, δια τους αρνούμενους το ανθρώπινον δικαίωμα. Είναι η σύγχισις του λαού! - όστις υποφέρει εδώ κάτω, θα ανταμοιφθή αιωνίως εκεί επάνω, όσον δυστηχής αν είσαι εδώ, τόσον ευτυχής θα είσαι εκεί, εξ ου η εγκαρτέρησις, η εγκατάληψις παρά των ανθρώπων όλων των καλών που τους ανήκε - της γης - προς ώφελος των αγροίκων και των πανούργων.

Δι' αυτών των μέσων επί τόσους αιώνας σταματίσατε τας διεκδικήσεις του ανθρωπίνου δικαιώματος, διότι οι αμαθείς, οι ταπεινοί, οι αδύνατοι έκυψαν υπό την βίαν και εφίλησαν το χέρι που τους κτυπούσε και τους απεγύμνωνε, με την ελπίδα επουράνιας ανταμοιβής; Αλλ' όλα αυτά επέρασαν, η επί τόσους αιώνας καταπολεμηθείσα Αλήθεια εφάνη πλέον δια να σας καταρίψη την λεοντήν και να μας .δείξει πραγματικώς ποίοι είσθε. Πώς εξελίσσονται τα πράγματα;

Ήλθε να σας πετάξει και σας στην άβυσσον της λήθης, όπως επέταξε και τους προκατόχους σας φευδάρχας. Αυτή, η επιστημονική αλήθεια, μας έδειξε να ερευνώμεν το πέλαγος της φύσεως με την πυξίδα και να μη περιμένωμεν τίποτε παρά του Ποσειδώνος ή του διαδόχου του αγίου Νικολάου.

Το μεγάλο πνεύμα του Θαλλή, Αναξιμάνδρου, Εμπεδοκλέους κλπ, ανεφάνη πάλιν, μετά την αγρίαν καταπολέμησιν των σοφιστών Εβραιο-χριστιανών, των αισχρών τούτων εκμεταλευτών εν όλη τη λαμπρότητί του. Η θεωρία του Αναξαμάνδρου περί του Απειρού όστις εξέφρασε την μεγάλην σκέψιν της αρχικής ενότητος του Παντός, της εξελίξεως όλων των φαινομένων, ως η τολμηρά αντίληψίς του επί της περιοδικής αλλοιώσεως του Παντός - φαινομένου και εκλείποντας - όλα αυτά, επήλθε μετά τόσους αιώνας σκότους, να επικύρωση δι' αποδείξεων και επιχειρημάτων πλέον και να επεκτείνει η θεά της Αληθείας Επιστήμη, εξαπλούσα και ρίπτουσα άπλετον φως στην ομίχλη.

Το σκότος πλέον διαλύεται: βλέπωμε ήδη καθαρά την προέλευσι του ιδιοκτήτου, η ιδιοκτησία φαίνεται στα μάτια μας μ' όλην την απαισίαν μορφήν της.

Ιδιοκτησία; μέσα σ' αυτήν την λέξιν εμπερικλείονται όλα αι αθλιότητες της ανθρωπότητας: κλοπαί, φόνοι, αδικίαι, εμπρησμοί, ψεύδει. Αυτή είναι η δολοφόνος διότι εξ αυτής προέρχεται η εκμετάλλεσις του άνθρωπου παρά του ανθρώπου, το ψευτοδικαίωμα του κατόχου, το μη παραχωρούν εργασίαν παρά προς ώφελός του, αντί ενός γελοίου ημερομισθίου. Αυτή είναι ή δημιουργός του προλεταρίου, αυτή η γεννώσα την φτώχίαν, αυτή η θηριώδης και βάνουσος εκδήλωσις του εγωισμού, της απληστίας της κακίας.

Θέλωμεν την κατάλυσιν της ιδιοκτησίας διότι βλέπωμε καθαρά πλέον, ότι δυνάμει αυτής, στηριζομένης επί της ληστεύσεως, επί της κατακτήσεως, και κατά συνέπειαν επί της ισχύος, που όμιλοι ανθρώπων μας παρουσιάσθησαν ως μόνοι χαίροντες εδαφικά δικαιώματα, και αξιούντες ότι είναι απόλυτοι κύριοι, ήγειραν φραγμούς (που ονόμασαν σύνορα) και εδημιούργησαν μέσα στους ομίλους των, (που εκάλεσαν έθνη) τα μίση και τον ανταγωνισμόν τα οποία διαιωνίζονται, κατά παράδοσιν, με τους χειρότερους εκβιασμούς, με αναριθμήτους δολοφονίας και με άλλας κτηνώδεις εκδηλώσεις του ανθρώπου.

Έχει διπλήν μορφήν η ιδιοκτησία: αυτή εκδηλούται και με το όνομα «Κεφάλαιον» και τα δυο έχουν τον αυτόν ολέθριον σκοπόν: την καταδυνάστευσιν του ανθρώπου. Είναι το δικάφαλον τέρας το κατατρώγων τα σπλάγχνα της ανθρωπότητας, είναι η λέπτρα του Ιώβ.

Όλαι αι στρατιαί των αέργων ευρίσκονται επί ποδός προς υπεράσπισιν αυτών. Στηριζόμενοι στο ψευτοδικαίωμα της ιδιοκτησίας και της παραλογικότητος του κεφαλαίου, συσσωρεύουν κατά την όρεξίν των από τα πλήθη, ενώ εκατομμύρια ανθρώπων γυμνούνται των πάντων.

Περικυκλωμένοι από τας ορδάς των παρασίτων, απωθούνται δυνάμει του Νόμου και της Λόγξης, όλοι εκείνοι οι οποίοι αποθνήσκοντες της πείνης θα τολμούσαν να εγγίσουν τα δια του αίματός των συσσωρευθέντα προϊόντα.

Προς υπεράσπισιν αυτών των δύο εγένοντο οι κώδικες, οι δικασταί, οι στρατοί...το Κράτος. Όλη η πολύπλοκος οργάνωσις του Κράτους, όλη η τρομερά αυτή μηχανή, ευρίσκεται υπό τας διαταγάς του Κεφαλαίου και της Ιδιοκτησίας. Η ζωή του ανθρώπου δεν κατατάσσεται ούτε στην Ιδιοκτησίαν ούτε στο Κεφάλαιον, και γι' αυτό χιλιάδες άνθρωποι, εις κάθε αγρίαν στροφήν της μηχανής του Κράτους - συλλαμβάνονται από τα δόντια της και άλλοι ευρίσκουν τον θάνατον, άλλοι ακρωτηριάζονται και όλοι παθαίνουν...

Γι' αυτά τα δύο σηκωνόμεθα πολύ πρῶι, γι' αυτά έχουν τα χέργια μας κάλους, γι' αυτά δίνουμε στις αδελφάς μας, θυγατέρας μας, συζύγους μας τον θάνατον, χωρίς να γνωρίσουν ποτέ την ζωήν, γι' αυτά αφίνουμε τους γονείς μας στην απελπισία, μόλις φθάσουμε το 20όν έτος της ηλικίας μας, και πάμε για τα σύνορά τους, για να φυλάξωμε τας τράπεζάς των, για να εξασφαλίσουμε την ησυχίαν τους για να κατατσακίσουμε τους γονείς μας, τους αδελφούς μας, εάν κουνηθούν εναντίον των, ζητούντες ολίγον ψωμί στην πείνα τους, για να στερεώσωμε την εξουσία τους επάνω μας. Γι' αυτά συσσωρεύουν εκατομμύρια άνδρας, τους ρωμαλαιοτέρους, και καθυστερούν την ανθρωπότητα από τόσους βραχίονας, οι οποίοι εάν εργάζοντο πάσας ωφελείας δεν θα παρείχον στην κοινωνίαν; Εάν αντί να τους κρατούν ολόκληρον την ημέραν με το "φέρτε αρμ παρουσιάστε αρμ" τους έδιδον εργασίαν τινά χρήσιμον, πόσα πράγματα δεν θα κατωρθούντο! Ο πλανήτης μας σήμερα θα ήτο συνδεδεμένος δια σιδηροδρομικών γραμμών, όρη θα μεταβάλλοντο εις ευφόρους πεδιάδας, ελώδεις πυρετοί θα εξέλιπον κ.τ.λ.

Θέλωμε την κατάλυσι και των δύο και όταν καταλύσωμε το Κεφάλαιον και την Ιδιοκτησίαν, τότε δια της ελευθέρας συγκαταθέσεως, δια του ελευθέρου συνεταιρισμού των ατόμων, θα επιτευχθή η κοινή χρήσιμος εργασία. Θέλωμε την πλήρη ελευθερία του ατόμου, χωρίς καμμίαν επιβολήν του Κράτους ή άλλην. Θέλωμε την Ισότητα στην ζωήν.

Όταν σας ωμιλούμε περί της Ισότητος μας απαντάτε πάντοτε ότι αυτή είναι ουτοπία ότι η φύσις αυτή την αρνείται ότι οι άνθρωποι γεννώνται επί της γης με διαφορετικούς οργανισμούς: οι μεν δυνατοί, οι δε αδύνατοι, οι μεν ευφυείς οι δε μικρόνοες, και μ' αυτούς τους συλλογισμούς σας ζητείτε να δικαιολογήσετε τας κοινωνικάς ανισότητας της φτώχιας προς τον πλούτον, του ημερομισθίου προς τον κεφαλαιούχον, του αμαθούς προς τον γραμματισμένον, και κατά φυσικήν σας συνέπειαν και τας ανθρωπίνους διαμάχας με τας κατακόμβας των, με τας φρικωδίας των. Και αυτό περνούσε μια φορά. Τώρα βλέπωμε κάλλιστα την ύπαρξιν της ισότητος μεταξύ των ανθρώπων. Γνωρίσαμε πλέον ότι όλοι οι άνθρωποι έρχονται επί της γης με την θέλησίν του να ζήσουν, με ηθικάς και υλικάς ανάγκας ίσας. Ο άνθρωπος που πεινά είναι ίσος με τον άνθρωπον που πεινά. Αι αρχικαί ανάγκαι της υπάρξεως είναι αι αυταί. Ανεξαιρέτως όλοι οι άνθρωποι έχουν την θέλησιν και το δικαίωμα να ικανοποιήσουν τας ανάγκας των, και να χρησιμοποιήσουν τας ηθικός και υλικάς ικανότητάς των. Η θέλησις λοιπόν και το δικαίωμα της ζωής είναι ίσα δι' όλους.

Αλλά πγιο πράγμα για σας είναι πραγματοποιήσιμον και όχι ουτοπία; Το να εργάζονται τα 9/10 των ανθρώπων για να σας προμηθεύουν την πολυτέλειαν, την απόλαυσιν και την ικανοποίησιν των βδελυρών παθών σας; Είναι ή παντελής στέρησις των 9/10 από ό,τι τους αναγκαίοι για μια γερή ζωή και για μια νοητή ανάπτυξη; Το να καταντήσετε τα 9/10 των ανθρώπων σε μια κτηνώδη κατάστασι και να αποζούν από μέρα σε μέρα μεταχειριζόμενοι αυτούς χειρότερα και από φορτηγό ζώα; Πραγματοποιήσιμον είναι η αθλιότης και η πείνα η οποία κατήντησε μάλιστα της ανθρωπότητας; Είναι να αφίνη την γην που του ανήκει ο άνθρωπος και να πλανάται ανά την υφήλιον ζητών καμμία διώρυγα κανένα δρόμον σιδηροδρόμου να εργασθή; Είναι η αφαιρέσις της γης από τον Θεσσαλόν, η ηποία προτιμάται να μείνη ακαλλιεργήτος παρά να αποδοθή εις εκείνον ο οποίος δεν θέλει άλλο τι παρά να την καλλιεργήση; Είναι για να γυρίζει λούστρος, κλέπτης, τζογαδόρος, τυχοδιώκτης; Πραγματοποιήσιμον είναι η γυναίκα να πουλιέται για να ζήση τα παιδιά της, είναι το κλείσιμο του παιδιού στο εργοστάσιον, στο μπακάλικον, στην ταβέρνα; Είναι η ώθησις για να καταλάβουν τα ίδια προνόμια και τα παιδιά σας δια της πανουργίας, της διαφθοράς, της ισχύος, της σφαγής; Είναι ο διαρκής πόλεμος του ανθρώπου κατά

του ανθρώπου, του επαγγέλματος κατά του επαγγέλματος, του έθνους κατά του έθνους; της φυλής κατά της φυλής; Είναι η βροντή του πυροβόλου, η κατερήμωσις ολοκλήρων χωρών και η θυσία ολοκλήρων ετών εργασίας εις ένα ολιγοχρόνιον διάστημα; Πραγματοποιήσιμον είναι η δουλεία και ο εξηυτελισμός της ανθρωπίνου φυλής, εκτελούμενος δια του σιδήρου και του βούρδουλα; είναι η κατάντησις του εργάτου εις μηχανήν, το φάντασμα του εργάτου επαιτούντος στην πόρτα του πλουσίου, τα φαντάσματα του λαού στις θύρας των κυβερνώντων. Είναι ο αιφνίδιος θάνατος μέσα στα μεταλλωρυχεία, ή βραδεία δηλητηρίασις μέσα στα εργοστάσια και η παραλυσία μέσα στα υπόγεια;

Είναι το πνίξιμο μέσα στο αίμα του τολμούντος εργάτου να απεργήση; είναι ο τύφος, η φθίσις, η διφθερίτις ο θάνατος; Είναι να πεθαίνει και να σιωπά; Αυτά ονομάζετε πραγματοποιήσιμα;

Το να φέρεις ένα άνθρωπον εις θέσιν να φονεύσει έναν όμοιον του είναι πραγματοποιήσιμον! αλλά το να μη τον φέρεις εις αυτήν την θέσιν είναι ουτοπία!

Άλλα πγία αντίληψίς σας δεν είναι στρεβλωμένη και κτηνώδης;

Δεν είσθε σεις οι οποίοι λιμώτετε τα πλήθη και τα ωθείτε εις κλοπάς, εις λεηλασίας, εις φόνους και κατόπιν τα δικάζετε και τα φονεύετε; Αυτούς τους ονομάζωμε κλέπτας, κακούργους δολοφόνους αλλ' εσάς που φονεύετε αυτούς και τόσους άλλους πώς να σας ονομάσωμεν;

Δεν είσθε σεις οι οποίοι τα μανθάνετε τον χειρισμόν των όπλων κατασκοτονώμενοι να εύρετε τελειότερα δολοφονικά όπλα; Δεν είσθε σεις οι κυβερνήται, οι δικασταί, οι παπάδες, οι οποίοι οπλισμένοι δια του Νόμου περιθάψατε και αναπτύξατε τα ένστικτα της σκληρότητας εις τον άνθρωπον, τα άγνωστα ακόμη και εις αυτά τα ζώα, αποσπώντες κατά τεμάχια τας σάρκας του ανθρώπου, χύνοντες λάδι βραστό στις πληγάς των, εξαρθρώνοντες τα μέλη των, θρυματίζοντες τα κόκαλά των, σχίζοντες εις δύο μέρη τον άνθρωπον, δια να συγκρατήσετε την εξουσίαν σας, το Κράτος σας;

Δεν είσθε σεις οι παπάδες οι διδάσκοντες την ταπεινοφροσύνην, την απάρνησιν του εαυτού των, την δήθεν ματαιότητα αυτού του κόσμου, θησαυρίζοντες όμως και ωθούντες τα αμαθή πλήθη μέχρι της τρέλλας, του εξηυτελισμού, ίνα προ μιας ζωγραφιάς προφέρουν ακαταλήπτους λέξεις, ζητούντες θέσιν στους κόλπους του εβραίου Αβραάμ, από κάποιον που εφαντάσθητε και τον οποίον χώσατε μέσα στην ομίχλη για να μη αντιληφθούν τα ψεύδη σας, την στρεβλότητά σας, την μοχθηρίαν σας; Το με την πρόφασιν ότι δια των ευλογιών σας, δια των προσευχών σας, θα στείλλετε τους πεθαμένους στον παράδεισον, αφαιρούντες κάτι από τον πτωχόν λαόν, και το να δημιουργείτε δια της ολεθρίας διδασκαλίας σας, ταπεινόφρονας, δούλους, ραγιάδες, εξηυτελισμένους ανθρώπους και άνευ θελήσεως μηδεμίαν αντίληψιν εχόντων περί της φυσικής ζωής, είναι πραγματοποιήσιμον! Το να δημιουργήση τις όμως ανθρώπους ελευθέρους, ανθρώπους με θέλησιν, με αξιοπρέπειαν, με πρωτοβουλίαν, με λογικήν είναι ουτοπία!

Το να αφαιρεί το Κράτος τους κόπους, την εργασίαν, τον ιδρωτα του πτωχού λαού, υπό την πρόφασιν φόρων, προς προστασίαν δήθεν από εξωτερικόν εχθρόν, τον οποίον φροντίζεται να έχετε πάντοτε, είναι πραγματοποιήσιμον. Αλλά εάν σας υποδείξωμεν ότι και ο εσωτερικός μας εχθρός είναι το Κράτος και ο εξωτερικός μας το Κράτος, και ότι θέλωμεν ενούμενοι όλοι οι λαοί να εξαλείψωμεν αυτόν τον κοινόν εχθρόν, αυτό είναι ουτοπία! Δεν επαρκούν στους διεφθαρμένους αι κατακόμβαι που έκαμαν για τους θεούς των, για τους Νόμους των, για τας πατρίδας των, και ζητούν ακόμη νέα θύματα!

Όταν σας υπακούωμεν τυφλώς, είμεθα πιστοί πολίται, αλλ' όταν σας υποδείξωμεν την παραλογικότητά σας, γενόμεσθε προδόται των Νόμων, της πατρίδος, της θρησκείας.

Και εάν έλθη μνία βάρβαρος φυλή και μας κατακτήση; Προβάλλουν όσοι δεν τους εγνώρισαν, χωρίς να σκεφθούν ότι ένας λαός ο οποίος αντελήφθη την πραγματικήν ζωήν και έφθασε εις το σημείον του να συντρίψη το εσωτερικόν Κράτος, είναι αδύνατον να υποκύψη εις εξωτερικόν! Αντιληφθέντες το επαχθές βάρος του ζυγού του Κράτους που έχωμεν κολλημένο στο σβέρκο μας, και συντρίβοντες, πετώντες αυτό κάτω, είναι αδύνατον να δεχθώμεν να μας κολληθή άλλο με οιονδήποτε βαρβαρικόν ή κολακευτικόν χαρακτήρα και εάν μας παρουσιασθή. Θα συντριβεί, θα διαλυθή μόλις θα θελήση να μας εγγίσει...

Θέλωμε να δώσωμεν εις τον λαόν να εννοήση όλην την πλεκτάνην για να μπορέση να ιδή καθαρά την απεχθή μορφή του κλήρου και των διαφόρων πολιτικών με τους ποικίλους τίτλους, και όταν τους ιδή ας φέρει κρίσι δική του και ας φροντίση να κανονίση την ζωήν του, την πραγματικήν του τότε ζωήν, κατά την αρέσκειάν του. Ο γεωργός μη ειμπορών να καταναλώση όσα προϊόντα εξάγει, ας στέλνη τα περισσεύματα προς τους βιομηχάνους των πόλεων, και αυτοί ας στέλλουν τας αροτρικάς, θεριστικάς, αλωνιστικάς μηχανάς και λοιπά χρειώδη προς αυτούς. Δεν έχω την αξίωσιν για να κάμω ένα σχήμα της μελλούσης κοινωνίας, (14) αλλά να υποδείξω μερικά στρεβλά της σημερινής καταστάσεως και να δώσω μνία νύξι σ' εκείνα που θέλωμε.

Το να έχετε κραιπάλην, τα συμπόσιά σας, τα θέατρά σας, τους βαρβάτους ίππους σας, τους θεράποντάς σας είναι πραγματοποιήσιμον. Το να έχη όμως ο εργάτης, ο άνθρωπος την τροφήν του, την κατοικίαν του, την ευημερίαν του, είναι ουτοπία! Το να εργάζωνται όλοι οι εργάται, όλοι οι μύρμηγκες, όλαι αι μέλισσαι είναι πραγματοποιήσιμον! Το να εργασθήτε όμως και σεις οι κηφήνες, οι παράσιτοι, είναι ουτοπία! Το να κανονίση ο παραγωγός και καταναλωτής άνθρωπος, την ανταλλαγήν του με άλλον παραγωγόν και καταναλωτήν, χωρίς εσάς τους μεσάζοντας παρασίτους είναι ουτοπία. Το να επεμβαίνετε όμως εσείς οι καταναλωταί μόνον, και να απογυμνώνετε και τους δύο παραγωγείς είναι πραγματοποιήσιμον! Παν ό,τι αφορά για την ευημερία του λαού είναι ουτοπία. Παν όμως ό,τι αφορά για την απόλαυσίν σας, για την αρπαγήν σας, για το συμφέρον σας, είναι θετικιστικόν, πραγματοποιήσιμον! Και αυτούς τους Νόμους της αρπαγής, του συμφέροντος, της επικρατήσεώς σας, μας ωθείτε να σεβασθώμεν. Αυτούς τους Νόμους, οι οποίοι είναι προϊόν της σκλαβιάς, της δουλείας, του φεουδαρχισμού, της βασιλείας και οι οποίοι αντικατέστησαν τα τερατώδη μαρμάρινα είδωλα, εις τους βωμούς των οποίων εθυσίαζον ανθρωπίνους υπάρξεις!

Θέλωμεν να καταξεσχίσωμεν εντελώς την μάσκαν που φέρετε, για να ιδούν οι αντιλαμβανόμενοι, ποίοι κρύπτονται υπό τους διαφόρους τίτλους και τας διαφόρους ονομασίας που εμοιράσθητε και να σχηματίσουν αυτοί που θα αντιληφθούν την πρωτοπορείαν, την εμπροσθοφυλακήν, πετώντες και κρημνίζοντες αμειλίκτως, παν ό,τι εμπόδιο βρίσκουν μπροστά στον δρόμο της ζωής, καθαρίζοντες αυτόν εντελώς, για να μπόρεση και ο λοιπός καχεκτικός λαός να τον βαδίση, ανακουφιζόμενος και δυναμούμενος πλέον, ως απηλλαγμένος από τον βαρύν ζυγόν σας, από τας προλήψεις και δυσειδαιμονίας σας.

Θέλωμε την ανατροπήν όλου του σημερινού δολοφονικού συστήματος. Θέλωμε την ριζική εξαφάνισι, τόσον του όζοντος τσουμπέ των Εβραιοχριστιανών, όσον και όλους τους μαχαιροφόρους, τους αποζώντας εκ του ιδρώτος του πτωχού λάου και υπερασπιστάς των διαφόρων κοινωνικών παρασίτων. Θέλωμε την εξαφάνισι του

ημερομισθίου και του κεφαλαιούχου, του πτωχού και του πλουσίου, του αρχομένου και του άρχοντος, του ζητούντος προνόμια και του παραχωρούντος τοιαύτα.

Θέλουμε την καθάρισιν του πλανήτου μας από κάθε βρωμερόν κροκόδειλον, από κάθε ενοχλητικόν κώνωπα. Θέλουμε να πλύνωμε τον πλανήτη μας από κάθε στίγμα βαρβαρότητας.

Δεν θέλωμε πλέον να φροντίζομε για την αποκατάστασιν των τέκνων ενός βασιλέως, προέδρου, στρατάρχου, τραπεζίτου, και λοιπών παρασίτων, αλλά για την αποκατάστασιν όλης της μελλούσης να έλθη γενεάς, γκρημνίζοντες όλας τας σημερινάς κλίμακας που θέσατε. Θέλουμε ίνα η ερχόμενη γεννεά εύρη τον πλανήτη μας, όχι ποτισμένον με δάκρυα απελπισίας, αλλά με γέλια χαράς. Όχι κοιλάδα κλαυθμώνος αλλά κοιλάδα ευημερίας, ζωής, απολαύσεως. Ανθόσπαρτον και όχι με αγκάθια.

Θέλωμεν την ειρήνην, την αρμονίαν και την αγάπην να επικυριαρχήση επί του πλανήτου μας, και όχι τα σκήπτρα σας και τας ποιμαντικάς ράβδους σας. Δεν θέλωμε να υπακούωμεν εις κανένα πλέον άνθρωπον, αλλά μόνον στην λογικήν. Η λογική μόνον θέλωμε να γίνη η φυσική οδηγός στον δρόμο της ζωής μας, και όχι οι κώδικές σας, οι δικασταί σας, οι δημόσιοι κατήγοροί σας. Κανένας δεν θα είναι άξιος να κατηγορήση το δημόσιόν μας, διότι έχοντες πλήρη ελευθερίαν εργασίας και δικαιώματα ίσα στην ζωήν οι άνθρωποι, έχοντες την τροφήν τους, την κατοικίαν τους, την απόλαυσίν τους, θα προσπαθούν να ζουν εν αξιοπρεπεία και όχι να βγάξη ο ένας τα μάτια του άλλου, όπως σήμερον με τα διηρημένα συμφέροντα. Αυτά όλα θα εκλείψουν. Χωρίς να προσθέσουμε μία καλλητέρα ανατροφή, μία μεγαλειτέρα ανάπτυξιν των ικανοτήτων του ανθρώπου, η οποία θα του προμηθεύση μεγαλειτέρας απολαύας, και τας οποίας δεν θα αποφασίση ποτέ να τας χάση και να βυθίση τον εαυτόν του εις μίαν περιφρόνησιν, εις μίαν παντοτεινήν λύπην πράττων ένα φόνο.

Ηκούσατε ποτέ εργάτην τίνα να κλέψη την εργασίαν του άλλου; όχι βεβαίως. Και εάν υπάρξη τοιούτος τις, ημείς ειμπορούμε πολύ καλλήτερα, και δια της λογικής, να τον βάλωμε στην θέσιν του παρά σεις με τους κώδικάς σας.

Θέλουμε να συνάξωμε όλους τους κώδικας - από τον δεκάλογον του Μωϋσέως μέχρι των σημερινών δυσεκατομμυριολόγων - και να τους μεταχειρισθούμε ως έναυσμα δια να κάψουμε το σημερινόν σας απάνθρωπον σύστημα, χωρίς να ρίψουμε ούτε μνία ματιά εάν αυτοί προέρχονται από Μοναρχικούς, Δημοκράτας ή Σοσιαλιστάς. Μας είναι εντελώς αδιάφορον από όποιους και αν φαμπρικαρισθήκανε. Ένα μόνον μας ενδιαφέρει: πώς να μη περισωθή έστω και το ελάχιστον σημείον της αποτροπαίου διελεύσεώς σας εκ του πλανήτου μας και φέρει ενόχλησιν στην μέλλουσαν γεννεάν.

Φρίκη σας καταλαμβάνει όταν ακούσετε κοινωνίαν να ζήση χωρίς δικαστάς, σπιούνους, δημίους, αστυνόμους, υπουργούς κτλ. Αλλά δεν γνωρίζετε ότι μία πραγματιστής, μία θετικότης, δεν έχει ανάγκην από κανένα φύλακα, από κανένα σπιούνο, δήμιον, υπουργό, διαχειριστή κτλ. και ότι η απλουστάτη ύπαρξις ενός εξ αυτών μαρτυρεί ουτοπίαν;

Πού είναι αι παρελθούσαι ισχυροί Μοναρχίαι; δεν ήσαν ουτοπία και εξηλήφθησαν; Δεν τείνουν τα συντάγματα σας στην εξαφάνισι από τους δημοκράτας;

Δεν τείνουν η Αμερικανική, η Γαλλική δημοκρατίαι στην εξαφάνισιν; (15) Κάθε πράγμα που συγκροτείται δια της βίας, με κατασκόπους, με μπαγιονέτες, με φύλακας, με λαιμητόμους κλπ. δεν είναι ουτοπία; τόσον σας απετύφλωσεν η απληστία της αρπαγής, ώστε να μη διακρίνετε την ουτοπίαν από τον θετικισμόν;

Αλλ' εάν ευρίσκεσθε εις τον θετικισμόν, προς τι ο αέναος φόβος της επαναστάσεως; η πραγματικότης μπορεί να φοβηθή ποτέ από την αβεβαιότητα, η αλήθεια από το

ψεύδος, η δικαιοσύνη από την αδικίαν, η λογική από την παραλογικότητα; Μήπως δεν είναι επειδή έχετε με το μέρος σας την αβεβαιότητα, το ψεύδος, την αδικίαν, και την παραλογικότητα, που προσπαθείτε, δια της βίας αφ' ενός, με καλοπληρωμένους και χορτάτους επιστήμονας αφ' ετέρου, να μας πείσετε, ότι όλα τα άλλα είναι ουτοπία, και μη έχοντες πάλιν πεποίθησι σ' αυτήν την βίαν και την πειθώ, λαμβάνετε τας μεγαλειέρας προφυλάξεις, εκ φόβου μη σας αντιληφθώμεν και ρίπτοντες την μάσκα, σας επαναστατήσωμεν;

Μήπως δεν εννοήσαμεν ότι εάν δεν εξήρχοντο οι σοσιαλισταί θα καταλαμβάνατε εσεείς οι ίδιοι τας θέσεις των, για να κατευνάσετε την επανάστασιν, δίδοντες εις τον λαόν θάρρος, υπομονήν και ελπίδα; Και όταν ίδατε στην Αγγλίαν τους μεταλλωρύχους εξηγγιωμένους και ετοιμούς εις επανάστασιν, δεν εσπεύσατε εκ του φόβου σας, σεις οι ίδιοι οι αστοί και εζητήσατε να σας δώσουν 30 βουλευτάς, τους οποίους επιτοφορήσατε Εργατικούς και κατευνάσατε τα πλήθη δι' αυτού του δόλου, στα οποία ανεπτερώθη νέον θάρρος, νέα ελπίς; Αλλά θα μπορείτε να απατάτε αυτά τα ασυνείδητα πλήθη - τα οποία δεν εγνώρισαν την έλλειψιν των γνώσεών των, αφηρημένα ως είναι στην συγκράτησιν των θέσεών των, και νομίζοντα ως μόνον προορισμόν το φάγωμα, το κένωμα και τον ύπνον... απaráλλακτα όπως και οι Εσκιμώοι - μέχρι τινός σημείου ακόμη. Όταν όμως σχηματισθή η επαναστατική ενεργός μειονοψηφία, και αισθανθή αρκετά ισχυράν εαυτήν ή κατάλληλον μίαν περίστασιν όπως δώσει το τελευταίον πλήγμα στο σύστημά σας, εστέ τότε πλέον ή βέβαιοι ότι αυτά τα πλήθη που απατάτε σήμερον δια μυρίων τεχνασμάτων, αυτά τα ίδια θα επιπέσουν εναντίον σας, με τόσην αγριότητα με όσην ασυνειδηοίαν απατώνται σήμερον.

Και τι προϊόντα μπορούν να μας παρέξουν αυτά αι στρατιαί των βουλευτών, υπουργών, πρωθυπουργών και εν γένει όλων των διαχειριστών; Το να συνέρχονται και να συσκέπτονται τίνι τρόπω θα μπορέσουν να κατασκευάσουν ευνοϊκότερους Νόμους για τα συμφέροντα της τάξεώς των, της επικρατήσεώς των, τους οποίους οφείλομεν να υπακούωμεν; ή το να σκέπτονται με τι τρόπο θα μπορέσουν να βάλλουν νέους φόρους, νέας αφαιμάξεις, αμέσους ή εμμέσους; ή το να παίζουν αυτό το γελοίον παιχνίδι της λεγομένης Διπλωματίας; ή το να ξεχωρίζουν άλλους, από τον λαόν, για τη λαιμητόμο και άλλους για τας ειρκτάς; Παράγουν άλλα προϊόντα εκτός αυτού του είδους; Έχωμεν ανάγκην αυτών των προϊόντων των, αυτής της λεγομένης των επιστήμης; Όχι βέβαια! Όταν πρόκειται για τας ανάγκας της ζωής μας, ημείς οι ίδιοι γνωρίζομεν autás πολύ καλλήτερα από αυτούς.

Πρέπει τάχα να υπάρχουν βουλευταί για να λιθοστρωθή ένας δρόμος; ή αν δεν υπάρχουν υπουργοί, πρωθυπουργοί και λοιποί παράσιτοι, μόνον με τους μηχανικούς εργάτας, θα αρνηθούν αι ατμομηχαναί να κινηθούν; ή η συγκομιδή δεν θα γίνη πλουσία εάν εκλείψουν αυτοί; Πού μας χρειάζεται η επέμβασίς των; για να σκέπτονται τα άνω ως είπαμε άχρηστα και βλαβερά εις την εν γένει ζωήν μας; Και όταν πρόκειται για χρήσιμόν τι, γιατί να βάζωμεν άλλους να σκέπτονται για μας, οι οποίοι θα προσπαθήσουν βεβαίως να επωφεληθούν περισσότερο εκ της αδυναμίας μας, προς βλάβην μας; Γιατί τότε κρατώμεν το μνιαλό μέσα στις κεφαλάς μας; πώς θα το αναπτύξωμε για να σκέπτεται και να ενεργεί εάν φοβούμεθα μη παρεκτραπώμεν; Αλλά τότε γιατί για να συνειθίση το παιδί σου να περπατή και να είσαι πγιο ασφαλισμένος ότι δεν θα πέση δεν περπατείς εσύ στον τόπον του; το δίδεις κάποιον στήριγμα θα ειπής, το παιδί σου ή ευρίσκεται η μητέρα πλησίον του πάντοτε και προσέχει. Αλλά μήπως και ημείς ενεργούντες κατ' αυτόν τον τρόπον, δεν δίδωμε στον λαόν το μεγαλείτερον στήριγμα τον καλλήτερον οδηγόν, την Λογικήν;

Δεν αναγνωρίζετε ακόμη ότι είσθε περιττοί και βλαβεροί μάλιστα, στην κοινωνίαν; ή δημιουργούντες εχθρούς και φανατίζοντες τα πλήθη, νομίζετε ότι δεικνύετε χρησιμότητα τίνα, τιθέμενοι ως φρουροί δήθεν της πατρίδος; Αλλά δεν βλέπετε πλέον ότι οι λαοί δεν θέλουν εχθρούς, ότι έσβυσαν τα παρελθόντα, δεν ευχαριστούνται στα παρόντα, και θέλουν να βαδίσουν Υψηλοί στο μέλλον;

Γιατί τας επιθέσεις που έκαμαν οι προγονοί μας στους άλλους λαούς τας αναφέρετε ως δόξαν, εκείνας δε που υπέστησαν, ως βαρβαρότητα; Πρέπει λοιπόν για τας πράξεις των προγόνων μας, ίνα ημείς οι σημερινοί λαοί, διαιωνίζαμε τα μίσση και το αλληλοφάγωμα, έχοντες εσάς επί κεφαλής δια να τα υποδαυλίζετε, αντλούντες νέα κέρδη και ωφελείας από τα μίσση μας, και ημείς νέαν αθλιότητα και θάνατον; Βεβαίως όχι. Παρήλθε και αυτών η εποχή. Και τι σχέσιν έχει για μας τους λαούς, τους εργάτας, τους αποκλήρους, η αφηρημένη λέξις Πατρίς, με την ζωήν; όταν αφαιρούντες το μητρικόν δίκαιον, καταρρίψατε την μητρίδα και εθεσπίσατε σεις οι μυστακοφόροι, το πατρικόν, έπαθε τίποτε η ζωή εκ της αλλαγής αυτής των λέξεων: Μητρίς-Πατρίς; Όχι βεβαίως. Και εάν συνέτεινε μόνον αυτή η αλλαγή εις την υποδούλωσιν της γυναικός και του εργάτου, ιδού έρχεται ο Άνθρωπος να επιδιόρθωση το λάθος των κτηνανθρώπων, δια της καταλύσεως και της δευτέρας και να δώση δικαιώματα ίσα εις όλους, ή μάλλον να κατάλυση κάθε ίχνος επικυριαρχικόν.

Θέλωμε να καταρίψωμε όλας αυτάς τας διεστραμμένας αντιλήψεις σας, όλας τας δηλητηριώδεις διδασκαλίας σας, όλας τας παραλόγους θεωρίας σας. Θέλωμεν να δημιουργήσουμε ανθρώπους ωφελίμους, με ορθάς αντιλήψεις και με στερεάς βάσεις. Θέλωμεν ανθρώπους σκεπτομένους και ενεργούντες με τα μυαλά τους, κινουμένους και ζώντας κατά την θέλησίν των. Θέλωμεν ανθρώπους με δική τους κρίσι με δική τους θέλησι, με δική τους πρωτοβουλία και όχι ουραγγοτάγκους με λάρυγγα παπαγάλου. Αρκεί πλέον αυτό το άγριον και απάνθρωπον καρναβάλι!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

Αυτοί οι Αναρχικοί ζητούν πράγματα ωραία μεν, αδύνατα όμως και επικίνδυνα προς το παρόν. Αυτή είναι η κρίσις των σοσιαλιστών. Όχι των εργατών τοιούτων και μερικών άλλων φαντασιοπλήκτων, που παρεχώρησαν τας κεφάλας των για να τας χρησιμοποιήσουν οι αρχηγοί για ντολμάδες, αλλ' αυτών των αρχηγών των κομμάτων. Γιατί μόνον αυτοί είναι αρμόδιοι να φέρουν κρίσεις στα συνέδριά των (στας οικουμενικάς συνόδους των) και ό,τι αποφασίσουν οι αρχηγοί, με άλλα λόγια οι πατέρες, οι λοιποί πιστοί ωφείλουν να το σεβασθούν, έστω και αν απεφασίσθη αύξησις νηστείας... Ωρίστε προτείνωμεν να φέρωμεν αυτήν την μεταρύθμισιν και αυτοί την απωθούν. Και διατί; διότι δεν πιστεύουν εις άλλο τι παρά στην επανάστασιν. Και μ' αυτήν την δικαιολόγησί των νομίζουν ότι εκτύπησαν τον Αναρχισμόν, ενώ πραγματικώς κτυπούν την σαν τον αερόμυλο στον ίδιο κύκλο στρεφομένην φαντασίαν των. Μεταρύθμισις, δηλαδή: εάν ή μηχανή που μας θρυμματίζει, μας φαίνεται βαρεία, να την ελαφρύνουν ολίγον. Μεταρύθμισις δηλ: μετατροπή, μετάθεσις του κακού. Σε πονεί το μάτι σου να τον μεταθέσουν στο πόδι σου! Εάν αντί να ερωτήσουν γιατί απωθούν αυτήν την μεταρύθμισιν, ερωτούσαν γιατί οι αναρχικοί είναι επαναστάται, αυτό θα τους έφερε να ανακαλύψουν όλως διαφορετικάς ιδέας και τότε θα έφερον και όλως διαφορετικόν γνώμην (ίσως να μη τους συμφέρει).

Όχι κύριοι, δεν θέλωμε κανένα πλέον να επιφορτήσωμεν για να ενεργήση και να σκεφθή για μας. Σεις οι οποίοι λέγετε ότι θέλετε την γενικήν ελευθερίαν (όχι εννοείτε την ατομικήν) γιατί λυττείσθε και τρέμετε στην παντελή εξαφάνισι του σημερινού

καθεστώτος; Το Κράτος σας λέγεται ότι θα είναι μνία σκιά Κράτους, και ότι η προσπάθειά σας θα είναι να εξασφαλίσετε την ελευθερίαν εις όλους, συμμορφούμενοι πάντοτε με την γενικήν θέλησιν. Δηλαδή θα είναι μία τυραννία της πλειονοψηφίας, την οποίαν η μειονοψηφία θα είναι υποχρεωμένη να υποφέρει. Αλλά τι με μέλλει εμένα το άτομον, που ευρέθην με το μέρος της μειονοψηφίας εάν η τυραννία (έστω και ελαφρά πάντοτε όμως τυραννία) προέρχεται από την πλειονοψηφίαν ή από ένα μόνον; ή πρέπει να κύψω μοιρολατρικώς, προ της πλειονοψηφίας, διότι ως τοιαύτη έχει δίκαιον; αλλ' ο Γαλλιλαίος δεν ήτο μόνος που είχε δίκαιον απέναντι όλων; Και δια να επιτευχθή, έστω αυτό, νομίζετε ότι δεν υπάρχει ανάγκη επαναστάσεως; πού και πότε ήλλαξε πολίτευμα άνευ αυτής; η Πορτογαλία θα εγένετο δημοκρατία; Αλλ' αφού η επανάστασις είναι αναπόφευκτος, αφού θα διατρέξωμεν αυτόν τον κίνδυνον, δεν υπάρχει κανένας λόγος να αφήσωμεν έστω και το ελάχιστον ίχνος επικυριαρχίας. Δεν υπάρχει κανένας όρος μεταξύ Κράτους και ατομικής ελευθερίας; Όχι: Γι' αυτό θέλωμε την παντελή εξαφάνισι αυτού μετά της σκιάς του.

Δεν θέλωμε κανέν ενθύμιον να κρατήσωμεν εξ αυτού, διότι είμεθα πλέον ή βέβαιοι, ότι θα μας φέρη λύπην και βάρος περισσότερον, μ' όσα ευγενή και αγγελικά αισθήματα και εάν είσθε παραγεμισμένοι εσείς που θα ελαφροδιοικήσετε. Αποτροπιαζόμεθα την εξουσίαν του ανθρώπου επί του ανθρώπου, και όσσην ελαφράν και αν την λέγετε αυτήν, μας προκαλεί πάλιν μίαν αυτόματον επανάστασιν, απaráλλακτα όπως το εμετικό φέρνει το ξέρασμα...

Αλλά η επανάστασις θα κάμη θύματα, θα χύση αίματα, και ημείς θέλουμε να τα αποφύγουμε αυτά. Αυτό είναι μια ωραία δικαιολόγησις. Σ' αυτό συμφωνώ. Το να θέλη τις να αποφύγη την αιματοχυσίαν, το να θέλη να ολιγοστεύση την αθλιότητα κτλ. αυτό αποδεικνύει άνθρωπον έχοντα αισθήματα ευγενή. Αλλ' όταν πρόκειται να παλαίση τις εναντίον της σημερινής κοινωνικής καταστάσεως πρέπει τάχα να αποφεύγη του να βοηθήση αυτούς τους καθημερινώς ευρίσκοντας τον θάνατον, με την πρόφασιν μιας υποθετικής βαθμιαίας καλλητερεύσεως;

Και ημείς δεν θέλωμε την αιματοχυσίαν, και ημείς δεν θέλωμε θύματα, και ημάς δεν μας ευχαριστεί το αιματοκύλισμα, αλλά πιστεύετε ότι, και η ειρηνική .δικδίκησις της βαθμιαίας καλλητερεύσεως, δεν έχει περισσότερα θύματα;

Πόσαι κραυγαί πόνου δεν υψούνται κάθε στιγμήν, χωρίς τίποτε να γίνη για να μετρίαση τους πόνους των, χωρίς κανέν διάβημα να γίνη προς εκείνους που προξενούν αυτούς τους πόνους; Πόσοι δυστυχείς πνίγονται χωρίς ν' αφήσουν την παραμικράν φωνήν;

Κάθε ώρα, κάθε λεπτόν της ζωής, πόσαι καρδίαι, πόσαι υπάρξεις δεν θρυμματίζονται, δεν κατασπαράσσονται από την ασυνειδησίση των εξουσιαζόντων, χωρίς και ημείς, που υποφέρωμεν απ' αυτούς τους πόνους και τρίζουμε τα δόντια μας όταν ακούωμεν τας γοεράς κραυγάς των να ξεσχίζουν την καρδιά μας, να μπορούμε, να έλθουμε εις βοήθειάν των, δεμένοι ως είμεθα με τους θεσμούς, με τους νόμους και με την ολεθρίαν οικονομικήν κατάστασιν; Αλλ' αφού κλείετε τα μάτια σας για τα θύματα της βαθμιαίας καλλητερεύσεως, γιατί αισθάνεσθε φρίκην για τα φανταστικά θύματα της επαναστάσεως; διότι συγγενεύετε περισσότερον μ' εκείνους; αλλά τότε, εδώ πάλιν χωριζόμεθα, και ημείς συγγενεύομεν και ενδιαφερόμεθα πολύ περισσότερον για τους άλλους και θέλωμεν όσον το δυνατόν ταχύτερον να παύση αυτός ο αλληλοσπαραγμός των κτηνανθρώπων για να αναφανή ο Άνθρωπος.

Και ημείς θέλωμεν να αποσπάσωμεν αυτά τα θύματα από το Κοινωνικόν τέρας! και θα είμεθα ευτυχείς εάν βλέπαμε να μετριασθή το κακόν, με κίνδυνον ακόμη να ιδούμε απομακρυνομένην την πλήρη πραγματοποίησιν εκείνων που θέλωμεν, εάν μπορούσατε να μας αποδείξετε την αποτελεσματικότητα των προτεινομένων σας

φαρμάκων. Αλλ' έως σήμερα δεν κάματε τίποτα παρά να απατάτε με μνία ψεύτικη ελπίδα εκείνους που υποφέρουν και να αργοπορείτε, να οπισθοδρομείτε κατ' αυτόν τον τρόπον την απόκτησιν της συνειδήσεώς των, βοηθώντας το Κράτος στον ασυνείδητον δρόμον του, να καταθρυμματίζει ακαταπαύστως τας συνειδήσεις και την ζωήν του ανθρώπου:

Σφετεριζόμενοι την γην μας, την εργασίαν μας, τον ιδρώτα μας, την ύπαρξίν μας, εκμεταλλευόμενοι τας συζύγους μας, τα τέκνα μας, τας αδελφάς μας, την αμάθειάν μας, έρχεσθε σεις στο μέσον με τα υστερικά σας αισθήματα και φωνάζετε, δήθεν ως θέλοντες να αποφύγετε την αιματοχυσίαν: συσωματωθείτε και ζητήσετε τα δικαιώματά σας νομίμως, ανθρωπίνως;

Αλλά από πγίους να τα ζητήσωμε νομίμως και ανθρωπίνως; και τα αφήρπασαν αυτοί νομίμως, τα οικειοποιήθησαν ανθρωπίνως; Και στην πρώτην, δευτέραν, χιλιοστήν, δυσεκατομμυριοστήν έστω ζήτησιν θα μας τα προσφέρουν σαν Αγιο-βασιλιάτικο δώρο; Τι γελοίοι που είσθε! Αλλ' αμφιβάλλω αυτό να το πιστεύετε σεις οι ίδιοι.

Και πώς θα κατωρθωθή;

Δια της Νομίμου οδού; μ' ένα κομμάτι ψήφο.

Και πού; Σε μνία κοινωνία που η ενέργεια του ατόμου είναι περιορισμένη από τον κάτοχον του χρήματος; σε μνία κοινωνία που το παν πληρώνεται, που το παν πωλείται; Σε τέτοια κοινωνία μπορεί να υπάρξη νόμιμος δράσις, ανωτέρα από εκείνον που κατέχει το χρήμα; Σε μνία κοινωνία που το παν είναι υποτεταγμένο στην δύναμιν του χρήματος, δεν θα είναι η νομιμότης και η ισχύς σ' εκείνον που το κατέχει; Δεν θέλετε να εννοήσετε και σεις ότι βλάπτετε περισσότερο δια της τεχνητής ρητορίας σας προς τα πλήθη (όχι βεβαίως για να πληρωθείτε μόνον με χειροκροτήματα...) ωθούντες αυτά στην εγκαρτέρησιν δια τεχνιτών ελπίδων;

Έχωμε πλήρη πεποίθησι ότι οι προνομιούχοι δεν θα ενδώσουν ποτέ άνευ βίας. Το παν μας αποδεικνύει ότι η κοινωνική οργάνωσις μας οδηγεί σ' ένα κατακλυσμό, που δεν είνε δυνατόν κλείοντες τα μάτια να τον αποφύγωμε και ότι δεν υπάρχει άλλη διέξοδος, παρά να προετοιμασθώμεν και όταν εκραγή να φέρωμεν όσον το δυνατόν περισσότεραν ωφελείαν.

Η ιστορία μας διδάσκει ότι αι επαναστάσεις γίνονται πάντοτε εκ μνίας μειονοψηφίας, αισθανομένης τον σκοπόν που θέλει να φθάση και η οποία δίδει την ώθησιν και τον χαρακτήρα εις αυτήν, των λοιπών παθητικών και αδιαφόρων, συμμορφουμένων προς την νέαν ζωήν που εχάραξαν οι επαναστάται. Αυτήν την μειονοψηφίαν δια της διαδόσεως των ιδεών μας θέλωμε να σχηματίσωμεν.

Άλλως τε εάν τώρα εις τον καιρόν της σχετικής ησυχίας που διερχόμεθα, δεν διαδώσωμεν την αλήθειαν, αφυπνίζοντες τα άτομα, πότε θα το κάμωμεν; Όταν θα ανάψη η Επανάστασις εις ολόκληρον την Ευρώπην, μέσα στην κάπνην των οδοφραγμάτων ή στα ερείπεια αυτής;

Πρέπει να έχωμεν την απόφασιν παρμένην και την θέλησιν ακλόνητον εκ των προτέρων για να την εκτελέσωμεν, διότι τότε δεν θα είνε πλέον καιρός συζητήσεων αλλά δράσεως.

Ίδαμε τας προηγουμένας επαναστάσεις εις την Γαλλίαν του 1848 και 1870. Η αριστοκρατία τότε εγνώριζε τι έπρεπε να κάμη την ημέραν που ο λαός θα αναποδογύριζε την Κυβέρνησιν. Εγνώριζε ότι έπρεπε να οπλίση τους μικροαστούς και έχουσα τα κανόνια, την συγκοινωνίαν και το χρήμα θα απέλυε αυτούς και τους μισθοφόρους της εναντίον των εργατών, την ημέραν που θα τολμούσαν να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους. Αλλ' ο λαός δεν εγνώριζε τίποτε και επανελάμβανε ηλιθίως μαζί με τους αστούς και μικροαστούς εις την επανάστασιν του 1848: δημοκρατία και γενική ψηφοφορία, εις δε την του 1870 εφώναζε μαζί με τους

μικροαστούς όλος ο εργαζόμενος πληθυσμός: Κομμούνα! αλλά και πάλιν δεν είχαν καμμίαν σαφήν ιδέαν τι έπρεπε να κάμουν για να λύσουν το ζήτημα του άρτου και της εργασίας. Έπρεπε να κατασχέσουν όλα τα βιομηχανικά εργαστήρια εν ονόματι της Κομμούνας; Έπρεπε να καταλάβουν τας οικίας και να τας κηρύξουν δημοσίας; Έπρεπε να κατασχέσουν τας ζωοτρόφος και να οργανώσουν τον σισιτισμόν, κτλ. εξ όλων αυτών δεν είχαν καμμίαν ακριβή ιδέαν.

Από την διάδοσιν λοιπόν των ιδεών μας εξαρτάται η παρούσα και η μέλλουσα ενέργεια, ίνα την ημέραν της επανάστασεως όταν οι συνεργατικοί, οι σοσιαλισταί και όλα τα αλλά χρώματα θα τρέχουν εις την Βουλήν για να βγάλουν, συζητούντες, τα διατάγματά των, ημείς οι αναρχικοί να τρέξωμεν, ωθούντες και τον λαόν, να καταλάβωμεν στον τόπον τα εργοστάσια, τας οικίας, τας σιταποθήκας, εν συντομία όλον τον κοινωνικόν πλούτον, την γην, καταστρέφοντες κάθε παληόχαρτο και οργανούντες εις κάθε κοινότητα, εις κάθε όμιλον την παραγωγήν και την κατανάλωσιν.

Ημάς σήμερον μας ενδιαφέρει να ορίσωμεν τον σκοπόν που θέλωμε να φθάσουμε, και να τον σημειώσωμε με λόγους και με πράξεις, κατά τρόπον ώστε να τον κάμωμε λαϊκόν, ίνα την ημέραν της επανάστασεως εξέρχεται εξ όλων τα στόματα. Διότι εάν η μειονοψηφία που θα δράση θα βλέπη καθαρώς τον σκοπόν, ο πολύς όμως πληθυσμός θα ευρεθή εντελώς στρεβλωμένος από τον τύπον τον αστοκρατικόν, τον φιλελεύθερον, τον συνεργατικόν κλπ. και γι' αυτό οφείλομεν να εργασθώμεν μ' όλας τας δυνάμεις μας όπως καλλιεργήσωμεν το έδαφος, ίνα μη εύρωμεν πολλάς δυσκολίας, από σήμερον.

Διότι εάν ο κοινωνικός πλούτος μείνη στις χείρας μερικών που τα κατέχουν σήμερον, εάν τα εργοστάσια, τα ναυπηγεία, και λοιπά βιομηχανικά εργοστάσια μένουν πάλιν ως ιδιοκτησία των παραφεντάδων, εάν οι σιδηρόδρομοι, τα μέσα μεταφοράς, μένουν στα χέργια των εταιριών, εάν αι οικίαι και λοιπά κτίρια μένουν ως ιδιοκτησία των σημερινών που τα κατέχουν, αντί όλα αυτά να καταληφθούν ως εκραγή η επανάστασις και να τεθούν εις την διάθεσιν των εργατών: του λαού: εάν οι επαναστάται δεν καταλάβουν τας τροφάς και τας αποθήκας των πόλεων και δεν οργανώσουν να τα θέσουν εις την διάθεσιν εκείνων που θα τα έχουν ανάγκην, εάν η γη μείνη ως ιδιοκτησία των τραπεζιτών και των τοκογλύφων και εάν τα μεγάλα ακίνητα δεν παρθούν από τους ιδιοκτήτας για να τεθούν εις την διάθεσιν εκείνου που θέλει να καλλιεργήση το έδαφος, εάν εξακολουθήση μία τάξις κυβερνητών να διατάσση τους κυβερνώμενους, η εξέγερσις αυτή δεν θα είναι επανάστασις και θα γίνη ανάγκη να ξαναρχίσουμε.

Για να μπορέσουμε λοιπόν να αντεπεξέλθωμεν εις αυτόν τον κίνδυνον δεν είνε προς το παρόν παρά ένα μόνον μέσον: να εργαζώμεθα ακαταπαύστως για να διαδώσωμεν την απαλλοτριώσιν. Η λέξις απαλλοτριώσις να διεισδύση εις όλας τας πόλεις, κωμοπόλεις και χωρία ως την μεμονωμένη καλύβη του χωρικού. Να συζητηθή από κάθε εργάτην, από κάθε χωρικόν και να σχηματισθή εις αυτούς η ιδέα ότι η μόνη καθιερωμένη ιδιοκτησία εξ αυτής της φύσεως είναι η ζωή και όλα τα αναγκαία προς συντήρησιν και ανάπτυξιν αυτής.

Η επανάστασις είναι το μόνο μέσον μας όπως φθάσωμεν τον σκοπόν, την πλήρη χειραφέτησι του ατόμου, ίνα βαδίση πλέον ανενόχλητον τον δρόμον της ζωής του αναπτύσσον ελευθέρως τας υλικάς και ηθικάς του ανάγκας.

Για μας η κοινωνική επανάστασις δεν υφίσταται σε μνια απλή αλλαγή του Κράτους, αλλ' εις την παντελή μετατροπή της κοινωνικής καταστάσεως. Εις την κατάλυσιν όλων των πολιτικών, θρησκευτικών και οικονομικών θεσμών, και την κατάθεσιν της

γης και των εργαλείων (τα οποία ανήκουν στις περασμένες γεννεάς) εις την διάθεσιν κάθε ανθρώπου.

Δεν είναι ιδρύοντες ένα Κράτος της εκλογής μας που θα μπορέσουμε να ελευθερωθούμε, αλλά καταστρέφοντες κάθε τοιαύτην προσπάθειάν που θα θέληση να αντικαταστήση αυτό. Η πάλη θα είνε παντού όπου θα υπάρχει εξουσία προς αναποδογυρισμόν: δήμος ή νομαρχία: παντού όπου θα υπάρχει έδαφος προς εκμετάλλευσιν, για να εμποδισθή, ένα σημείον πολιτικής δουλείας ή οικονομικής, για να καταστροφή. Και γι' αυτήν την πάλην, εννοεί τις ευκόλως, ότι δεν είνε περιμένοντες διαταγάς ή συμβουλάς από κανέν Κράτος που θα φέρωμεν αποτέλεσμα, αλλά γνωρίζοντες και ενεργούντες μόνοι παντού όπου θα υπάρχουν άτομα φροντίζοντα για την απελευθέρωσιν των. Είναι παντού ταυτοχρόνως, εις όλα τα σημεία που οφείλει να εξαπλωθή η πάλη. Νικημένοι στο ένα μέρος, νικώντας στο άλλο, η επανάστασις θ' ανοίξη τον δρόμον της, δια να μη σταματήση παρά μόνον όταν θα κατασασκισθή και θα εκλείψη εντελώς και η τελευταία προσπάθεια του Κράτους, και το τελευταίον ίχνος της εκμεταλλεύσεως.

Αρκεί πλέον Κυβερνήσεις, θέσιν στον Λαόν, στον Αναρχισμόν!

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΛΕΓΟΝΤΑΣ

Το ιδανικόν σας είνε εξαίρετον και η πραγματοποίησίς του θα φέρη την ειρήνην και την ευτυχίαν επί της γης, αλλά πόσον είνε ολίγοι εκείνοι που το επιθυμούν και πόσον ολίγοι εκείνοι που το αντιλαμβάνονται. Είσθε μνία μειονοψηφία, όμιλοι διεσπαρμένοι εδώ κι εκεί, χαμένοι μέσα σ' ένα πλήθος ασυνείδητον, αδιάφορον, και έχετε απέναντί σας έναν τρομερόν εχθρόν καλώς οργανωμένον και έχοντα στην διάθεσιν του στρατούς, χρήμα, και την στρεβλωτικήν εκπαίδευσιν. Την πάλην που αναλάβατε είναι υπερτέρα των δυνάμεών σας.

Αυτήν την αντιλογίαν ακούωμεν συχνά από εκείνους που εκθέτωμεν τας ιδέας μας. Ότι οι αναρχικοί όμιλοι ευρίσκονται εν τη εσχάτη μειονοψηφία, συγκρίσει προς τα εκατομμύρια, ουδέν αληθέστερον. Αλλά μήπως και κάθε νέα ιδέα που παρουσιάζεται, δεν αρχίζει από μνία μειονοψηφία πάντοτε; Πιθανόν ημείς μέχρι της ημέρας της επαναστάσεως να μείνωμεν εν τη μειονοψηφία ως οργάνωσις, αλλ' αυτό είνε κανέν σοβαρόν επιχείρημα μήπως εναντίον μας; Τώρα έχουν την πλειονοψηφία οι επιτήδειοι, πρέπει λοιπόν γι' αυτό να γίνωμε και ημείς τοιούτοι; Έως προχθές στην Πορτογαλίαν ήσαν οι βασιλικοί, αλλ' οι δημοκράται έπρεπε να παραιτήσουν τας ιδέας των, αφού έβλεπαν ότι το πνεύμα του λαού εξελίσσετο προς αυτάς; Αυτά ολίγον μας ενδιαφέρουν, εκείνο που μας ενδιαφέρει πραγματικώς είναι, εάν τα πνεύματα των λαών εξελίσσονται συμφωνάμε τας ιδέας μας ή όχι και βλέπωμεν ότι μακράν του να φέρωνται οι λαοί προς την δεσποτικήν εξουσίαν φέρονται ακατασχέτως προς την πλήρη ελευθερίαν του ατόμου. Δεν κλίνουν ποσώς προς την ατομικήν ιδιοκτησίαν αλλά προς την εκ κοινού παραγωγήν και κατανάλωσιν.

Και αυτούς τους πόθους των ερχόμεθα να αναπτύξωμεν, να ωθήσωμεν, βοηθώντας αυτούς εις την κατάρριψιν σήμερον μιας προλήψεως, αύριον μιας δεισιδαιμονίας, μεθαύριον ενός σεβασμού, ενός πατροπαράδοτου και ούτω καθεξής προλειαινόντες τον δρόμον βαδίζωμεν προς την επανάστασιν - караδοκούντες πάντοτε όπως επωφεληθώμεν μιας περιστάσεως - ουχί δια ψευδών και τεχνητών διαδόσεων, αλλά δια της αληθείας, διότι είμεθα βέβαιοι ότι μόνον δι' αυτής ευρίσκει το άτομον την συνείδησιν του και κατά συνέπειαν μόνον αυτή θα φέρη την παντελή ανατροπήν του ψεύδους, του καθεστώτος. Άλλως τε, ως προείπωμεν, η ιστορία μας διδάσκει ότι εκείνοι που ευρίσκονται εν τη μειονοψηφία την παραμονήν μιας επαναστάσεως

γίνονται πολύ υπέρτεροι την ημέραν αυτής, εάν ο σκοπός των είνε σύμφωνος με τους πόθους του λαού.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

(1) Δεν είναι εις το έπακρον αξιοσημείωτον ίνα η τάξις των σπονδυλωτών, των πγιο διαφόρων, των αμφιβίων ιχθύων, των ερπετών, των πτηνών και των μαστοφόρων, να μη διακρίνονται το εν εκ του άλλου, εις την αρχήν της εμβρυολογικής εξελίξεως των, ως πολύ αργότερα, όταν πλέον τα ερπετά και τα πτηνά διακρίνονται ο σκύλος και ο άνθρωπος να εξακολουθούν μέχρι της 7ης εβδομάδος να είναι όμοιοι; Πώς λοιπόν να αμφιβάλλωμεν, όταν η εμβρυολογία μας αποδεικνύει οφθαλμοφανώς την εξέλιξιν του εμβρύου, διερχομένου εξ όλων των σταδίων που διήνυσε, από το απλούν μονήρες έως εις τον άνθρωπον, εντός ολιγοχρονίου διαστήματος; Και πώς να αμφιβάλλωμεν ότι την αυτήν μεταμόρφωσιν έπαθε και η εν γένει ζωή εκ της φύσεως, εις αυτό το μεγάλο χρονικό διάστημα, που ονομάζουμε ημείς, και το οποίον δι' αυτήν είναι επίσης ολιγοχρόνιον;

(2) Ηλιακόν ωρολόγιον.

(3) Ωρολόγιον της νυκτός δια του νερού.

(4) Καμμία εκ των σημερινών μαϊμούδων μη εξαιρουμένων και των ανθρωποειδών θεωρείται ως αρχικόν πρέμνον του ανθρωπίνου γένους. Προ πολλού οι πιθηκοειδείς πρόγονοι αυτού εσβέσθησαν.

(5) Και σήμερον ακόμη αυτά τα ασύνειδα πλήθη, τα μη έχοντα ούτε θέλησιν ούτε κρίσιν δική των, κινούμενα και εργαζόμενα τεχνητώς, κατά την όρεξιν άλλων, περιμένοντα να σκεφθούν άλλοι γι' αυτούς, αναμένοντα την βελτίωσιν της θέσεως των από άλλους κλπ, έχουν στενήν συγγένειαν με τους πιθηκανθρώπους του Haeckel.

(6) Παν ότι έχωμεν ημείς έχουν και τα αλλά ζώα, στις διανοητικές δυνάμεις υπερέχωμεν ημείς, αλλά εις πολλάς εκ των αισθήσεων μας υπερτερούν αυτά: στην όρασι ανώτερα μας είναι η γάτα, στην ακοήν το άλογον, στην όσφρησιν ο σκύλλος κλπ. θα εκαυχώμεθα μόνον ότι έχωμεν ως μοναδικήν χάριν την λαλιάν αν δεν υπήρχεν ό παπαγάλος.

(7) Πού το αποδίδουν αυτό οι άγιοι πατέρες, Ο καλός θεός τους κρατεί αυτούς τους ανθρώπους εις αυτήν την κτηνώδη κατάστασιν, ή η φύσις;

(8) Γι' αυτό, περισσότερον ενδιαφέρον έχουν οι Μαλλιαροί οι όποιοι θέλουν να ανέλθουν μαζί με τον λαόν βοηθούντες αυτόν στην γλώσσαν του και στην αντίληψιν, παρά οι Σπανοί.

(9) E. Reclus (les primitifs fr. 325) του ιδίου (Les primitifs d' Australie).

(10) Πάντοτε υπήρξαν και μέχρι σήμερον ακόμη υπάρχουν οι φίλοι θεοί και οι εχθροί, άλλοηλοπολεμούμενοι. Εις τας αρχαίας Ινδίας ο συντηρητής Βισχνού παλεύει εναντίον του καταστροφέως Σίβα, στην Αίγυπτον ο Όσιρις εναντίον του Τυφώνος, στους Εβραίους ο Ασχέρας εναντίον του Έλζου, στην Περσίαν ο Όρμουτζ εναντίον του Αχριμάν, στους σημερινούς χρόνους ο θεός εναντίον του Διαβόλου, και ο Αλάχ εναντίον του Σεϊτάν κ.τ.λ.

(11) Εφήρμοσαν το μητρικόν δίκαιον δήθεν ως υπερασπισταί του αδυνάτου, κατά βάθος όμως προέβλεπαν την ατομικήν υπεράσπισιν, απaráλλακτα όπως σήμερον κάμνουν οι κεφαλαιούχοι κάθε τόπου, οι όποιοι φαίνονται ως υπερασπισταί δήθεν της κινδυνευούσης φανταστικής πατρίδος κατά βάθος δε υπερασπισταί των συμφερόντων των και των επιχειρήσεων των.

(12) Εν μια και τη αυτή ημέρα εσφάγησαν 4.500 άνθρωποι τω 782 ως και εκ πολλών δεδομένων πιστεύετε ότι και πολλά παιδιά υπερβαίνοντα το ύψος του ξίφους του εσφάγησαν, (La grande Encyclopedie francaise). Για του Χρίστου την πίστιν την αγίαν...

(13) Το προ της επανάστασεως του 1789 ακμάζον σύστημα της υποταγής, πίστεως, και ευπειθείας προς τον ανώτερον. Σύστημα εις το οποίον ο λαός ήτο δούλος εις μερικούς κυρίους (Seigneurs) και εις τον κλήρον. Ελευθερωθείς δε μετά την επανάστασιν από αυτούς υπεδουλώθη υπό των επιτηδείων (των κοινώς καλουμένων αστών ή πλουτοκρατών) οι οποίοι ήσαν επίσης υποτελείς πριν της επανάστασεως εις τους άνω λεχθέντος κυρίους και κλήρον.

(14) Ίδε Jean Grave (La Societe futur 3-25).

(15) Ρίξτε μνία ματιά στη Γαλλία και ιδέτε πώς παραπαίει έτοιμος να πέση και να τους σύρει όλους με το σύστημά τους μαζί όπως και τους φεουδάρχας».